

ZAKON O PARNIČNOM POSTUPKU

Dio prvi OSNOVNE ODREDBE

I - OSNOVNA NAČELA

Član 1.

Ovim zakonom se određuju pravila postupka na osnovu kojih općinski sudovi, kantonalni sudovi i Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vrhovni sud Federacije) raspravljaju i odlučuju u građanskopravnim sporovima ako posebnim zakonom nije drugačije određeno.

Član 2.

U parničnom postupku sud odlučuje u granicama zahtjeva koji su stavljeni u postupku.

Član 3.

Stranke mogu slobodno raspolagati zahtjevima koje su stavile tokom postupka.

Sud neće uvažiti raspolaganje stranaka koja su protivna prisilnim propisima i pravilima morala društva.

Član 4.

Sud odlučuje o tužbenom zahtjevu, u pravilu, na osnovu usmene, neposredne i javne rasprave.

Član 5.

Svaka stranka ima pravo očitovati se o prijedlozima i zahtjevima protivne stranke. Samo kad je to ovim zakonom određeno, sud je ovlašten odlučiti o zahtjevu o kojem protivnoj stranci nije bila data mogućnost izjašnjavanja.

Član 6.

U parničnom postupku u ravnopravnoj su upotrebi bosanski, hrvatski i srpski jezik, a službena pisma su latinica i ćirilica.

Član 7.

Stranke su dužne iznijeti sve činjenice na kojima zasnivaju svoje zahtjeve i predložiti dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Sud je ovlašten utvrditi i činjenice što ih stranke nisu iznijele, ako iz rezultata rasprave i dokazivanja proizilazi da stranke idu za tim da raspoložu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati (član 3. stav 2).

Član 8.

Koje će činjenice uzeti kao dokazane odlučuje sud prema svom uvjerenju na osnovu savjesne i brižljive ocjene svakog dokaza posebno i svih dokaza zajedno, a i na osnovu rezultata cjelokupnog postupka.

Član 9.

Stranke su dužne pred sudom govoriti istinu i savjesno se koristiti pravima koja su im priznata ovim zakonom.

Član 10.

Sud je dužan provesti postupak bez odugovlačenja i sa što manje troškova, te onemogućiti svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.

Član 11.

Prvostepeni postupak će se, u pravilu, sastojati od dva ročišta – jednog pripremnog ročišta i jednog ročišta za glavnu raspravu.

Član 12.

Kad odluka suda zavisi o prethodnom rješenju pitanja postoji li neko pravo ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije donio odluku sud ili drugi nadležni organ (prethodno pitanje), sud može sam riješiti to pitanje ako posebnim propisima nije drugačije određeno.

Odluka suda o prethodnom pitanju ima pravno djelovanje samo u parnici u kojoj je to pitanje riješeno.

U parničnom postupku sud je u pogledu postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti učinitelja vezan za pravomoćnu presudu krivičnog suda kojim se optuženik oglašava krivim.

Član 13.

U prvostepenom postupku i postupku po prijedlogu za ponavljanje postupka sudi sudija pojedinac. U drugostepenom postupku i postupku odlučivanja po reviziji sudi vijeće od trojice sudija.

Član 14.

Ako za pojedine radnje nije zakonom određen oblik u kome se mogu poduzeti, stranke poduzimaju parnične radnje pismeno izvan ročišta ili usmeno na ročištu.

II - NADLEŽNOST SUDA

1. Zajedničke odredbe

Član 15.

Poslije prijema tužbe, sud ocjenjuje da li je nadležan.

Ocjenjivanje nadležnosti obavlja se na osnovu navoda u tužbi i na osnovu činjenica koje su sudu poznate.

Ako se u toku postupka promijene okolnosti na kojima je zasnovana nadležnost suda, sud koji je bio nadležan u vrijeme podnošenja tužbe ostaje i dalje nadležan i ako bi zbog tih promjena bio nadležan drugi sud.

Član 16.

Sud u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti pazi da li rješavanje spora spada u sudsku nadležnost.

Kad sud u toku postupka utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan sud nego koji drugi organ, oglasit će se nenadležnim, ukinuti provedene radnje u postupku i odbaciti tužbu.

Kad sud u toku postupka utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan sud u Bosni i Hercegovini, po službenoj dužnosti će se proglasiti nenadležnim, ukinut će provedene radnje u postupku i odbaciti tužbu, osim u slučajevima u kojima nadležnost suda u Bosni i Hercegovini zavisi o pristanku tuženika, a tuženik je dao svoj pristanak.

Član 17.

Svaki sud tokom cijelog postupka, po službenoj dužnosti pazi na svoju stvarnu nadležnost.

Ako je tuženi već dao odgovor na tužbu, viši sud prvog stepena se ne može ni u povodu prigovora, ni po službenoj dužnosti oglasiti stvarno nenadležnim za predmete iz nadležnosti nižeg suda prvog stepena.

Protiv rješenja višeg suda prvog stepena kojim se oglasio stvarno nadležnim, te protiv rješenja kojim se taj sud oglasio stvarno nenadležnim i predmet ustupio nižem sudu prvog stepena nije dopuštena žalba.

Član 18.

Do donošenja odluke o glavnoj stvari sud će rješenjem obustaviti parnični postupak ako utvrdi da bi postupak trebalo provesti po pravilima vanparničnog postupka. Postupak će se nakon pravomoćnosti rješenja nastaviti po pravilima vanparničnog postupka pred nadležnim sudom.

Radnje što ih je proveo parnični sud (uviđaj, vještačenje, saslušanje svjedoka i dr.) i odluke koje je donio taj sud, nisu bez važnosti zato što su poduzete u parničnom postupku i neće se ponovo provoditi.

Član 19.

Sud se može u povodu prigovora tuženika proglasiti mjesno nenadležnim, ako je prigovor podnesen najkasnije u odgovoru na tužbu.

Sud se može proglasiti po službenoj dužnosti mjesno nenadležnim samo kad postoji isključiva mjesna nadležnost nekog drugog suda, ali najkasnije do podnošenja odgovora na tužbu .

Član 20.

Nakon pravomoćnosti rješenja kojim se sud oglasio nenadležnim, sud će bez odlaganja, a najkasnije u roku od tri dana, ustupiti predmet nadležnom sudu.

Sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom, nastaviti će postupak kao da je kod njega bio pokrenut.

Parnične radnje nenadležnog suda (uviđaj, vještačenje, saslušavanje svjedoka i dr.) nisu bez važnosti zato što ih je poduzeo nenadležan sud i neće se ponovo provoditi.

Član 21.

Ako sud kome je predmet ustupljen kao nadležnom smatra da je nadležan sud koji mu je predmet ustupio ili koji drugi sud, dostaviti će predmet sudu koji treba riješiti taj sukob nadležnosti, osim ako nađe da mu je predmet ustupljen zbog očite pogreške, a trebalo je da bude ustupljen kojem drugom sudu, u kom će slučaju predmet ustupiti drugom sudu i o tome obavijestiti sud koji mu je predmet ustupio.

Kad je u povodu žalbe protiv odluke prvostepenog suda kojom se on oglasio mjesno nenadležnim odluku donio drugostepeni sud, za tu je odluku vezan u vezi s nadležnošću i sud kome je predmet ustupljen, ako je drugostepeni sud koji je odluku donio nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

Odluka drugostepenog suda o stvarnoj nenadležnosti prvostepenog suda vezuje svaki sud kome se kasnije isti predmet ustupi, ako je drugostepeni sud nadležan za rješavanje sukoba nadležnosti između tih sudova.

Član 22.

Sukob nadležnosti između općinskih sudova istog kantona rješava kantonalni sud.

Sukob nadležnosti između općinskog suda i kantonalnog suda s područja istog kantona rješava Vrhovni sud Federacije.

Sukob nadležnosti između općinskih sudova s područja dva ili više kantona rješava Vrhovni sud Federacije.

Sukob nadležnosti između općinskog suda kantona s kantonalnim sudom drugog kantona, kao i sukob nadležnosti kantonalnih sudova rješava Vrhovni sud Federacije.

Sukob nadležnosti Vrhovnog suda Federacije i općinskog, odnosno kantonalnog suda, rješava Vrhovni sud Federacije u općoj sjednici.

Član 23.

Dok se ne riješi sukob nadležnosti, sud kome je predmet ustupljen dužan je poduzimati one radnje u postupku za koje postoji opasnost od odgode.

Protiv rješenja kojim se odlučuje o sukobu nadležnosti nije dopuštena žalba.

Član 24.

Svaki sud obavlja radnje u postupku na svom području, ali ako postoji opasnost od odgode, sud će poduzeti izvršenje pojedinačnih radnji i na području drugog suda. O tome će se obavijestiti sud na čijem će se području poduzeti radnja.

2. Nadležnost sudova u sporovima s međunarodnim elementom

Član 25.

U pogledu nadležnosti sudova u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija) za suđenje strancima koji uživaju pravo imuniteta u Bosni i Hercegovini i za suđenje stranim državama i međunarodnim organizacijama važe pravila međunarodnog prava.

U slučaju sumnje o postojanju i obimu prava imuniteta objašnjenje daje Federalno ministarstvo pravde.

Član 26.

Sud u Federaciji nadležan je za suđenje kad je njegova nadležnost u sporu s međunarodnim elementom izričito određena zakonom Bosne i Hercegovine ili zakonom Federacije, odnosno međunarodnim ugovorom. Ako u zakonu ili međunarodnom ugovoru nema izričite odredbe o nadležnosti suda u Federaciji za određenu vrstu sporova, sud u Federaciji nadležan je za suđenje u toj vrsti sporova i kad njegova nadležnost proizilazi iz odredaba ovog zakona o mjesnoj nadležnosti.

3. Stvarna nadležnost

Član 27.

U parničnom postupku sudovi sude u granicama svoje stvarne nadležnosti određene ovim ili drugim zakonom Federacije, odnosno zakonom kantona.

4. Mjesna nadležnost

a) Opća mjesna nadležnost

Član 28.

Ako zakonom nije određena isključiva mjesna nadležnost kojega drugog suda, za suđenje je nadležan sud koji je opće mjesno nadležan za tuženika.

U slučajevima predviđenim u ovom zakonu, za suđenje je osim suda opće mjesne nadležnosti, nadležan i drugi određeni sud.

Član 29.

Za suđenje je opće mjesno nadležan sud na čijem području tuženik ima prebivalište.

Ako tuženik nema prebivalište, opće mjesno je nadležan sud na čijem području tuženik ima boravište.

Ako tuženik pored prebivališta ima i boravište u kojem drugom mjestu, a prema okolnostima može se pretpostaviti da će tu boraviti najmanje godinu dana od dana podnošenja tužbe, opće mjesno je nadležan i sud boravišta tuženika.

Član 30.

Za suđenje u sporovima protiv Federacije, kantona, grada i općine, opće mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi sjedište njihovog zakonodavnog tijela, odnosno vijeća.

Za suđenje u sporovima protiv ostalih pravnih lica, opće mjesno je nadležan sud na čijem se području nalazi njihovo sjedište.

Član 31.

Za suđenje u sporovima protiv državljanina Federacije i Bosne i Hercegovine koji stalno živi u inostranstvu gdje je upućen na službu ili na rad od strane državnog organa ili pravnog lica, opće mjesno je nadležan sud njegovog posljednjeg prebivališta u Federaciji.

b) Izberiva mjesna nadležnost

Nadležnost za suparničare

Član 32.

Ako je jednom tužbom tuženo više osoba u svojstvu materijalnih suparničara, a za njih ne postoji mjesna nadležnost istog suda, nadležan je sud koji je mjesno nadležan za jednog od tuženika.

Nadležnost u sporovima za naknadu štete

Član 33.

Za suđenje u sporovima o vanugovornoj odgovornosti za štetu, osim suda opće mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem je području štetna radnja počinjena ili sud na čijem je području štetna posljedica nastupila.

Ako je šteta nastala zbog smrti ili teške tjelesne ozljede, nadležan je, pored suda iz stava 1. ovog člana i sud na čijem području tužitelj ima prebivalište, odnosno boravište.

Odredbe st. 1. i 2. ovog člana primjenjivat će se i u sporovima protiv društva za osiguranje, radi naknade štete trećim osobama na osnovu propisa o neposrednoj odgovornosti društava osiguranja, a odredba stava 1. ovog člana i u sporovima o regresnim zahtjevima po osnovi naknade štete protiv regresnih dužnika.

Nadležnost u sporovima radi zaštite prava na osnovu jemstva proizvođača

Član 34.

Za suđenje u sporovima za zaštitu prava na osnovu pismenog jamstva protiv proizvođača koji je jamstvo dao, nadležan je, osim suda opće mjesne nadležnosti za tuženika, i sud opće mjesne nadležnosti za prodavca koji je pri prodaji stvari uručio kupcu pismeno jamstvo proizvođača.

Nadležnost po mjestu u kome se nalazi poslovna jedinica pravne osobe

Član 35.

Za suđenje u sporovima protiv pravnog lica koje ima poslovnu jedinicu izvan sjedišta ako spor proizilazi iz pravnog odnosa te jedinice, pored suda opće mjesne nadležnosti, nadležan je i sud na čijem se području ta poslovna jedinica nalazi.

Nadležnost u sporovima iz nasljednopravnih odnosa

Član 36.

Dok ostavinski postupak nije pravomoćno završen, za suđenje u sporovima iz nasljednopravnih odnosa, te sporovima o potraživanjima vjerovnika prema ostavitelju, pored suda opće mjesne nadležnosti, mjesno je nadležan i sud na čijem se području nalazi sud koji provodi ostavinski postupak.

Nadležnost po mjestu plaćanja

Član 37.

Za suđenje u sporovima imatelja mjenice ili čeka protiv potpisnika, nadležan je, pored suda opće mjesne nadležnosti, i sud mjesta plaćanja.

Nadležnost u sporovima iz radnih odnosa.

Član 38.

Ako je u sporu iz radnog odnosa tužitelj radnik, za suđenje je nadležan, pored suda koji je opće mjesno nadležan za tuženika, i sud na čijem se području rad obavlja ili se obavljao, odnosno sud na čijem bi se području rad morao obavljati, te sud na čijem je području zasnovan radni odnos.

Nadležnost u sporovima zbog smetanja posjeda na pokretnim stvarima

Član 39.

Za sporove zbog smetanja posjeda na pokretnim stvarima nadležan je, pored suda opće mjesne nadležnosti, i sud na čijem se području dogodilo smetanje.

Nadležnost za osobe za koje ne postoji opća mjesna nadležnost u Federaciji

Član 40.

Tužba o imovinsko-pravnim zahtjevima protiv osobe za koju ne postoji opća mjesna nadležnost u Federaciji, može se podnijeti svakome sudu u Federaciji na čijem se području nalazi kakva imovina te osobe ili predmet koji se tužbom traži.

Ako nadležnost suda u Federaciji postoji zato što je obaveza nastala za vrijeme boravka tuženika u Federaciji, mjesno je nadležan sud na čijem je području obaveza nastala.

U sporovima protiv lica za koje u Federaciji ne postoji opća mjesna nadležnost, za obaveze koje treba ispuniti u Federaciji, tužba se može podnijeti sudu na čijem području tu obavezu treba ispuniti.

Nadležnost po mjestu gdje se nalazi zastupništvo strane osobe u Federaciji

Član 41.

U sporovima protiv fizičkog ili pravnog lica koje ima sjedište u inostranstvu u pogledu obaveza koje su zasnovane u Federaciji ili im se u njoj ima udovoljiti, tužba se može podnijeti sudu u Federaciji na čijem se području nalazi njezino stalno zastupništvo za Bosnu i Hercegovinu, odnosno Federaciju ili sjedište organa kome je povjereno da obavlja njezine poslove.

c) Isključiva mjesna nadležnost

Nadležnost u sporovima o nekretninama

Član 42.

Za suđenje u sporovima o pravu vlasništva i o drugim stvarnim pravima na nekretninama, u sporovima zbog smetanja posjeda na nekretnini, te u sporovima iz zakupnih ili najamnih odnosa na nekretnini, ili iz ugovora o korištenju stana ili poslovnih prostorija, isključivo je nadležan sud na čijem se području nalazi nekretnina.

Ako nekretnina leži na području više sudova, nadležan je svaki od tih sudova.

Nadležnost u sporovima o zrakoplovu i brodu

Član 43.

Kad je za suđenje u sporovima o pravu vlasništva i drugim stvarnim pravima na zrakoplovima, odnosno brodovima, kao i sporovima iz zakupnih odnosa na zrakoplovu i brodu, nadležan sud Federacije, isključivo je mjesno nadležan sud na čijem se području vodi registar u koji je zrakoplov, odnosno brod upisan.

Kad je za suđenje u sporovima zbog smetanja posjeda na brodovima, odnosno zrakoplovima iz stava 1. ovog člana nadležan sud u Federaciji, mjesno je nadležan, pored suda na čijem se području vodi registar u koji je brod odnosno zrakoplov upisan i na čijem se području dogodilo smetanje.

Nadležnost za sporove iz odnosa s vojnim jedinicama

Član 44.

U sporovima protiv Federacije iz odnosa s vojnim jedinicama isključivo je nadležan sud na čijem se području nalazi sjedište komande vojne jedinice.

Nadležnost za sporove u izvršnom i stečajnom postupku

Član 45.

Za suđenje u sporovima koji nastaju u toku i u povodu sudskog ili administrativnog izvršnog postupka, odnosno u toku i u povodu stečajnog postupka, mjesno je isključivo nadležan sud na čijem se području nalazi sud koji provodi izvršni ili stečajni postupak, odnosno sud na čijem se području provodi administrativno izvršenje.

d) Određivanje mjesne nadležnosti od višeg suda

Član 46.

Ako nadležni sud zbog izuzeća sudija ne može postupati obavijestit će o tome neposredno viši sud, koji će odrediti da u tom predmetu postupa drugi stvarno nadležan sud sa njegova područja.

Član 47.

Kantonalni sud može na prijedlog stranke ili nadležnog općinskog suda odrediti da u pojedinom predmetu postupa drugi stvarno nadležan općinski sud s njegovog područja, ako je očito da će se tako lakše provesti postupak ili ako za to postoje drugi opravdani razlozi.

Vrhovni sud Federacije može na prijedlog stranke ili nadležnog suda, odrediti da u pojedinom predmetu postupa stvarno nadležan sud u drugom kantonu ako je očito da će se tako lakše provesti postupak ili ako za to postoje drugi važni razlozi.

Član 48.

Ako je za suđenje nadležan sud u Federaciji, ali se prema odredbama ovog zakona ne može utvrditi koji je sud mjesno nadležan, Vrhovni sud Federacije će, na prijedlog stranke, odrediti koji će stvarno nadležan sud biti mjesno nadležan.

e) Sporazum o mjesnoj nadležnosti

Član 49.

Ako zakonom nije određena isključiva nadležnost nekog suda, stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stepenu sudi sud koji nije mjesno nadležan, uz uslov da je taj sud stvarno nadležan. Ako je zakonom određeno da su za suđenje u određenom sporu mjesno nadležna dva ili više sudova u Federaciji, stranke se mogu sporazumjeti da im u prvom stepenu sudi jedan od tih sudova ili neki drugi stvarno nadležni sud.

Taj sporazum važi samo ako je pismeno sastavljen i ako se tiče određenog spora ili više sporova koji svi proistječu iz određenog pravnog odnosa.

Ispravu o sporazumu tužitelj mora priložiti uz tužbu.

Ako tužba nije podnesena sudu na koji upućuje sporazum o mjesnoj nadležnosti tuženi može zahtijevati da se predmet ustupi tom sudu.

Zahtjev iz prethodnog stava tuženi mora podnijeti prije upuštanja u raspravljanje o glavnoj stvari, uz prilaganje isprave o sporazumu.

Odredbe st. 4. i 5. ovog člana primjenjivat će se shodno i kada se sud na koji upućuje sporazum o mjesnoj nadležnosti ogласio nenadležnim stoga što isprava o sporazumu nije bila priložena uz tužbu.

Dio drugi TOK PARNIČNOG POSTUPKA

A. POSTUPAK PRED PRVOSTEPENIM SUDOM

III – T U Ž B A

1. Tužba i njen sadržaj

Član 50.

Parnični postupak se pokreće tužbom.

Tužba mora sadržavati:

- 1) određen zahtjev u pogledu glavne stvari i sporednih potraživanja,
- 2) činjenice na kojima tužitelj zasniva zahtjev,
- 3) dokaze kojima se utvrđuju te činjenice,
- 4) naznaku vrijednosti spora,
- 5) pravnu osnovu i
- 6) druge podatke koje mora imati svaki podnesak (član 331.)

Sud nije vezan za pravnu osnovu tužbenog zahtjeva.

Sud će postupiti po tužbi i kad tužitelj nije naveo pravni osnov tužbenog zahtjeva.

2. Tužba za utvrđenje

Član 51.

Tužitelj može u tužbi tražiti da sud samo utvrdi postojanje odnosno nepostojanje kakva prava ili pravnog odnosa, ili istinitost, odnosno neistinitost kakve isprave.

Takva se tužba može podići kad je to posebnim propisima predviđeno ili, kad tužitelj ima pravni interes da sud utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje kakva prava ili pravnog odnosa ili istinitost odnosno neistinitost kakve isprave prije dospjelosti zahtjeva za činidbu iz istog odnosa.

Ako odluka o sporu zavisi o tome postoji li ili ne postoji kakav pravni odnos koji je tokom parnice postao sporan, tužitelj može, pored postojećeg zahtjeva, istaknuti i tužbeni zahtjev da sud utvrdi da takav odnos postoji, odnosno da ne postoji, ako je sud pred kojim parnica teče nadležan za takav zahtjev.

Isticanje zahtjeva prema odredbi stava 3. ovog člana neće se smatrati preinakom tužbe.

2. Isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi

Član 52.

U jednoj tužbi tužitelj može istaknuti više zahtjeva protiv istog tuženika kad su svi zahtjevi povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom.

Ako zahtjevi nisu povezani istom činjeničnom i pravnom osnovom, oni se mogu istaknuti u jednoj tužbi protiv istog tuženika samo kad je isti sud stvarno nadležan za svaki od tih zahtjeva i kad je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka, a sud ocijeni da isticanje takvih tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi doprinosi ekonomičnosti postupka.

Ako sud, u slučaju iz stava 2. ovog člana, ocijeni da isticanje više tužbenih zahtjeva u jednoj tužbi ne doprinosi ekonomičnosti postupka, najkasnije na pripremnom ročištu donijeće rješenje o razdvajanju postupaka.

Tužitelj može u jednoj tužbi istaknuti dva ili više tužbenih zahtjeva koji su u međusobnoj vezi, i tražiti da sud prihvati slijedeći od tih zahtjeva u slučaju da bude odbijen prema onome koji je u tužbi naveden prije njega.

Zahtjevi se mogu, prema stavu 4. ovog člana istaknuti u jednoj tužbi samo ako je sud stvarno nadležan za svaki od istaknutih zahtjeva i ako je za sve zahtjeve određena ista vrsta postupka.

4. Preinaka tužbe

Član 53.

Preinaka tužbe jeste promjena istovjetnosti zahtjeva, povećanje postojećeg ili isticanje drugog zahtjeva uz postojeći.

Tužba nije preinačena ako je tužitelj promijenio pravnu osnovu tužbenog zahtjeva, ako je smanjio tužbeni zahtjev ili ako je promijenio, dopunio ili ispravio pojedine navode.

Član 54.

Tužitelj može preinačiti tužbu najkasnije do zaključenja pripremnog ročišta

Nakon održavanja pripremnog ročišta, a najkasnije do zaključenja glavne rasprave, sud može dopustiti preinaku tužbe samo ako ocijeni da preinaka nije usmjerena na odugovlačenje postupka i ako tuženik pristaje na preinaku.

Smatrat će se da postoji pristanak tuženika na preinaku tužbe ako se on upusti u raspravljanje o glavnoj stvari po preinačenoj tužbi, a nije se prije toga protivio preinaci.

Sud može, u slučaju iz stava 2. ovog člana, dopustiti preinaku tužbe i kad se tuženi protivio preinaci ako su ispunjeni svi slijedeći uslovi:

- 1) tužitelj bez svoje krivnje nije mogao tužbu preinačiti ranije;
- 2) tuženik je u mogućnosti da raspravlja po preinačenoj tužbi bez odlaganja glavne rasprave.

Protiv rješenja kojim se prihvaća ili odbija preinaka tužbe nije dopuštena posebna žalba.

Član 55.

Tužitelj može, u roku iz člana 54. ovog zakona, svoju tužbu preinačiti i tako da umjesto provobitnog tuženika tuži drugu osobu.

Za preinaku tužbe prema stavu 1. ovog člana potreban je pristanak osobe koja treba da stupa u parnicu umjesto tuženika. Ako se tuženik već upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, potreban je i njegov pristanak.

Osoba koja stupa u parnicu umjesto tuženika mora primiti parnicu u onom stanju u kakvu se ona nalazi u trenutku kad u nju stupa.

5. Povlačenje tužbe

Član 56.

Tužitelj može povući tužbu bez pristanka tuženika prije nego što je tužba dostavljena tuženom. Tužba se može povući i kasnije, sve do zaključenja glavne rasprave, ako tuženik na to pristane. Ako se tuženik u roku od osam dana od dana obavijesti o povlačenju tužbe ne izjasni o tome smatrat će se da je pristao na povlačenje.

Povučena tužba smatra se kao da nije ni bila podnesena i može se ponovo podnijeti.

6. Postojanje parnice

Član 57.

Parnica počinje teći dostavom tužbe tuženiku.

U pogledu zahtjeva koji je stranka postavila tokom postupka parnica počinje teći od trenutka kad je o tom zahtjevu obaviještena protivna stranka.

Dok parnica teče, ne može se u pogledu istog zahtjeva pokrenuti nova parnica među istim strankama, a ako takva parnica bude pokrenuta, sud će tužbu odbaciti.

Sud će tokom cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti teče li već druga parnica o istom zahtjevu među istim strankama pred sudom u Bosni i Hercegovini.

Član 58.

Ako koja od stranaka otuđi stvar ili pravo o kojem teče parnica, to ne sprečava da se parnica među istim strankama dovrši.

Osoba koja je pribavila stvar ili pravo o kojem teče parnica može stupiti u parnicu umjesto tužitelja, odnosno tuženika, samo ako na to pristanu obje stranke.

IV – PRIPREMANJE GLAVNE RASPRAVE

1. Opće odredbe

Član 59.

Sud odmah nakon prijema tužbe počinje pripreme za glavnu raspravu.

Te pripreme obuhvataju prethodno ispitivanje tužbe, dostavu tužbe na obavezni odgovor, održavanje pripremnog ročišta, zakazivanje glavne rasprave.

Član 60.

U toku pripremanja glavne rasprave stranke mogu upućivati podneske u kojima će navesti činjenice koje namjeravaju izvoditi na glavnoj raspravi, te dokaze čije izvođenje namjeravaju predložiti.

Član 61.

Sud u toku pripremanja glavne rasprave donosi odluke o upravljanju postupkom u skladu s odredbama ovog zakona.

Protiv rješenja iz stava 1. ovog člana nije dopuštena posebna žalba.

Član 62.

Sud može u toku pripremanja glavne rasprave donijeti presudu na osnovu priznanja, presudu na osnovu odricanja i presudu zbog propuštanja.

U toku pripremanja glavne rasprave, sud može primiti na zapisnik nagodbu stranaka.

2. Prethodno ispitivanje i dostava tužbe

Član 63.

Kad utvrdi da je tužba nerazumljiva ili nepotpuna ili da postoje nedostaci koji se tiču sposobnosti tužitelja ili tuženika da budu stranke u parnici, ili nedostaci u pogledu zakonskog zastupanja stranke ili nedostaci koji se odnose na ovlaštenje zastupnika da pokrene parnicu kad je takvo ovlaštenje potrebno, sud će radi otklanjanja tih nedostataka poduzeti potrebne radnje predviđene u ovom zakonu.

Član 64.

Nakon prethodnog ispitivanja tužbe sud donosi rješenje kojim se tužba odbacuje ako utvrdi:

- 1) da rješenje o tužbenom zahtjevu ne spada u sudsku nadležnost;
- 2) da je tužba podnesena neblagovremeno, ako je posebnim propisima određen rok za podnošenje tužbe;
- 3) da o istom zahtjevu već teče parnica;
- 4) da je stvar pravomoćno presuđena;
- 5) da je o predmetu spora sklopljena sudska nagodba
- 6) da se tužitelj pred sudom odrekao tužbenog zahtjeva

- 7) da ne postoji pravni interes tužitelja za podnošenje tužbe za utvrđenje.

Sud donosi rješenje kojim se sud oglašava nenadležnim i predmet ustupa drugom sudu, ako utvrdi:

- 1) da nije mjesno nadležan da rješava o tužbenom zahtjevu;
- 2) da nije stvarno nadležan da rješava o tužbenom zahtjevu.

Član 65.

Ako smatra da nema dovoljno činjenica za donošenje odluke o pitanju koje se postavilo u toku prethodnog ispitivanja tužbe, sud će o tom pitanju odluku donijeti naknadno, čim bude raspolagao sa dovoljno činjenica.

Član 66.

Tužba se dostavlja tuženom na odgovor u roku od 30 dana od dana prijema ispravne i potpune tužbe u sudu.

3. Odgovor na tužbu

a) Odgovor na tužbu i njegov sadržaj

Član 67.

Nakon prijema tužbe, tuženi je dužan najkasnije u roku od 30 dana dostaviti sudu pismeni odgovor na tužbu.

Prilikom dostavljanja tužbe tuženiku, sud će poučiti tuženika o obavezi iz stava 1. ovog člana, o tome šta treba da sadrži odgovor na tužbu i obavijestiti ga o posljedicama nedostavljanja odgovora na tužbu u određenom roku.

Član 68.

U odgovoru na tužbu, tuženi će istaći moguće procesne prigovore i izjasniti se da li priznaje ili osporava postavljeni tužbeni zahtjev, te navesti i druge podatke koje mora imati svaki drugi podnesak.

Ako tuženi osporava tužbeni zahtjev, odgovor na tužbu mora sadržati i činjenice na kojima tuženi zasniva svoje navode, dokaze kojima se utvrđuju te činjenice, te pravni osnov za navode tuženog.

Član 69.

Kad je u ovom zakonu predviđeno da stranka može staviti određen prigovor ili prijedlog ili poduzeti kakvu drugu parničnu radnju dok se tuženik ne upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, takav prigovor odnosno prijedlog može se staviti dok sud ne primi odgovor na tužbu.

Član 70.

Kad utvrdi da je odgovor na tužbu nerazumljiv ili nepotpun, sud će radi otklanjanja tih nedostataka postupiti u skladu s odredbom člana 334. ovog zakona.

b) Protivtužba

Član 71.

Tuženik može u odgovoru na tužbu, a najkasnije na pripremnom ročištu, podnijeti protivtužbu, ako je zahtjev protivtužbe u vezi s tužbenim zahtjevom, ili ako se ti zahtjevi mogu prebiti, ili ako se protivtužbom traži utvrđenje kakva prava ili pravnog odnosa o čijem postojanju ili nepostojanju zavisi u cjelosti ili djelimično odluka o tužbenom zahtjevu.

Nakon održavanja pripremnog ročišta, protivtužba se može podnijeti samo uz pristanak tužitelja.

Protivtužba se ne može podnijeti ako je za zahtjev iz protivtužbe stvarno nadležan viši sud.

4. Pripremno ročište

a) Opće odredbe

Član 72.

Nakon prijema odgovora na tužbu, sud će zakazati pripremno ročište.

Datum održavanja pripremnog ročišta sud će, kad god je to moguće, odrediti uz prethodnu konsultaciju sa strankama.

Pripremno ročište održaće se, u pravilu, najkasnije u roku od 30 dana od dana kada sud od tuženog primi pismeni odgovor na tužbu.

Član 73.

Održavanje pripremnog ročišta je obavezno, osim u slučajevima u kojima sud, nakon prijema tužbe i odgovora na tužbu, utvrdi da među strankama nema spornih činjenica ili da zbog jednostavnosti spora održavanje pripremnog ročišta nije potrebno.

Član 74.

U pozivu za pripremno ročište naložit će se strankama da na ročište donesu sve isprave koje žele upotrijebiti kao dokaz, a i sve predmete koje žele da sud razgleda.

Član 75.

Pripremno ročište počinje tako što tužitelj sažeto izlaže tužbu, a zatim tuženik sažeto izlaže odgovor na tužbu.

Kad je potrebno, sud će zatražiti od stranaka razjašnjenje u vezi s njihovim navodima ili prijedlozima.

Član 76.

Nakon izlaganja tužbe i odgovora na tužbu, raspravljat će se o pitanjima koja se odnose na smetnje za daljni tok postupka. O tim se pitanjima mogu na pripremnom ročištu izvoditi dokazi kad je to potrebno.

Sud će, po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, postupiti u skladu sa odredbama člana 64. ovog zakona, ako odredbama ovog zakona nije drugačije određeno.

Ako sud ne prihvati prigovor da postoji koja od smetnji za vođenje postupka, odluku o prigovoru donijet će zajedno s odlukom o glavnoj stvari.

Protiv odluke iz stava 3. ovog člana nije dopuštena posebna žalba.

Član 77.

U daljem toku pripremnog ročišta, raspravljat će se o prijedlozima stranaka i činjeničnim navodima kojima stranke obrazlažu svoje prijedloge.

Član 78.

Sud će prema rezultatima raspravljanja na pripremnom ročištu, odlučiti o čemu će se raspravljati i koji će se dokazi izvesti na glavnoj raspravi.

Prijedloge koje ne smatra bitnim za donošenje odluke sud će odbiti i u rješenju naznačiti razlog odbijanja.

Protiv rješenja iz stava 2. ovog člana nije dopuštena posebna žalba.

Sud nije u daljnjem toku parnice vezan za svoja prijašnja rješenja iz ovog člana.

Član 79.

Ako sud, na prijedlog stranke, odredi izvođenje dokaza vještačenjem, uvijek će odrediti rok u kojem vještak treba da pripremi i dostavi svoj nalaz i mišljenje.

Pri određivanju ovog roka sud će voditi računa o tome da pismeni nalaz i mišljenje sud mora dostaviti strankama najkasnije osam dana prije održavanja ročišta za glavnu raspravu.

Član 80.

Ako pred istim sudom teče više parnica između istih osoba ili u kojim je ista osoba protivnik raznih tužitelja ili raznih tuženika, sud može, uz saglasnost stranaka, rješenjem spojiti sve te parnice radi zajedničkog raspravljanja, ako bi se time ubrzalo raspravljanje ili smanjili troškovi. Za sve spojene parnice sud će donijeti zajedničku presudu.

Sud može, uz saglasnost stranaka, odrediti da se odvojeno raspravlja o pojedinim zahtjevima iz iste tužbe, te će nakon završetka odvojenog raspravljanja donijeti posebne odluke o tim zahtjevima.

Rješenja iz stava 1. i st. 2. ovog člana mogu se, u pravilu, donijeti najkasnije na pripremnom ročištu.

Član 81.

Ako na pripremno ročište ne dođe tužitelj, a bio je uredno obaviješten, smatrat će se da je tužba povučena, osim ako tuženik ne zahtijeva da se ročište održi.

Ako na pripremno ročište ne dođe uredno obaviješten tuženik, raspravljaće se sa tužiteljem.

Član 82.

Na pripremnom ročištu sud ima u pogledu upravljanja postupkom sva ovlaštenja koja ima i na glavnoj raspravi.

b) Posredovanje i sudska nagodba

Član 83.

Najkasnije na pripremnom ročištu, sud može, ukoliko ocijeni da je to svrsishodno s obzirom na prirodu spora i druge okolnosti, predložiti strankama da spor riješe u postupku posredovanja, kako je predviđeno posebnim zakonom.

Takav prijedlog mogu staviti i stranke sporazumno do zaključenja glavne rasprave.

Član 84.

Stranke mogu zaključiti nagodbu o predmetu spora u toku cijelog postupka (sudska nagodba).

Član 85.

Sud će, na način koji ne ugrožava njegovu nepristrasnost, u toku cijelog postupka, a posebno na pripremnom ročištu, nastojati da stranke zaključe sudska nagodbu.

U cilju doprinošenja prijateljskoj nagodbi sud može, kada ocijeni da je to osnovano, strankama dati svoj prijedlog kako da se nagode, vodeći računa o željama stranaka, prirodi spora, odnosima među strankama i drugim okolnostima.

Član 86.

Sudska nagodba se može odnositi na cijeli tužbeni zahtjev ili na jedan njegov dio.

Pred sudom se ne može zaključiti nagodba u pogledu zahtjeva kojima stranke ne mogu raspolagati (član 3, stav 2).

Kada sud donese rješenje kojim ne dopušta nagodbu stranaka, zastat će s postupkom dok to rješenje ne postane pravomoćno.

Član 87.

Sporazum stranaka o nagodbi unosi se u zapisnik.

Nagodba je zaključena kad stranke potpišu zapisnik.

Nagodba sadrži i sporazum o troškovima. Ako stranke ne postignu sporazum o troškovima, mogu se dogovoriti da odluku o troškovima donese sud.

Sud će strankama izdati ovjeren prepis zapisnika u koji je unesena nagodba.

Član 88.

Sudska nagodba ima snagu izvršnog naslova.

Sudska nagodba može se pobijati samo tužbom.

Sudska nagodba se može pobijati zbog povreda odredaba parničnog postupka, te ako je nagodba zaključena u zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare. Tužba se može podnijeti u roku od tri mjeseca od dana saznanja za razloge pobijanja, a najkasnije u roku od pet godina od dana zaključenja sudske nagodbe.

Član 89.

Sud će u toku cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti da li se vodi parnica o predmetu o kojem je ranije bila zaključena sudska nagodba i ako utvrdi da se parnica vodi o predmetu o kojem je zaključena sudska nagodba, odbacit će tužbu.

Član 90.

Osoba koja namjerava podići tužbu može pokušati da postigne nagodbu preko suda prvog stepena na čijem području protivna strana ima prebivalište.

Sud kojem je takav prijedlog upućen pozvat će protivnu stranu i upoznati je s prijedlogom o nagodbi.

Troškove tog postupka podmiruje podnositelj prijedloga.

c) Zakazivanje ročišta za glavnu raspravu

Član 91.

Na pripremnom ročištu sud će rješenjem odrediti:

- 1) dan i sat održavanja glavne rasprave,
- 2) pitanja o kojima će se raspravljati na glavnoj raspravi
- 3) dokaze koji će se izvesti na glavnoj raspravi
- 4) osobe koje će biti pozvane na glavnu raspravu

Glavna rasprava će se u pravilu održati najkasnije u roku od 30 dana od dana održavanja pripremnog ročišta.

Sud može odrediti da se glavna rasprava održi odmah nakon pripremnog ročišta.

Ako se može pretpostaviti da će glavna rasprava trajati duže od jednog dana, ročište će biti zakazano za onoliko dana uzastopno koliko je neophodno da se rasprava održi u kontinuitetu.

Član 92.

Sa sadržajem rješenja iz stava 1. člana 91. ovog zakona upoznaće se stranka prisutna na pripremnom ročištu, te joj se neće dostavljati rješenje, niti poziv za glavnu raspravu. Sud će obavijestiti stranku i o posljedicama izostanka sa ročišta za glavnu raspravu.

Član 93.

Sud će na ročište za glavnu raspravu pozvati stranke koje nisu bile prisutne na pripremnom ročištu, kao i svjedoke i vještake koje je na pripremnom ročištu odlučio pozvati.

U pozivu za glavnu raspravu, sud će obavijestiti pozvane o posljedicama izostanka sa ročišta.

Stranci koja nije bila prisutna na pripremnom ročištu uz poziv za glavnu raspravu dostavlja se ovjeren prepis rješenja iz stava 1. člana 91.

V – GLAVNA RASPRAVA

1. Tok glavne rasprave

Član 94.

Sudija otvara glavnu raspravu i objavljuje predmet raspravljanja

Nakon toga, sudija utvrđuje jesu li došle sve pozvane osobe, pa ako nisu, provjerava jesu li odsutne osobe uredno pozvane i imaju li opravdan razlog za izostanak.

Ako tužitelj ne dođe na ročište za glavnu raspravu, a bio je uredno pozvan, smatraće se da je povukao tužbu, osim ako se tuženi na tom ročištu upusti u raspravljanje.

Ako na ročište za glavnu raspravu ne dođe tuženik, a bio je uredno pozvan, rasprava će se održati bez njegovog prisustva.

Član 95.

Sud će prvo, po prigovoru stranke ili po službenoj dužnosti, utvrditi postoje li procesne smetnje za dalje postupanje i postupiti u skladu s odredbama člana 64. ovog zakona, ako odredbama ovog zakona nije drugačije previđeno.

Ako sud ne prihvati prigovor iz stava 1. ovog člana, bez obzira da li je o njemu raspravljano odvojeno od glavne stvari ili zajedno s njom, odluku o prigovoru donijet će zajedno s odlukom o glavnoj stvari.

Protiv rješenja kojim se odbijaju prigovori stranaka iz stava 1. ovog člana nije dopuštena posebna žalba.

Član 96.

Glavna rasprava se odvija slijedećim redom:

- 1) Tužitelj sažeto izlaže tužbu, uključujući izvođenje dokaza čitanjem isprava;
- 2) Tuženik sažeto izlaže odgovor na tužbu i daje odgovore na navode tužitelja;
- 3) Ako je stavljen prijedlog za izvođenje dokaza saslušanjem stranaka, saslušavaju se stranke, i to prvo tužitelj, a zatim tuženik;
- 4) Saslušavaju se svjedoci, i to prvo svjedoci tužitelja, a zatim svjedoci tuženika;
- 5) Izvode se ostali dokazi, uključujući i vještačenje;
- 6) Nakon izvođenja svih dokaza, obje stranke, počevši od tužitelja, imaju pravo da se obrate sudu završnim izlaganjem, kojim se rezimiraju pravni i činjenični aspekti predmeta;
- 7) Sud može dopustiti tužitelju da se ukratko izjasni na tuženikovo završno izlaganje;
- 8) Ako je tužitelju dopušteno da se izjasni na tuženikovo završno izlaganje, i tuženik će imati pravo da se ukratko izjasni na konačne navode tužitelja.

Izuzetno, sud može odrediti drugačiji redoslijed procesnih radnji u toku glavne rasprave.

Član 97.

Sud će voditi računa da se glavna rasprava odvija u pravom smjeru i na pravilan način, bez nepotrebnih odlaganja.

Sudija se u toku glavne rasprave brine o održavanju reda u sudnici i o dostojanstvu suda.

Sud će kazniti osobe koje narušavaju red u sudnici ili vrijeđaju dostojanstvo suda i drugih sudionika u postupku u skladu sa odredbama ovog zakona o nepoštivanju suda.

Član 98.

Postupak na glavnoj raspravi odvija se usmeno, a dokazi se izvode neposredno pred sudom, ukoliko nije drugačije predviđeno ovim zakonom.

Član 99.

Svaka stranka treba u svojim izlaganjima iznijeti sve činjenice potrebne za obrazloženje svojih prijedloga, ponuditi dokaze potrebne za utvrđivanje svojih navoda, te se izjasniti o navodima i ponuđenim dokazima protivne stranke.

Stranke mogu tokom glavne rasprave iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako učine vjerovatnim da ih bez svoje krivice nisu bili u mogućnosti iznijeti odnosno predložiti na pripremnom ročištu.

Član 100.

Stranke iznose i svoja pravna shvaćanja koja se odnose na predmet spora.

Sud primjenjuje materijalno pravo po vlastitoj ocjeni i nije vezan za navode stranaka u pogledu materijalnog prava.

Član 101.

Prilikom izvođenja dokaza saslušanjem stranaka, stranku prvo ispituje njen punomoćnik, a nakon toga suprotna stranka.

Ako stranka koja se sasluša nema punomoćnika, najprije je ispituje sud.

Član 102.

Stranke ispituju svjedoke i vještake. Sudija prvo daje riječ stranci koja je predložila svjedoka ili vještaka, zatim suprotnoj strani, a zatim, ukoliko je potrebno, ponovo stranci koja ih je predložila.

Član 103.

Sudija može postavljati pitanja strankama, svjedocima ili vještacima u svakoj fazi saslušanja.

Član 104.

Sud će odbiti provođenje procesnih radnji koje nisu bitne za postupak.

Sud neće dopustiti postavljanje pitanja u kojima je sadržano kako na njih treba odgovoriti.

Sud neće dopustiti pitanja koja su nebitna za predmet i pitanja na koja je već dovoljno odgovoreno.

Na zahtjev stranke, u zapisnik će se unijeti pitanja koja sud nije dopustio.

Sud neće dopustiti vrijeđanje i uznemiravanje stranaka, svjedoka i vještaka za vrijeme ispitivanja.

Član 105.

Saslušani svjedoci i vještaci ostaju u sudnici, ako im sud to naloži.

Ako stranka to zahtijeva, a svjedok je još uvijek prisutan, sudija može odlučiti da svjedoka koji je već saslušan na istom ročištu za glavnu raspravu još jednom pozove na ponovno saslušanje.

Član 106.

Sud nije vezan za svoje rješenje koje se odnosi na rukovođenje raspravom.

Protiv rješenja koja se odnose na rukovođenje raspravom nije dopuštena posebna žalba.

Član 107.

Nakon što budu okončane sve faze glavne rasprave i predmet bude spreman za presuđenje, sud će proglasiti da je glavna rasprava zaključena.

2. Odgoda, odlaganje i nastavak ročišta

Član 108.

Sud može odgoditi zakazano ročište za glavnu raspravu prije njegovog održavanja, ako utvrdi da nisu ispunjene zakonske pretpostavke za njegovo održavanje ili da dokazi čije je izvođenje određeno neće biti pribavljeni do ročišta. (odgoda ročišta).

Sud je dužan, najkasnije osam dana prije održavanja ročišta, provjeriti da li su ispunjeni uslovi iz stava 1. ovog člana.

Kad odgodi ročište, sud će o vremenu održavanja novog ročišta odmah obavijestiti sve pozvane.

U slučaju iz prethodnog stava shodno se primjenjuje odredba člana 72. st. 2 ovog zakona.

Član 109.

Sud može, na prijedlog stranke, odložiti započeto ročište (odlaganje ročišta) samo iz slijedećih razloga:

- 1) ako bez krivnje stranke koja predlaže odlaganje ročišta na ročištu nije moguće izvesti neki od dokaza čije je izvođenje određeno, a koji je važan za pravilno donošenje odluke;
- 2) ako obje stranke predlažu odlaganje radi mogućeg mirnog rješenja spora ili zaključenja sudske nagodbe.

Stranka može samo jednom tražiti odlaganje ročišta iz istog razloga.

Kad se ročište odloži, sud će prisutnima odmah saopćiti mjesto i vrijeme novog ročišta. Sud nije dužan o mjestu i vremenu novog ročišta obavijestiti stranku koja nije bila prisutna na odloženom ročištu, a bila je uredno obaviještena.

Član 110.

Ako na ročištu nije moguće izvesti neki od dokaza čije je izvođenje određeno, sud može odlučiti da se rasprava nastavi, s tim da se naknadno, na novom ročištu, izvede samo taj dokaz, i iznesu navodi u vezi s njim.

Član 111.

Na novom ročištu zakazanom nakon odlaganja rasprave, radnje koje su već provedene ponovo se provode samo ako sud smatra da je to neophodno za pravilno donošenje presude.

Član 112.

Ročište za glavnu raspravu se ne može odgoditi niti odložiti na neodređeno vrijeme niti na period duži od 30 dana.

Sudija je o svakoj odgodi odnosno odlaganju ročišta dužan obavijestiti predsjednika suda. Predsjednik suda vodi evidenciju o odgodama i odlaganjima ročišta za svakog sudiju pojedinačno.

Kada odgodi ili odloži ročište, sud je dužan preduzeti sve radnje koje mu stoje na raspolaganju kako bi se do slijedećeg ročišta otklonili uzroci koji su doveli do odgode odnosno odlaganja, te kako bi se na tom ročištu rasprava mogla zaključiti.

Protiv rješenja suda kojim se odgađa ili odlaže ročište ili rješenja kojim se odbijaju prijedlozi stranaka za odgodu, odnosno odlaganje ročišta, nije dopuštena posebna žalba.

Član 113.

Ako se započeto ročište ne može okončati do kraja radnog vremena suda, sud će odrediti nastavak ročišta za slijedeći radni dan. (nastavak ročišta)

Član 114.

Odredbe člana 108. do člana 113. ovog zakona, shodno se primjenjuju na pripremno ročište.

3. Javnost glavne rasprave

Član 115.

Glavna je rasprava javna.

Raspravi mogu prisustvovati samo punoljetne osobe.

Osobe koje su prisutne raspravi ne smiju nositi oružje ili opasno oruđe.

Odredba stava 3. ovog člana ne odnosi se na čuvare osoba koje sudjeluju u postupku.

Član 116.

Sud može isključiti javnost za cijelu glavnu raspravu ili jedan njezin dio ako to zahtijevaju interesi čuvanja službene, poslovne ili lične tajne, interesi javnog reda ili razlozi morala.

Sud može isključiti javnost i kada se mjerama za održavanje reda predviđenim u ovom zakonu ne bi moglo osigurati nesmetano održavanje rasprave.

Član 117.

Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, njihove zakonske zastupnike, punomoćnike i umješake i Ombudsmene Federacije BiH.

Sud može dopustiti da glavnoj raspravi na kojoj je javnost isključena budu prisutne pojedine službene osobe, a i naučni i javni radnici, ako je to od interesa za njihovu službu odnosno naučnu ili javnu djelatnost.

Sud će upozoriti osobe koje budu prisutne raspravi na kojoj je javnost isključena da su dužne kao tajnu čuvati sve ono što su na raspravi saznale i upozoriti ih na posljedice odavanja tajne.

Član 118.

O isključenju javnosti odlučuje sudija rješenjem koje mora biti obrazloženo i javno objavljeno.

Protiv rješenja o isključenju javnosti nije dopuštena posebna žalba.

Član 119.

Odredbe o javnosti na glavnoj raspravi na odgovarajući će se način primjenjivati i na pripremnom ročištu, na ročištu izvan glavne rasprave pred sudom, te na ročištu pred zamoljenim sudom.

VI – DOKAZI I IZVOĐENJE DOKAZA

1. Opće odredbe

Član 120.

Svaka stranka dužna je dokazati činjenice na kojima zasniva svoj zahtjev.

Sud će slobodnom ocjenom dokaza utvrditi činjenice na osnovu kojih će donijeti odluku.

Član 121.

Ako sud utvrdi da stranke idu za tim da raspolažu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati (član 3. stav 2.) pobrinut će se da činjenično stanje utvrđeno izvođenjem dokaza pruža odgovarajuću osnovu za donošenje odluke.

Član 122.

Ne treba dokazivati činjenice koje je stranka priznala pred sudom tokom parnice.

Ako stranka porekne činjenice koje je priznala, sud će ocijeniti da li će te činjenice smatrati priznatim ili osporenim.

Činjenice čije postojanje zakon pretpostavlja ne treba dokazivati, ali se može dokazivati da te činjenice ne postoje, ako zakonom nije što drugo određeno.

Ne treba dokazivati činjenice koje su općepoznate.

Član 123.

Ako sud na osnovu ocjene izvedenih dokaza (član 8.) ne može sa sigurnošću utvrditi neku činjenicu, o postojanju te činjenice zaključit će primjenom pravila o teretu dokazivanja.

Član 124.

Ako se utvrdi da stranci pripada pravo na naknadu štete, na novčanu svotu ili na zamjenjive stvari, ali se visina svote odnosno količina stvari ne može utvrditi ili bi se mogla utvrditi samo s nesrazmjernim teškoćama, sud će o tome odlučiti prema slobodnoj ocjeni.

Član 125.

Dokazi se izvode na glavnoj raspravi.

Sud može, na prijedlog stranke, odlučiti da se određeni dokazi izvedu pred drugim sudom (zamoljeni sud). U tom slučaju zapisnici o izvedenim dokazima pročitat će se na glavnoj raspravi.

Kad sud odluči da se kakav dokaz izvede pred zamoljenim sudom, u zamolnici za izvođenje dokaza opisat će se stanje stvari prema toku glavne rasprave i posebno će se naznačiti o kojim okolnostima treba osobito voditi računa pri izvođenju dokaza.

O ročištu za izvođenje dokaza pred zamoljenim sudom obavijestit će se stranke .

Sudija zamoljenog suda ima pri izvođenju dokaza sva ovlaštenja koja ima sudija kad se dokazi izvode na glavnoj raspravi.

Protiv rješenja suda kojim se izvođenje dokaza povjerava zamoljenom sudu nije dopuštena posebna žalba.

Član 126.

Ako se prema okolnostima može pretpostaviti da se kakav dokaz neće moći izvesti ili da se neće izvesti u primjerenom roku, ili ako dokaz treba izvesti u inostranstvu, sud će u rješenju o izvođenju dokaza odrediti rok do kojeg će se čekati izvođenje dokaza.

Kad određeni rok protekne, rasprava će se provesti bez obzira na to što određeni dokaz nije izveden.

2. Uviđaj

Član 127.

Uviđaj se poduzima kad je za utvrđivanje kakve činjenice ili za razjašnjenje kakve okolnosti potrebno neposredno opažanje suda.

Uviđaj se može obavljati i uz sudjelovanje vještaka.

Član 128.

Ako treba razgledati stvar koja se nalazi kod jedne od stranaka, kod treće osobe, kod državnog organa ili kod pravne osobe kojoj je povjereno vršenje javnog ovlaštenja, na odgovarajući će se način primjeniti odredbe ovog zakona o pribavljanju isprava od ovih osoba ili pravnih osoba (član.130. do 132.)

3. Isprave

Član 129.

Isprava koju je u propisanom obliku izdao državni organ u granicama svoje nadležnosti, te isprava koju je u takvom obliku izdala pravna osoba u vršenju javnog ovlaštenja koje joj je povjereno zakonom ili propisom zasnovanim na zakonu (javna isprava) dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje.

Istu dokaznu snagu imaju i druge isprave koje su posebnim propisima u pogledu dokazne snage izjednačene s javnim ispravama.

Dopušteno je dokazivati da su u javnoj ispravi neistinito utvrđene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena.

Ako se posumnja u autentičnost isprave, stranka može tražiti da sud traži da se o tome izjasni organ od kojega bi ona trebalo da potječe.

Član 130.

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, inostrane javne rasprave koje su propisno ovjerene imaju, uz uslov uzajamnosti, istu dokaznu snagu kao i domaće javne isprave.

Član 131.

Stranka je dužna sama podnijeti ispravu na koju se poziva za dokaz svojih navoda.

Uz ispravu sastavljenu na stranom jeziku podnosi se i ovjereni prijevod.

Ako se isprava nalazi kod državnog organa ili pravne osobe kojoj je povjerenjeno vršenje javnog ovlaštenja, a sama stranka ne može isposlovati da se isprava preda ili pokaže, sud će po prijedlogu stranke pribaviti tu ispravu.

Član 132.

Kad se jedna stranka poziva na ispravu i tvrdi da se ona nalazi kod druge stranke, sud će tu stranku pozvati da podnese ispravu, ostavljajući joj za to određeni rok.

Stranka ne može uskratiti podnošenje isprave ako se ona sama u parnici pozvala na tu ispravu za dokaz svojih navoda, ili ako je riječ o ispravi koju je po zakonu dužna predati ili pokazati, ili ako se isprava s obzirom na njezin sadržaj smatra zajedničkom za obje strane.

U pogledu prava stranke da uskrati podnošenje drugih isprava na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe čl. 135. i 136. ovog zakona.

Kad stranka koja je pozvana da podnese ispravu poriče da se isprava kod nje nalazi, sud može radi utvrđivanja te činjenice izvoditi dokaze.

Sud će, s obzirom na sve okolnosti, prema svom uvjerenju cijiniti od kakva je značaja što stranka koja drži ispravu neće postupiti po rješenju suda kojim joj se nalaže da podnese ispravu ili protivno uvjerenju suda poriče da se isprava kod nje nalazi.

Protiv odluke suda iz stava 1. ovog člana nije dopuštena posebna žalba.

Član 133.

Sud može, na prijedlog stranke, narediti trećoj osobi da podnese ispravu samo kad je ona po zakonu dužna pokazati je ili je podnijeti ili kad je riječ o ispravi koja je po svojem sadržaju zajednička za tu osobu i stranku koja se poziva na ispravu.

Prije nego što donese odluku kojom trećoj osobi naređuje da podnese ispravu, sud će pozvati treću osobu da se o tome izjasni.

Kad treća osoba poriče svoju dužnost da podnese ispravu koja se kod nje nalazi, sud će riješiti je li treća osoba dužna podnijeti ispravu.

Kad treća osoba poriče da se isprava nalazi kod nje, sud može radi utvrđivanja te činjenice izvoditi dokaze.

Pravomoćno rješenje o dužnosti treće osobe da podnese ispravu može se izvršiti prema pravilima izvršnog postupka.

Treća osoba ima pravo na naknadu troškova što ih je imala u vezi s podnošenjem isprava. Odredbe člana 143. ovog zakona na odgovarajući će se način primjenjivati i u tom slučaju.

4. Svjedoci

Član 134.

Svaka osoba koja se poziva kao svjedok dužna je odazvati se pozivu, a ako ovim zakonom nije drugačije određeno, dužna je i svjedočiti.

Kao svjedoci mogu se saslušati samo osobe koje su sposobne dati obavijesti o činjenicama koje se dokazuju.

Stranka koja predlaže da se određena osoba sasluša kao svjedok mora prije toga naznačiti o čemu on treba svjedočiti i navesti njezino ime i prezime i boravište.

Član 135.

Ne može se saslušati kao svjedok osoba koja bi svojim iskazom povrijedila dužnost čuvanja službene ili vojne tajne, dok je nadležan organ ne oslobodi te dužnosti.

Član 136.

Svjedok može uskratiti svjedočenje:

- 1) o onome što mu je stranka kao svom punomoćniku povjerila;
- 2) o onome o čemu se stranka ili druga osoba svjedoku kao vjerskom ispovjedniku ispovjedala;
- 3) o činjenicama što ih je svjedok saznao kao advokat, ljekar ili u obavljanju kakva drugog poziva ili kakve druge djelatnosti, ako postoji obaveza da se kao tajna čuva ono što se saznalo u obavljanju tog poziva ili djelatnosti.

Sud će upozoriti te osobe da mogu uskratiti davanje iskaza.

Član 137.

Svjedok može uskratiti odgovor na pojedina pitanja ako bi svojim odgovorom na ta pitanja izložio opasnosti od krivičnog gonjenja sebe ili svoje srodnike po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stepena, a u pobočnoj liniji do trećeg stepena zaključno, svoga bračnog druga ili srodnike po tazbini do drugog stepena zaključno i onda kad je brak prestao, lice s kojim živi u vanbračnoj zajednici ili njegove srodnike do drugog stepena zaključno, te svog staratelja ili staranika, usvojitelja ili usvojenika.

Sud će upozoriti svjedoka da može uskratiti davanje odgovora na postavljeno pitanje.

Član 138.

Opravdanost razloga za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedina pitanja ocjenjuje sud pred kojim svjedok treba svjedočiti, nakon što se o tome izjasne stranke.

Protiv rješenja iz stava 1. ovog člana stranke nemaju pravo na posebnu žalbu, a svjedok može to rješenje pobijati u žalbi protiv rješenja o novčanoj kazni zbog toga što je uskratio svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.

Član 139.

Svjedoci se pozivaju dostavom pismenog poziva u kojem se navodi prezime i ime i ime jednog roditelja pozvanoga, vrijeme i mjesto dolaska, predmet u vezi s kojim se poziva i

naznaka da se poziva kao svjedok. U pozivu će se svjedok upozoriti na posljedice neopravdanog izostanka i na pravo na naknadu troškova.

Svjedoci koji se zbog starosti, bolesti ili teških tjelesnih mana ne mogu odazvati pozivu saslušati će se u svom stanu, odnosno prostorijama u kojima borave.

Član 140.

Svjedoci se saslušavaju pojedinačno i bez prisutnosti svjedoka koji će se kasnije saslušavati. Svjedok je dužan odgovore davati usmeno.

Svjedok će se najprije opomenuti da je dužan govoriti istinu i da ne smije ništa prešutjeti, a nakon toga će se upozoriti na posljedice davanja lažnog iskaza.

Zatim će se svjedok pitati za ime i prezime, ime jednog roditelja, boravište, mjesto rođenja, godine života i njihov odnos sa strankom.

Član 141.

Poslije općih pitanja, svjedoka ispituje stranka koja ga je pozvala, a nakon toga suprotna stranka.

Sud uvijek može postavljati pitanja svjedoku.

Svjedok će se uvijek pitati od kuda mu je poznato ono o čemu svjedoči.

Član 142.

Svjedok koji ne zna jezik na kome se vodi postupak saslušati će se preko tumača.

Ako je svjedok gluv, postavljat će mu se pitanja pismeno, a ako je nijem pozvat će se da pismeno odgovara. Ako se saslušanje ne može obaviti na taj način, pozvat će se kao tumač osoba koja se sa svjedokom može sporazumjeti.

Sud će tumača upozoriti na dužnost vjernog prenošenja pitanja koja se svjedoku postavljaju i izjava koje svjedok bude davao.

Član 143.

Svjedok ima pravo na naknadu putnih troškova i troškova za prehranu i prenoćište te na naknadu izmakle zarade.

Svjedok treba zahtijevati naknadu odmah nakon saslušanja, inače gubi pravo na nju. Sud je dužan na to upozoriti svjedoka.

U rješenju kojim se odmjeravaju troškovi svjedoka sud će odrediti da se određena svota isplati iz položenog predujma, a ako predujam nije položen, narediti će stranci da određenu svotu plati svjedoku u roku od osam dana. Žalba protiv tog rješenja ne zadržava izvršenje rješenja.

5. Vještaci

Član 144.

Sud može, na prijedlog stranke, odrediti izvođenje dokaza vještačenjem, kada je radi utvrđenja ili razjašnjenja određenih činjenica potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže.

Član 145.

Stranka koja predlaže vještačenje dužna je u prijedlogu naznačiti predmet i obim vještačenja, te predložiti osobu koja će izvršiti vještačenje.

Protivna strana će se izjasniti o predloženom vještaku, kao i o predmetu i obimu vještačenja.

Ako stranke ne postignu sporazum o osobi koja treba biti određena za vještaka i predmetu i obimu vještačenja, odluku o tome će donijeti sud.

Član 146.

Vještačenje obavlja jedan vještak.

Sud može na prijedlog stranke odrediti više vještaka za različite vrste vještačenja.

Vještaci se određuju, prvenstveno, iz reda imenovanih sudskih vještaka za određenu vrstu vještačenja.

Složenija vještačenja povjerit će se u prvom redu stručnim ustanovama (bolnici, hemijskom laboratoriju, fakultetu i sl.).

Ako postoje ustanove za određene vrste vještačenja (vještačenje lažnog novca, rukopisa, daktiloskopsko vještačenje i sl.) takva vještačenja, povjerit će se u prvom redu tim ustanovama.

Član 147.

Vještaci su dužni odazvati se pozivu suda i iznijeti svoj nalaz i mišljenje.

Sud će vještaka na njegov zahtjev osloboditi dužnosti vještačenja iz razloga iz kojih svjedok može uskratiti svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje.

Sud može vještaka na njegov zahtjev osloboditi dužnosti vještačenja i iz drugih opravdanih razloga. Oslobođenje od dužnosti vještačenja može tražiti i ovlaštenu radnik organa ili organizacije u kojoj vještak radi.

Član 148.

Vještak će biti izuzet iz istih razloga iz kojih može biti izuzet sudija, ali se izuzetno za vještaka može uzeti i osoba koja je već bila saslušana kao svjedok.

Stranka je dužna podnijeti zahtjev za izuzeće vještaka čim sazna da postoji razlog za izuzeće, a najkasnije prije početka izvođenja dokaza vještačenjem.

U zahtjevu za izuzeće vještaka stranka je dužna navesti okolnosti na kojima temelji svoj zahtjev za izuzeće.

O zahtjevu za izuzeće odlučuje sud.

Protiv rješenja kojim se prihvaća zahtjev za izuzeće nije dopuštena posebna žalba.

Ako je stranka saznala za razlog za izuzeće poslije obavljenog vještačenja i prigovora vještačenju iz tog razloga, sud će postupiti kao da je zahtjev za izuzeće stavljen prije obavljenog vještačenja.

Član 149.

Izvođenje dokaza vještačenjem određuje sud rješenjem koje sadrži :

- 1) ime i prezime i zanimanje vještaka,
- 2) predmet spora,
- 3) obim i predmet vještačenja,
- 4) rok za pismeno podnošenje nalaza i mišljenja.

Član 150.

Vještak se uvijek poziva na ročište za glavnu raspravu.

Prijepis rješenja iz člana 149. ovog zakona dostavlja se vještaku zajedno sa pozivom na ročište za glavnu raspravu.

U pozivu će sud upozoriti vještaka da svoje mišljenje mora iznijeti savjesno i u skladu s pravilima nauke i vještine i obavijestiti ga o posljedicama nedostavljanja nalaza i mišljenja u ostavljenom roku, odnosno neopravdanog izostanka sa ročišta i pravu na nagradu i naknadu troškova.

Član 151.

Vještak svoj nalaz i mišljenje uvijek iznosi pismeno prije rasprave, ukoliko sud ne odredi drugačije.

Vještak mora uvijek obrazložiti svoje mišljenje.

Član 152.

Ako vještak ne dostavi nalaz i mišljenje u ostavljenom roku, sud će, uz prethodno izjašnjenje stranaka, odrediti drugog vještaka.

Ako vještak dostavi nalaz ili mišljenje koji su nejasni, nepotpuni ili protivrječni sami sebi ili izvedenim okolnostima, sud će pozvati vještaka da ih dopuni, odnosno ispravi, i odrediti rok za ponovno dostavljanje nalaza i mišljenja.

Ukoliko vještak ni po pozivu suda ne dostavi potpun i razumljiv nalaz i mišljenje, sud će, uz prethodno izjašnjenje stranaka, odrediti drugog vještaka.

Član 153.

Sud dostavlja strankama pismeni nalaz i mišljenje najmanje osam dana prije ročišta za glavnu raspravu.

Član 154.

Ročište za glavnu raspravu će se održati i ako vještak ne pristupi na glavnu raspravu, a bio je uredno obaviješten.

Izuzetno od stava 1. ovog člana, sud može na prijedlog stranke odložiti raspravu i zakazati novo ročište na koje će ponovo pozvati vještaka, ako utvrdi da je njegovo prisustvo na raspravi neophodno radi razjašnjenja ili dopune nalaza i mišljenja.

Član 155.

Sud će vještaku dopustiti da razmatra spise, kao i da postavlja pitanja strankama i drugim vještacima u vezi predmeta vještačenja.

Član 156.

Protiv rješenja suda iz čl.145, 149. i 152. ovog zakona nije dopuštena žalba.

Član 157.

Vještak ima pravo na naknadu putnih troškova, troškova za prehranu i prenoćište, troškova vještačenja i razumnu nagradu za obavljeno vještačenje.

Član 158.

Ako odredbama ovog zakona nije drugačije određeno, na izvođenje dokaza vještačenjem na odgovarajući način se primjenjuju odredbe o saslušanju svjedoka.

Član 159.

Odredbe člana 145. st.1, člana 146. st. 3, čl. 147, 148, člana 150. st.1 i 3. i člana 156. ovog zakona na odgovarajući se način primjenjuju i na tumače.

6. Saslušanje stranaka

Član 160.

Na prijedlog stranke, sud će odrediti izvođenje dokaza saslušanjem stranaka.

Član 161.

Sud će odlučiti da se sasluša samo jedna stranka, ako druga stranka uskrati davanje iskaza ili se ne odazove pozivu suda.

Član 162.

Za stranku koja nema parničnu sposobnost saslušati će se njezin zakonski zastupnik. Sud može odlučiti da se umjesto ili pored zakonskog zastupnika sasluša sama stranka, ako je njezino saslušanje moguće.

Za pravno lice saslušati će se osoba koja je zakonom ili pravilima određena da je zastupa.

Član 163.

Poziv na ročište dostavit će se punomoćniku stranke, koji je dužan o tome stranku obavijestiti, odnosno, ako stranka nema punomoćnika, osobno stranki ili o osobi koja će se za stranku saslušati

U pozivu će se naznačiti da će se na ročištu izvoditi dokaz saslušanjem stranaka i da će stranka koja dođe na ročište biti saslušana u odsutnosti druge stranke.

Član 164.

Ne mogu se primijeniti nikakve prisilne mjere prema stranci koja se nije odazvala pozivu suda radi saslušanja niti se stranka može prisiliti na davanje iskaza.

Član 165.

Odredbе o izvođenju dokaza saslušanjem svjedoka primjenjivat će se i pri izvođenju dokaza saslušanjem stranaka, ako za saslušanje stranaka nije što drugo propisano.

7. Osiguranje dokaza

Član 166.

Ako postoji opravdana bojazan da se dokaz neće moći izvesti ili da će njegovo kasnije izvođenje biti otežano, može se tokom, a i prije pokretanja parnice predložiti da se taj dokaz izvede.

Osiguranje dokaza može se tražiti i tokom postupka po prijedlogu za ponavljanje postupka.

Član 167.

Ako je prijedlog za osiguranje dokaza stavljen tokom parničnog postupka, za postupanje je nadležan sud pred kojim je postupak u toku.

Kad se traži osiguranje dokaza prije pokretanja postupka, te u hitnim slučajevima ako je postupak već u toku, nadležan je niži sud prvog stepena na čijem se području nalaze stvari koje treba razgledati odnosno sud na čijem području boravi osoba koju treba saslušati.

Član 168.

U podnesku kojim se traži osiguranje dokaza predlagatelj je dužan navesti činjenice koje se imaju dokazati, dokaze koje treba izvesti i razloge iz kojih smatra da se kasnije dokaz neće moći izvesti ili da će njegovo izvođenje biti otežano. U podnesku treba navesti ime i prezime protivnika, osim ako iz okolnosti proistječe da on nije poznat.

Član 169.

Podnesak u kojem je stavljen prijedlog za osiguranje dokaza dostavit će se protivniku, ako je poznat. Ako postoji opasnost od odgode, sud će o prijedlogu odlučiti i bez prethodnog izjašnjenja protivnika.

U rješenju kojim se prihvaća prijedlog sud će odrediti ročište za izvođenje dokaza, navesti će činjenice o kojima će se izvoditi dokazi, te dokaze koji će se izvesti.

Ako protivniku nije prije bio dostavljen podnesak u kojem je stavljen prijedlog za osiguranje dokaza, on će mu se dostaviti zajedno s rješenjem suda kojim se prihvaća prijedlog za osiguranje dokaza.

Protivniku koji je nepoznat ili je nepoznato njegovo boravište sud može radi sudjelovanja na ročištu za izvođenje dokaza postaviti privremenog zastupnika. O tom postavljanju nije potrebno izdati oglas.

Sud može u hitnim slučajevima odrediti da izvođenje dokaza započne i prije nego što se rješenje kojim se prihvaća prijedlog za osiguranje dokaza dostavi protivniku.

Protiv rješenja suda kojim se prihvaća prijedlog za osiguranje dokaza, te protiv rješenja kojim se odlučuje da izvođenje dokaza započne prije nego što se rješenje dostavi protivniku, nije dopuštena žalba.

Član 170.

Ako su dokazi izvedeni prije nego što je postupak pokrenut, zapisnik o izvođenju dokaza čuvat će se kod suda pred kojim su dokazi izvedeni.

Ako je postupak u toku, a osiguranje dokaza nije izveo sud koji vodi postupak, zapisnik će se dostaviti tome sudu.

VII – SUDSKE ODLUKE

1. Zajedničke odredbe

Član 171.

Sud donosi odluke na ročištu ili van ročišta.

Član 172.

Sud donosi odluke u obliku presude ili rješenja.

O tužbenom zahtjevu sud odlučuje presudom, a u postupku zbog smetanja posjeda rješenjem.

O svim drugim pitanjima sud odlučuje rješenjem.

Odluka o troškovima u presudi smatra se rješenjem.

2. Presuda

a) Opće odredbe

Član 173.

Presudom sud odlučuje o zahtjevu koji se tiče glavne stvari i sporednih potraživanja.

Ako postoji više zahtjeva, sud će o svim tim zahtjevima odlučiti jednom presudom.

Član 174.

Sud može naložiti tuženiku da obavi određenu činidbu samo ako je ona dospjela do zaključenja glavne rasprave.

Ako sud prihvati zahtjev za uzdržavanje, može obavezati tuženika i na činidbe koje nisu dospjele.

Presuda kojom se tuženik obvezuje da preda ili preuzme stvari date u najam ili zakup može se donijeti i prije prestanka tih odnosa.

Član 175.

Ako je tužitelj u tužbi tražio da mu se dosudi određena stvar, a istodobno je u tužbi ili do zaključenja glavne rasprave izjavio da je voljan umjesto stvari primiti određenu novčanu svotu, sud će, ako prihvati tužbeni zahtjev, izreći u presudi da se tuženik može osloboditi davanja stvari ako plati tu novčanu svotu.

Član 176.

Kad se stranci u presudi nalaze izvršenje kakve činidbe odredit će se i rok u kojem je tu činidbu dužna izvršiti.

Ako posebnim propisima nije drugačije određeno, rok za izvršenje činidbe jeste 15 dana, ali za činidbe koje se ne sastoje u novčanom davanju sud može odrediti duži rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima taj je rok osam dana.

Rok za izvršenje činidbe počinje teći prvog dana nakon dostave prijepisa presude stranci kojoj je naloženo izvršenje.

b) Presuda na osnovu priznanja

Član 177.

Ako tuženik do zaključenja glavne rasprave prizna tužbeni zahtjev, sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom prihvaća tužbeni zahtjev (presuda na osnovu priznanja).

Sud neće donijeti presudu na osnovu priznanja i kad je udovoljeno potrebnim uvjetima, ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati (član 3. stav 2.).

Donošenje presude na osnovu priznanja odgodit će se ako je potrebno da se o okolnostima iz stava 2. ovog člana prije toga pribave obavijesti.

Priznanje tužbenog zahtjeva, na ročištu ili u pismenom podnesku, tuženik može i bez pristanka tužitelja opozvati do donošenja presude.

c) Presuda na osnovu odricanja

Član 178.

Ako se tužitelj do zaključenja glavne rasprave odrekne tužbenog zahtjeva, sud će bez daljnjeg raspravljanja donijeti presudu kojom odbija tužbeni zahtjev (presuda na osnovu odricanja).

Za odricanje od tužbenog zahtjeva nije potreban pristanak tuženika.

Tužitelj može do donošenja presude, na ročištu ili u pisanom podnesku, opozvati odricanje od tužbenog zahtjeva bez pristanka tuženika.

d) Presuda zbog propuštanja

Član 179.

Kad tuženik, kome je uredno dostavljena tužba u kojoj je tužitelj predložio donošenje presude zbog propuštanja, ne dostavi pismeni odgovor na tužbu u zakonskom roku, sud će donijeti presudu kojom se prihvaća tužbeni zahtjev (presuda zbog propuštanja), osim ako je zahtjev očigledno neosnovan.

Tužbeni zahtjev je očigledno neosnovan:

- 1) ako je tužbeni zahtjev očigledno protivan činjenicama navedenim u tužbi;
- 2) ako su činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev u očiglednoj protivnosti s dokazima koje je sam tužitelj predložio ili s činjenicama koje su općepoznate.

Ako je zahtjev očigledno neosnovan, sud će donijeti presudu kojom se odbija tužbeni zahtjev.

Presuda zbog propuštanja neće se donijeti ako sud nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati.

Član 180.

Protiv presude zbog propuštanja nije dopuštena žalba, ali tuženik može podnijeti prijedlog za povrat u prijašnje stanje u skladu s odredbama ovog zakona.

Pravovremeno podnesen zahtjev iz stava 1. ovog člana sprečava da presuda zbog propuštanja postane pravomoćna.

Ako prijedlogu tuženog iz stava 1. ovog člana bude udovoljeno, tuženi će snositi sve troškove postupka koji su nastali do donošenja presude zbog propuštanja.

e) Donošenje, pismena izrada i dostava presude

Član 181.

Sud će donijeti presudu i izraditi pismeni otpравak najkasnije u roku od 30 dana od dana zaključenja glavne rasprave.

Ukoliko sudija prekorači rok iz stava 1. ovog člana dužan je u presudi navesti razloge prekoračenja i o tome u pismenoj formi izvijestiti predsjednika suda.

Član 182.

Nakon zaključenja glavne rasprave, sud će prisutne stranke obavijestiti o datumu donošenja presude. Ako jedna od stranaka nije prisustvovala glavnoj raspravi, sud će je pismeno obavijestiti o datumu donošenja presude.

Stranke su dužne same preuzeti presudu u zgradi suda, te im sud neće dostavljati presudu u skladu s odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Ako su stranke bile uredno obaviještene o datumu donošenja presude, rok za žalbu protiv presude počinje teći prvog narednog dana nakon donošenja presude.

Član 183.

U izuzetnim okolnostima, sud može na zahtjev stranke odlučiti da se dostava presude izvrši na način predviđen odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Stranci koja nije bila uredno obaviještena o datumu donošenja presude sud će u svakom slučaju dostaviti presudu u skladu s odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Član 184.

Presuda zbog propuštanja i presuda drugostepenog suda donesena bez rasprave dostavlja se strankama u skladu sa odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Član 185.

U slučaju iz člana 181. stav 2. ovog zakona, sud će čim bude saznao da će doći do odgode datuma donošenja presude o tome obavijestiti stranke, nakon čega će strankama presudu dostaviti prema odredbama ovog zakona o dostavljanju.

Član 186.

U slučajevima iz člana 183, 184. i 185. ovog zakona rok za podnošenje pravnog lijeka počinje teći prvog narednog dana nakon prijema presude.

Član 187.

Izvornik presude potpisuje sudija.

Član 188.

Pismeno izrađena presuda mora imati uvod, izreku, obrazloženje i uputstvo o pravu na izjavljivanje pravnog lijeka protiv presude.

Uvod presude sadrži: naziv suda, ime i prezime sudije, ime i prezime i prebivalište, odnosno boravište stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika, kratku oznaku predmeta spora i njegovu vrijednost, dan zaključenja glavne rasprave, naznaku stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika koji su toj raspravi bili prisutni, te dan kad je presuda donesena.

Izreka presude sadrži odluku o prihvatanju ili odbijanju pojedinih zahtjeva koji se tiču glavne stvari i sporednih traženja, te odluku o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog radi prebijanja (član 193. stav 3.)

U obrazloženju sud će izložiti: zahtjeve stranaka i njihove navode o činjenicama na kojima se ti zahtjevi zasnivaju, dokaze, kao i propise na kojima je sud zasnovao presudu.

U obrazloženju presude zbog propuštanja, presude na osnovu priznanja ili presude na osnovu odricanja, iznijet će se samo razlozi koji opravdavaju donošenje takvih presuda.

g) *Dopunska presuda*

Član 189.

Ako je sud propustio da odluči o dijelu zahtjeva ili o svim zahtjevima o kojima se mora odlučiti presudom, a koji su već raspravljani, stranka može u roku od petnaest dana od prijema presude predložiti parničnom sudu da se presuda dopuni.

Neblagovremeni ili neosnovani prijedlog za dopunu presude odbacit će odnosno odbiti sud bez održavanja ročišta.

Član 190.

Kad sud nađe da je prijedlog za dopunu presude osnovan, bez ponovnog otvaranja glavne rasprave donijet će presudu o zahtjevu koji nije riješen (dopunska presuda).

Član 191.

Ako je uz prijedlog za dopunu presude podnesena i žalba protiv presude, prvostepeni sud će zastati s dostavom te žalbe drugostepenom sudu dok se ne donese odluka o prijedlogu za dopunu presude i dok ne protekne rok za žalbu protiv te odluke.

Ako protiv odluke o dopuni presude bude podnesena žalba, ta žalba zajedno sa žalbom protiv prvobitne presude dostavit će se drugostepenom sudu.

Ako se prvostepena presuda pobija žalbom samo zato što prvostepeni sud nije presudom odlučio o svim zahtjevima stranaka koji su predmet parnice, žalba će se smatrati prijedlogom stranke da se donese dopunska presuda.

h) Ispravljanje presude

Član 192.

Pogreške u imenima i brojevima, i druge očite pogreške u pisanju i računanju, nedostatke u obliku i nesaglasnost prijepisa presude s izvornikom ispraviti će sudija u svako doba.

Ispravljanje će se obaviti posebnim rješenjem i unijeti na kraju izvornika, a strankama će se dostaviti prijepis rješenja.

Ako između izvornika i prijepisa presude postoji nesaglasnost u pogledu kakve odluke sadržane u izreci presude, strankama će se dostaviti ispravljeni prijepis presude s naznakom da se tim prijepisom presude zamjenjuje prijašnji prijepis presude. U takvom slučaju rok za izjavljivanje pravnog lijeka u pogledu ispravljenog dijela presude teče od dana dostave ispravljenog prijepisa presude.

O ispravljanju presude sud može odlučiti bez saslušanja stranaka.

i) Pravomoćnost presude

Član 193.

Presuda koja se više ne može pobijati žalbom postaje pravomoćna.

Sud tokom cijelog postupka po službenoj dužnosti pazi je li stvar pravomoćno presuđena, i ako utvrdi da je parnica pokrenuta o zahtjevu o kojemu je već pravomoćno odlučeno, odbaciti će tužbu.

Ako je u presudi odlučeno o potraživanju koje je tuženik istakao prigovorom radi pobijanja, odluka o postojanju ili nepostojanju toga potraživanja postaje pravomoćna.

Član 194.

Sud je vezan za svoju presudu čim je donesena.

Presuda prema strankama ima učinak od dana donošenja, a u slučajevima u kojima strankama prema odredbama ovog zakona presudu dostavlja sud – od dana kada im je dostavljena.

3. Rješenje

Član 195.

Sva rješenja koja se donose na ročištu objavljuje sudija.

Rješenje koje je na ročištu objavljeno dostaviti će se strankama u ovjerenom prijepisu samo ako je protiv toga rješenja dopuštena posebna žalba, ili ako se na temelju rješenja može odmah tražiti izvršenje, ili ako to zahtijeva upravljanje parnicom.

Sud je vezan za svoja rješenja ako se ona ne odnose na upravljanje parnicom ili ako ovim zakonom nije drugo određeno.

Kad se rješenje ne dostavlja pismeno, ono prema strankama ima učinak čim je objavljeno.

Član 196.

Rješenja koja sud donosi izvan ročišta saopćavaju se strankama dostavom ovjerenog prijepisa rješenja .

Ako se rješenjem odbija prijedlog jedne stranke bez prethodnog saslušanja protivne stranke, toj se stranci rješenje neće dostaviti.

Član 197.

Rješenje mora biti obrazloženo ako se njime odbija prijedlog stranke ili ako se njime rješava o prijedlozima stranaka koji su među sobom u opreci, a može biti obrazloženo i u drugim slučajevima kad je to potrebno.

Pismeni sastav rješenja treba sadržavati uvijek uvod i izreku, a obrazloženje samo ako prema stavu 1. ovog člana rješenje mora biti obrazloženo.

Član 198.

Rješenja o kaznama izrečenim prema odredbama ovog zakona izvršavaju se po službenoj dužnosti.

Član 199.

Odredbe člana 176, člana 194. st.2. i čl 187. do 192. ovog zakona, na odgovarajući način će se primjenjivati i na rješenja.

Odredbe čl. 181. do 183. i čl. 185. i 186. na odgovarajući način će se primjenjivati i na rješenja iz člana 195. st. 2.

B. POSTUPAK PO PRAVNIM LIJEKOVIMA

VIII - REDOVNI PRAVNI LIJEKOVI

1. Žalba protiv presude

a) Pravo na žalbu

Član 200.

Protiv presude donesene u prvom stepenu stranke mogu podnijeti žalbu u roku od 15 dana od dana donošenja, odnosno dostave prijepisa presude, ako u ovom zakonu nije određen drugi rok. U mjeničnim i čekovnim sporovima taj rok je osam dana.

Pravovremeno podnesena žalba spriječava da presuda postane pravomoćna u dijelu koji se pobija žalbom.

O žalbi protiv presude odlučuje drugostepeni sud.

Član 201.

Stranka se može odreći prava na žalbu od trenutka kad je presuda objavljena, a ako presuda nije objavljena, od trenutka dostavljanja prijepisa presude.

Do donošenja odluke drugostepenog suda stranka može odustati od već podnesene žalbe.

Odricanje ili odustanak od žalbe ne može se opozvati.

b) Sadržaj žalbe

Član 202.

Žalba mora sadržati:

- 1) označenje presude protiv koje se izjavljuje žalba;
- 2) izjavu da se presuda pobija u cjelini ili u određenom dijelu;
- 3) razlog žalbe;
- 4) potpis podnositelja žalbe.

Član 203.

Ako žalba ne sadrži elemente iz člana 202. ovog zakona (nepotpuna žalba), prvostepeni sud će rješenjem protiv kojeg nije dopuštena žalba pozvati žalitelja da u roku od osam dana dopuni ili ispravi žalbu.

Ako žalitelj u roku iz stava 1. ovog člana ne postupi po traženju suda, sud će rješenjem odbaciti žalbu kao nepotpunu.

Član 204.

U žalbi se ne mogu iznositi nove činjenice i predlagati novi dokazi, osim ako žalitelj pruži dokaze da ih bez svoje krivnje nije mogao iznijeti odnosno predložiti do zaključenja glavne rasprave kod prvostepenog suda.

Pozivajući se na nove činjenice, žalitelj je dužan navesti dokaze kojima bi se te činjenice utvrdile, a predlažući nove dokaze, dužan je navesti činjenice koje tim dokazima treba utvrditi.

Prigovor zastare i prigovor radi prebijanja koji nisu izneseni pred prvostepenim sudom ne mogu se iznositi u žalbi.

Ako su zbog iznošenja novih činjenica i predlaganja novih dokaza uzrokovani troškovi u postupku u povodu žalbe, te će troškove neovisno o ishodu spora podmirivati ona stranka koja je iznijela nove činjenice, odnosno predložila nove dokaze.

c) Razlozi zbog kojih se presuda može pobijati

Član 205.

Presuda se može pobijati:

- 1) zbog povrede odredaba parničnog postupka
- 2) zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja
- 3) zbog pogrešne primjene materijalnog prava

Presuda na osnovu priznanja i presuda na osnovu odricanja mogu se pobijati zbog povrede odredaba parničnog postupka ili zbog toga što je izjava o priznanju, odnosno o odricanju data u zabludi ili pod uticajem prisile ili prevare.

Član 206.

Povreda odredaba parničnog postupka postoji ako sud u toku postupka nije primijenio ili je nepravilno primijenio koju odredbu ovog zakona, a to je bilo od uticaja na donošenje zakonite i pravilne presude.

Član 207.

Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji kad je sud kakvu odlučnu činjenicu pogrešno utvrdio, odnosno kad je nije utvrdio.

Nepotpuno utvrđeno činjenično stanje postoji i kad na to upozoravaju nove činjenice ili novi dokazi.

Član 208.

Pogrešna primjena materijalnog prava postoji kad sud nije primijenio odredbu materijalnog prava koju je trebao primijeniti ili kad takvu odredbu nije pravilno primijenio.

d) Postupak po žalbi

Član 209.

Žalba se podnosi sudu koji je izrekao prvostepenu presudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 210.

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedopuštenu žalbu odbacit će rješenjem prvostepeni sud bez održavanja ročišta.

Žalba je neblagovremena ako je podnesena nakon protoka zakonskog roka za njezino podnošenje.

Žalba je nedopuštena ako je žalbu podnijela osoba koja nije ovlaštena za podnošenje žalbe, ili osoba koje se odrekla ili je odustala od žalbe, ili ako osoba koja je podnijela žalbu nema pravnog interesa za podnošenje žalbe.

Član 211.

Primjerak blagovremene, potpune i dopuštene žalbe dostavit će prvostepeni sud protivnoj stranci koja može u roku od osam dana od njenog prijema podnijeti tome sudu odgovor na žalbu.

Primjerak odgovora na žalbu dostavit će prvostepeni sud žalitelju odmah, a najkasnije u roku od osam dana od prijema odgovora na žalbu.

Nepravovremeno podnesen odgovor na žalbu neće se uzeti u razmatranje.

Podnesci primljeni nakon prijema odgovora na žalbu ili nakon protoka roka za odgovor na žalbu neće se uzimati u razmatranje, osim ukoliko sud od stranke izričito zatraži dodatno izjašnjenje.

Član 212.

Nakon prijema odgovora na žalbu ili nakon protoka roka za odgovor na žalbu, sud će žalbu i odgovor na žalbu, ako je podnesen, sa svim spisima dostaviti drugostepenom sudu najkasnije u roku od osam dana.

Ako žalitelj tvrdi da su u prvostepenom postupku povrijeđene odredbe parničnog postupka, sudija prvostepenog suda dat će objašnjenje u povodu navoda žalbe koji se tiču tih povreda, a prema potrebi će provjeriti istinitost tih navoda u žalbi.

Član 213.

Kad spisi po žalbi stignu drugostepenom sudu, predsjednik žalbenog vijeća određuje sudiju izvjestitelja.

Sudija izvjestitelj može, prema potrebi, od prvostepenog suda pribaviti izvještaj o povredama odredaba parničnog postupka i zatražiti da se radi utvrđivanja tih povreda provedu provjere.

Član 214.

Drugostepeni sud odlučuje o žalbi u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave.

Drugostepeni sud će zakazati raspravu kada ocijeni da je radi pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja potrebno pred drugostepenim sudom utvrditi nove činjenice ili izvesti nove dokaze ili ponovo izvesti već izvedene dokaze, kao i kada ocijeni da je zbog povrede odredaba parničnog postupka u prvostepenom postupku potrebno održati raspravu pred drugostepenim sudom.

Član 215.

Na raspravu se pozivaju stranke odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici, a i oni svjedoci i vještaci za koje sud odluči da se saslušaju.

Ako sa rasprave izostane žalitelj, rasprava se neće održati, a odluka će se donijeti na osnovu navoda žalbe i odgovora na žalbu.

Ako sa rasprave izostane stranka koja nije žalitelj, sud će raspravljati o žalbi i donijeti odluku.

U pozivu za raspravu stranka će biti upozorena na posljedice nedolaska na raspravu.

Član 216.

Rasprava pred drugostepenim sudom počinje kratkim izlaganjem izvjestitelja o stanju predmeta, bez iznošenja njegovog mišljenja o osnovanosti žalbe.

Nakon toga pročitat će se presuda ili dio presude na koji se odnosi žalba, a prema potrebi i zapisnik o glavnoj raspravi pred prvostepenim sudom. Zatim će žalitelj obrazložiti svoju žalbu, a protivna stranka odgovor na žalbu.

Član 217.

Ako u čl. 214, 215. i 216. ovog zakona nije što drugo određeno, odredbe o glavnoj raspravi pred prvostepenim sudom na odgovarajući način se primjenjuju i na raspravu pred drugostepenim sudom.

e) Granice ispitivanja prvostepene presude

Član 218.

Drugostepeni sud ispituje prvostepenu presudu u onom dijelu u kojemu se pobija žalbom, u granicama razloga navedenih u žalbi, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava i povrede odredaba parničnog postupka koje se odnose na stranačku sposobnost i zastupanje.

f) Odluke drugostepenog suda o žalbi

Član 219.

Odluke drugostepenog suda donose se nakon vijećanja glasanjem.

U prostoriji u kojoj se vijeća i glasa mogu biti prisutni samo članovi vijeća i zapisničar. Kad treba donijeti odluku o jednostavnijim pitanjima, vijeće može odluku donijeti i u samom zasjedanju.

Član 220.

Predsjednik vijeća rukovodi vijećanjem i glasanjem i glasa posljednji. On se brine da se o svim pitanjima svestrano i potpuno raspravlja.

Za svaku odluku vijeća potrebna je većina glasova.

Članovi vijeća ne mogu odbiti da glasaju o pitanjima koja postavi predsjednik vijeća.

Član vijeća koji je pri glasanju o kojem ranijem pitanju ostao u manjini ne može se suzdržati od glasanja o pitanju o kojem se ima kasnije odlučiti.

Ako se u vezi pojedinih pitanja o kojima se odlučuje glasovi podijele na više različitih mišljenja, tako da nijedno od njih nema većinu, razdvojiti će se pitanja i glasanje će se ponavljati sve dok se ne postigne većina. Ako se u pogledu visine novčane svote ili količine glasovi podijele na više od dva mišljenja, ponovo će se raspravljati o razlozima za svako mišljenje, pa ako se i nakon toga ne može postići većina, glasovi dati za najveću novčanu svotu ili količinu dodat će se glasovima datim za najbližu manju novčanu svotu ili količinu dok se ne postigne većina.

Član 221.

Drugostepeni sud može u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave:

- 1) odbaciti žalbu kao neblagovremenu, nepotpunu ili nedopuštenu,
- 2) odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu,
- 3) ukinuti prvostepenu presudu i uputiti predmet prvostepenom sudu na ponovno suđenje,
- 4) ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu ili
- 5) preinačiti prvostepenu presudu.

Član 222.

Neblagovremenu, nepotpunu ili nedopuštenu žalbu odbaciti će drugostepeni sud rješenjem, ako to nije učinio prvostepeni sud.

Član 223.

Drugostepeni sud će presudom odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi prvostepenu presudu kad ustanovi da ne postoje razlozi zbog kojih se presuda pobija, a ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

Član 224.

Drugostepeni sud će u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave rješenjem ukinuti prvostepenu presudu i predmet vratiti istom prvostepenom sudu radi održavanja nove glavne rasprave:

- 1) ako je protivno odredbama ovog zakona sud donio presudu na osnovu priznanja ili presudu na osnovu odricanja;
- 2) ako kojoj stranci nezakonitim postupanjem, a osobito propuštanjem dostave nije dana mogućnost da raspravlja pred sudom, a to je postupanje bilo od utjecaja na donošenje zakonite i pravilne presude;

- 3) ako je sud donio presudu bez glavne rasprave,
- 4) ako je u donošenju presude sudjelovao sudija koji se po zakonu mora izuzeti.

Ako drugostepeni sud utvrdi da je u postupku pred prvostepenim sudom odlučeno o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti ili o zahtjevu o kome već teče parnica ili o kojem je već prije pravomoćno presuđeno ili koga se tužitelj odrekao ili o kojem je već zaključena sudska nagodba, ukinuti će prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.

Ako drugostepeni sud utvrdi da je u prvostepenom postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku ili ako stranku u postupku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebna ovlaštenja za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno, s obzirom na prirodu povrede ukinut će prvostepenu presudu i vratiti predmet nadležnom prvostepenom sudu ili će ukinuti prvostepenu presudu i odbaciti tužbu.

Kad drugostepeni sud ukine presudu prvostepenog suda i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje, može narediti da se nova glavna rasprava održi pred drugim sudijom.

U obrazloženju rješenja kojim se prvostepena presuda ukida treba navesti koje su odredbe parničnog postupka povrijeđene i u čemu se povrede sastoje.

Član 225.

Prvostepeni sud je dužan odrediti ročište za glavnu raspravu odmah po prijemu rješenja drugostepenog suda, a najkasnije u roku od osam dana, te izvesti sve parnične radnje i raspraviti sva sporna pitanja na koja je upozorio drugostepeni sud u svom rješenju.

Član 226.

Drugostepeni sud će, u sjednici vijeća ili na osnovu održane rasprave, presudom preinačiti prvostepenu presudu:

- 1) ako je utvrdio da postoji povreda odredaba parničnog postupka, osim u slučajevima iz člana 224. ovog zakona;
- 2) ako je, drugačijom ocjenom već izvedenih dokaza ili nakon održane rasprave, utvrdio drugačije činjenično stanje nego što je ono u prvostepenoj presudi;
- 3) ako smatra da je činjenično stanje u prvostepenoj presudi pravilno utvrđeno, ali da je prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo;
- 4) ako je utvrdio da je prvostepenom presudom prekoračen tužbeni zahtjev.

Član 227.

Drugostepeni sud ne može preinačiti presudu na štetu stranke koja se žalila ako je samo ona podnijela žalbu.

Član 228.

U obrazloženju presude odnosno rješenja drugostepeni sud će ocijeniti žalbene navode koji su od odlučnog značenja.

Član 229.

Drugostepeni sud dostavit će svoju odluku strankama i drugim zainteresovanim osobama, kao i sudu prvog stepena.

2. Žalba protiv rješenja

Član 230.

Protiv rješenja prvostepenog suda dopuštena je žalba ako u ovom zakonu nije određeno da žalba nije dopuštena.

Ako ovaj zakon izričito određuje da posebna žalba nije dopuštena, rješenje prvostepenog suda može se pobijati samo u žalbi protiv konačne odluke.

Član 231.

Pravovremeno podnesena žalba zadržava izvršenje rješenja, ako ovim zakonom nije drugačije propisano.

Rješenje protiv kojeg nije dopuštena posebna žalba može se odmah izvršiti.

Član 232.

Rješavajući o žalbi drugostepeni sud može:

- 1) odbaciti žalbu kao nepravovremenu, nepotpunu ili nedopuštenu
- 2) odbiti žalbu kao neosnovanu i potvrditi rješenje prvostupanjskog suda
- 3) uvažiti žalbu i rješenje preinačiti ili ukinuti te prema potrebi predmet vratiti na ponovni postupak.

Član 233.

U postupku po žalbi protiv rješenja na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe koje važe za žalbu protiv presude, osim odredaba o odgovoru na žalbu i o održavanju rasprave pred drugostepenim sudom

IX - VANREDNI PRAVNI LIJEKOVI

1. Revizija

Član 234.

Stranke mogu izjaviti reviziju protiv pravomoćne presude donesene u drugom stepenu u roku od 30 dana od dana dostave prijepisa presude.

Revizija nije dopuštena ako vrijednost pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 10.000 KM.

Vrhovni sud može dopustiti reviziju i u predmetima u kojima vrijednost pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 10.000 KM, ako ocijeni da bi odlučivanje po reviziji bilo od značaja za primjenu prava u drugim slučajevima.

Član 235.

O reviziji odlučuje Vrhovni sud Federacije.

Član 236.

Podnesena revizija ne zadržava izvršenje pravomoćne presude protiv koje je izjavljena.

Član 237.

Revizija se može izjaviti:

- 1) zbog povrede odredaba parničnog postupka iz člana 206. ovog zakona koja je učinjena u postupku pred drugostepenim sudom.
- 2) zbog pogrešne primjene materijalnog prava.
- 3) zbog prekoračenja tužbenog zahtjeva, ako je ta povreda učinjena u postupku pred drugostepenim sudom.

Revizija se ne može izjaviti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Član 238.

Revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u onom dijelu u kojemu se ona pobija revizijom, u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na primjenu materijalnog prava i povrede odredaba parničnog postupka koje se odnose na stranačku sposobnost i zastupanje.

Član 239.

Stranke mogu u reviziji iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako se oni odnose na povrede odredaba parničnog postupka koje su učinjene u postupku pred drugostepenim sudom.

Član 240.

Revizija se podnosi sudu koji je izrekao pravomoćnu presudu, u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 241.

Nepravovremenu, nepotpunu ili nedopuštenu reviziju odbacit će rješenjem sudija suda kojem revizija podnesena, bez održavanja ročišta.

Revizija je nedopuštena ako ju je izjavila osoba koja nije ovlaštena na podnošenje revizije, ili osoba koja je odustala od revizije, ili ako osoba koja je izjavila reviziju nema pravni interes za podnošenje revizije ili ako je revizija izjavljena protiv presude protiv koje se po zakonu ne može podnijeti.

Član 242.

Primjerak pravovremene, potpune i dopuštene revizije sud kojem je revizija podnesena dostavit će protivnoj stranci.

U roku od 8 dana od dana dostave revizije protivna stranka može podnijeti sudu odgovor na reviziju.

Nakon prijema odgovora na reviziju ili nakon proteka roka za odgovor sud kojem je revizija podnesena dostavit će reviziju i odgovor na reviziju, ako je podnesen, sa svim spisima, revizijskom sudu.

Član 243.

O reviziji revizijski sud odlučuje bez rasprave.

Član 244.

Nepravovremenu, nepotpunu ili nedopuštenu reviziju odbacit će revizijski sud rješenjem ako to, u granicama svojih ovlaštenja, nije učinio prvostepeni sud.

Član 245.

Revizijski sud će presudom odbiti reviziju kao neosnovanu ako utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena.

Član 246.

Ako utvrdi da postoji povreda odredaba parničnog postupka zbog koje se revizija može izjaviti, osim povreda određenih u st. 2. i 3. ovog člana, revizijski sud će, s obzirom na prirodu povrede, presudom preinačiti presudu drugostepenog suda ili rješenjem ukinuti u cijelosti ili djelimično presudu drugostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom vijeću drugostepenog suda odnosno drugom nadležnom sudu.

Ako je u postupku pred prvostepenim ili drugostepenim sudom odlučeno o zahtjevu koji nije u sudskoj nadležnosti ili o kojem je već prije pravomoćno presuđeno ili koga se tužitelj odrekao ili o kojem je već zaključena sudska nagodba, revizijski sud će ukinuti rješenjem donesene odluke i odbaciti tužbu.

Ako je u postupku pred prvostepenim ili drugostepenim sudom, kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku ili ako stranku u postupku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebna ovlaštenja za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno, revizijski sud će s obzirom na prirodu povrede, postupiti prema odredbama st. 1. ili 2. ovog člana.

Član 247.

Ako revizijski sud utvrdi da je materijalno pravo pogrešno primijenjeno, presudom će prihvatiti reviziju i preinačiti pobijanu presudu.

Ako revizijski sud ustanovi da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava ili zbog povrede pravila postupka činjenično stanje nepotpuno utvrđeno i da zbog toga nema uvjeta za preinaku pobijane presude, rješenjem će prihvatiti reviziju, ukinuti u cijelosti ili djelimično presudu drugostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom vijeću drugostepenog suda.

Član 248.

Ako utvrdi da je pravomoćnom presudom donesenom u drugom stepenu prekoračen tužbeni zahtjev, revizijski sud će presudom preinačiti pobijanu presudu.

Član 249.

Revizijski sud dostavlja svoje odluke strankama, kao i prvostepenom i drugostepenom sudu.

Član 250.

Ako u glavi IX. ovog zakona nije što drugo određeno, u postupku povodom revizije, shodno će se primjenjivati odredbe ovog zakona o žalbi protiv presude, osim odredaba o održavanju rasprave pred drugostepenim sudom.

Član 251.

Stranke mogu izjaviti reviziju i protiv rješenja drugostepenog suda kojim je postupak pravomoćno završen.

Revizija protiv rješenja iz stava 1. ovog člana nije dopuštena u sporovima u kojima ne bi bila dopuštena revizija protiv pravomoćne presude.

Revizija je uvijek dopuštena protiv rješenja drugostepenog suda kojim se podnesena žalba odbacuje, odnosno kojim se potvrđuje rješenje prvostepenog suda o odbacivanju revizije.

Revizija nije dopuštena protiv odluke o naknadi parničnih troškova.

U postupku u povodu revizije protiv rješenja na odgovarajući način će se primjenjivati odredbe ovog zakona o reviziji protiv presude.

2. Ponavljanje postupka

Član 252.

Postupak koji je odlukom suda pravomoćno završen može se na prijedlog stranke ponoviti:

- 1) ako je pri donošenju odluke sudjelovao sudija koji je po zakonu morao biti izuzet;
- 2) ako kojoj stranci nezakonitim postupanjem, nije bila data mogućnost da raspravlja pred sudom;
- 3) ako je u postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku, ili ako stranku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba, ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski

- zastupnik odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebna ovlaštenja za vođenje parnice, ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice, odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno;
- 4) ako se odluka suda zasniva na lažnom iskazu svjedoka ili vještaka ili na ispravi koja je krivotvorena ili u kojoj je ovjeren neistinit sadržaj;
 - 5) ako je do odluke suda došlo zbog krivičnog djela sudije, zakonskog zastupnika ili punomoćnika stranke, protivne stranke ili koje treće osobe;
 - 6) ako stranka sazna za nove činjenice ili nađe ili stekne mogućnost da upotrijebi nove dokaze na osnovu kojih je za stranku mogla biti donesena povoljnija odluka da su te činjenice ili dokazi bili upotrijebljeni u prijašnjem postupku.

Član 253.

Iz razloga navedenih u članu 252. tač. 1. do 3. ovog zakona, ne može se zahtijevati ponavljanje postupka, ako je taj razlog bio bez uspjeha iznesen u prijašnjem postupku.

Zbog okolnosti navedenih u članu 252. tač. 1 i 6. ovog zakona, ponavljanje postupka može se dopustiti samo ako stranka bez svoje krivnje nije mogla te okolnosti iznijeti prije nego što je prijašnji postupak završen pravomoćnom sudskom odlukom.

Član 254.

Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se u roku od 30 dana, i to:

- 1) u slučaju iz člana 252. tačke 1. ovog zakona od dana kad je stranka saznala za taj razlog;
- 2) u slučaju iz člana 252. tačke 2. ovog zakona od dana kad je odluka dostavljena stranci;
- 3) u slučaju iz člana 252. tačke 3. ovog zakona, ako je u postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku - od dana kad je odluka dostavljena toj osobi; ako stranku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba ili ako parnično nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik - od dana kad je odluka dostavljena stranci odnosno njezinu zakonskom zastupniku, ako zakonski zastupnik odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlaštenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku - od dana kad je stranka saznala za taj razlog;
- 4) u slučajevima iz člana 252. tačke 4. i 5. ovog zakona - od dana kad je stranka saznala za pravomoćnu presudu u krivičnom postupku; a ako se krivični postupak ne može provesti onda od dana kad je saznala za obustavu tog postupka ili za okolnosti zbog kojih se postupak ne može pokrenuti;
- 5) u slučaju iz člana 252. tačke 6. ovog zakona - od dana kad je stranka mogla iznijeti sudu nove činjenice odnosno nova dokazna sredstva.

Ako bi rok određen u stavu 1. ovog člana počeo teći prije nego što je odluka postala pravomoćna, taj će se rok računati od pravomoćnosti odluke ako protiv nje nije bio izjavljen pravni lijek, odnosno od dostave pravomoćne odluke višeg suda izrečene u posljednjem stepenu.

Nakon što protekne rok od pet godina od dana kad je odluka postala pravomoćna prijedlog za ponavljanje postupka ne može se podnijeti, osim ako se ponavljanje traži iz razloga navedenih u članu 252. tač. 2. i 3. ovog zakona.

Član 255.

O prijedlogu za ponavljanje postupka odlučuje drugostepeni sud, i to sudija pojedinac koji nije sudjelovao u donošenju drugostepene odluke u prijašnjem postupku.

Član 256.

Prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se uvijek sudu koji je donio odluku u prvom stepenu.

U prijedlogu se posebno moraju navesti zakonska osnova po kojoj se traži ponavljanje, okolnosti iz kojih proizlazi da je prijedlog podnesen u zakonskom roku i dokazi kojima se potkrepljuju navodi predlagatelja, te učiniti vjerovatnim da bi u ponovljenom postupku mogla za predlagatelja biti donesena povoljnija odluka.

Član 257.

Nepravovremene, nepotpune ili nedopuštene prijedloge za ponavljanje postupka odbacit će rješenjem prvostepeni sud bez održavanja ročišta.

Ako prvostepeni sud ne odbaci prijedlog, dostavit će primjerak prijedloga protivnoj stranci koja ima pravo da u roku od petnaest dana odgovori na prijedlog.

Član 258.

Nakon prijema odgovora na prijedlog ili nakon proteka roka za davanje odgovora, sud će prijedlog i odgovor na prijedlog, ako je podnesen, sa svim spisima dostaviti drugostepenom sudu najkasnije u roku od osam dana.

Član 259.

Drugostepeni sud odlučuje o prijedlogu za ponavljanje postupka u pravilu bez rasprave.

Ako sud ocijeni da je održavanje rasprave neophodno, postupiće u skladu s odredbama članova 215. do 217. ovog zakona.

Član 260.

Nakon što drugostepeni sud donese odluku o prijedlogu, sudu prvog stepena vraća sve spise s dovoljnim brojem ovjerenih prijepisa svoje odluke.

U rješenju kojim se dopušta ponavljanje postupka izreći će se da se ukida odluka donesena u prijašnjem postupku.

Protiv rješenja drugostepenog suda kojim se usvaja prijedlog za ponavljanje postupka žalba nije dopuštena.

Žalba protiv rješenja drugostepenog suda kojim se odbija prijedlog za ponavljanje postupka podnosi se istom sudu, koji o žalbi odlučuje u vijeću trojice sudija.

Član 261.

U ponovnom postupku pred prvostepenim sudom ne može postupati sudija koji je odlučivao u prijašnjem postupku.

Prvostepeni sud će odrediti pripremno ročište odmah po prijemu rješenja drugostepenog suda, a najkasnije u roku od osam dana.

3. Odnos između prijedloga za ponavljanje postupka i revizije

Član 262.

Ako u roku za izjavljivanje revizije stranka podnese prijedlog za ponavljanje postupka samo iz razloga iz kojih se može izjaviti i revizija, smatrat će se da je stranka izjavila reviziju.

Ako stranka izjavi reviziju iz razloga što je u prvostepenom ili drugostepenom postupku odlučeno o zahtjevu o kojemu je već prije pravomoćno presuđeno ili koga se tužitelj već odrekao ili o kojem je donesena sudska nagodba, i istovremeno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka iz bilo kojeg razloga iz člana 252. ovog zakona, sud će prekinuti postupak u povodu prijedloga za ponavljanje postupka do završetka postupka po reviziji.

Ako stranka izjavi reviziju iz bilo kojeg razloga, osim iz razloga navedenog u prethodnom stavu ovog člana, i istodobno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka iz razloga iz člana 252. tač. 4. i 5. ovog zakona koji su potkrijepljeni pravomoćnom presudom donesenom u krivičnom postupku, sud će prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka u povodu prijedloga za ponavljanje postupka.

U svim ostalim slučajevima u kojima stranka izjavi reviziju i istovremeno ili nakon toga podnese prijedlog za ponavljanje postupka sud će odlučiti koji će postupak nastaviti, a koji prekinuti, uzimajući u obzir sve okolnosti, a osobito razloge zbog kojih su oba pravna lijeka podnesena i dokaze, koje su stranke predložile.

Član 263.

Odredbе člana 262. st. 1. i 3. ovog zakona primijenit će se i kad je stranka najprije podnijela prijedlog za ponavljanje postupka, a nakon toga izjavila reviziju.

U svim ostalim slučajevima u kojima stranka podnese prijedlog za ponavljanje postupka i nakon toga izjavi reviziju sud će, u pravilu, prekinuti postupak po reviziji do završetka postupka u povodu prijedloga za ponavljanje postupka, osim ako ustanovi da postoje ozbiljni razlozi da postupi drugačije.

Član 264.

Rješenje iz člana 262. ovog zakona donosi sudija prvostepenog suda ako prijedlog za ponavljanje postupka stigne prvostepenom sudu prije nego što je predmet u povodu revizije upućen revizijskom sudu. Ako prijedlog za ponavljanje postupka stigne pošto je predmet u povodu revizije upućen revizijskom sudu, rješenje iz člana 262. ovog zakona donosi revizijski sud.

Rješenje iz člana 262. ovog zakona donosi sudija prvostepenog suda, osim ako je predmet, u vrijeme kad revizija stigne prvostepenim sudu, u povodu prijedloga za ponavljanje postupka upućen višem sudu radi donošenja odluke, u kojem slučaju rješenje donosi viši sud.

Protiv rješenja suda iz st. 1. i 2. ovog člana nije dopuštena žalba.

Dio treći

X - SUDSKE MJERE OBEZBJEĐENJA

Član 265.

Za odlučivanje o prijedlogu za obezbjeđenje koji je podnesen prije pokretanja parničnog postupka kao i u toku tog postupka nadležan je sud koji postupa po tužbenom zahtjevu. Odluku o mjeri obezbjeđenja donosi sud koji postupa u prvom stepenu, a neposredno viši sud kada je prijedlog za njeno donošenje podnesen nakon dostave predmeta tome sudu radi odlučivanja o pravnom lijeku.

Nakon pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu, o prijedlogu za obezbjeđenje odlučuje sud koji bi bio nadležan za odlučivanje o tužbenom zahtjevu u prvom stepenu.

Član 266.

Mjera obezbjeđenja može se odrediti:

- 1) ako predlagatelj obezbjeđenja učini vjerovatnim postojanje potraživanja ili prava, i
- 2) ako postoji opasnost da bi bez takve mjere protivnik obezbjeđenja mogao spriječiti ili znatno otežati ostvarenje potraživanja, posebno time što će svoju imovinu otuđiti, prikriti, opteretiti ili na drugi način njom raspolagati odnosno promijeniti postojeće stanje stvari ili na neki drugi način štetno uticati na prava predlagatelja obezbjeđenja.

Ako drugačije nije zakonom određeno, sud će odrediti mjeru obezbjeđenja samo pod uslovom da predlagatelj obezbjeđenja, u roku koji odredi sud, prema odredbi člana ... Zakona o izvršnom postupku, da jemstvo za štetu koja bi protivniku obezbjeđenja mogla nastati određivanjem i sprovođenjem mjere obezbjeđenja. Ako predlagatelj obezbjeđenja ne da jemstvo u određenom roku, sud će odbiti prijedlog za obezbjeđenje. Na njegov zahtjev, sud može osloboditi predlagatelja obezbjeđenja od obaveze davanja jemstva ako sud utvrdi da on nije u finansijskoj mogućnosti da jemstvo da.

Bosna i Hercegovina, njeni entiteti, Distrikt Brčko, kantoni i općine su izuzeti od obaveze iz stava 2. ovog člana.

Član 267.

Jemstvo iz člana 266. ovog zakona se vraća u roku od osam dana od dana prestanka važenja mjere obezbjeđenja. Ukoliko u međuvremenu predlagatelj obezbjeđenja podnese tužbu za naknadu štete, nadležni sud za postupanje u tom predmetu će odlučiti o važenju određenog jemstva.

Član 268.

Radi obezbjeđenja novčanog potraživanja mogu se odrediti slijedeće mjere:

- 1) zabrana protivniku obezbjeđenja da otuđi, sakrije, optereti ili raspolaze sa određenom imovinom u vrijednosti koja je dovoljna za obezbjeđenje potraživanja predlagatelja obezbjeđenja. Ova zabrana će se zabilježiti u odgovarajućim javnim registrima;

- 2) čuvanje imovine na koju se odnosi zabrana iz prethodne tačke i to polaganjem u depozit suda ako je to moguće ili predajom u posjed predlagatelju obezbjeđenja ili trećoj osobi.
- 3) zabrana dužniku protivnika obezbjeđenja da isplati protivniku obezbjeđenja potraživanje ili da mu preda stvari, kao i zabrana protivnika obezbjeđenja da primi stvari, da naplati potraživanje i da njime raspolaže. Ova zabrana se može izreći i svakoj drugoj osobi od koje protivnik obezbjeđenja može zahtjevati isplatu ili predaju stvari.
- 4) predbilježbu založnog prava na nepokretnosti protivnika obezbjeđenja ili na pravu uknjiženom na nepokretnosti do vrijednosti dosuđenog glavnog potraživanja sa kamatama i troškovima.

Mjera iz stava 1. tačka 4. ovog člana može se odrediti samo ukoliko o potraživanju povjerioca već postoji odluka suda koja nije postala izvršna.

Rješenja o određivanju mjera obezbjeđenja iz stava 1. ovog člana dostavljaju se protivniku obezbjeđenja, dužniku protivnika obezbjeđenja ako je potrebno i odgovarajućim javnim registrima. Mjera obezbjeđenja smatra se provedenom dostavom protivniku obezbjeđenja ili dužniku protivnika obezbjeđenja ako je njemu dostavljeno ili odgovarajućem javnom registru, ovisno o tome koji je od ova tri datuma prijema raniji po vremenu.

Na području gdje ne postoje zemljišne knjige, mjere obezbjeđenja iz ovog člana će se provesti primjenom odgovarajućih pravila izvršnog postupka.

Član 269.

Radi obezbjeđenja potraživanja koje je upravljeno na određenu stvar ili njen dio mogu se odrediti slijedeće mjere obezbjeđenja:

- 1) zabrana protivniku obezbjeđenja otuđenja, sakrivanja, opterećenja ili raspolaganja imovinom na koju je upravljeno potraživanje. Ova zabrana će se zabilježiti u odgovarajućim javnim registrima.
- 2) čuvanje imovine na koju se odnosi zabrana iz tačke 1. ovog stava i to polaganjem u depozit suda ako je to moguće ili predajom u posjed predlagatelju obezbjeđenja ili trećoj osobi.
- 3) zabrana protivniku obezbjeđenja da preduzima radnje koje mogu nanijeti štetu imovini na koju je upravljeno potraživanje ili nalog protivniku obezbjeđenja da obavi određene radnje potrebne da bi se sačuvala imovina ili da bi se održalo postojeće stanje stvari;
- 4) ovlašćenje predlagatelju obezbjeđenja da preduzme određene aktivnosti;

Odredbe st. 3. i 4. člana 268. ovog zakona primjenjuju se i u slučaju obezbjeđenja potraživanja upravljenih na određenu stvar ili jedan njen dio.

Mjere obezbjeđenja iz ovog člana ne smiju u cijelosti obuhvatiti zahtjev koji se njima obezbjeđuje.

Član 270.

Radi obezbjeđenja drugih prava ili održavanja postojećeg stanja, mogu se izreći sljedeće mjere obezbjeđenja:

- 1) zabrana protivniku obezbjeđenja da poduzima određene aktivnosti ili nalog da preduzme određene aktivnosti u cilju održavanja postojećeg stanja ili sprječavanja nastanka štete suprotnoj stranci;
- 2) ovlašćenje predlagatelju obezbjeđenja da poduzme određene aktivnosti;
- 3) povjeravanje određene imovine protivnika obezbjeđenja trećem licu na čuvanje i staranje;
- 4) i druge mjere koje sud odredi kao neophodne za obezbjeđenje tužbenog zahtjeva predlagatelja obezbjeđenja.

Član 271.

Protivnik obezbjeđenja koji postupi suprotno odluci suda o zabrani da otuđi, sakrije, optereti ili raspoláže imovinom odgovoran je po pravilima građanskog prava. Nakon zabilježbe zabrane, sve dok takva zabrana traje, nije moguć upis u registar bilo kakvih promjena prava nastalih na osnovu dobrovoljnog raspolaganja protivnika obezbjeđenja.

Otuđenje ili opterećenje suprotno nalogu suda o zabrani da otuđi, sakrije, optereti ili raspoláže imovinom nema pravno dejstvo prema predlagatelju, osim ako ima mjesta primjeni pravila o zaštiti savjesnog sticaoca.

Odredbе st. 1. i 2. ovog člana shodno se primjenjuju i u slučaju postupanja osoba suprotno odluci suda o određivanju drugih mjera obezbjeđenja.

Mjerom obezbjeđenja ne stiče se založno pravo, osim u slučaju opravdanja predbilježbe založnog prava iz tačke 4. stava 1. člana 268. ovog zakona.

Član 272.

Sud može, s obzirom na okolnosti slučaja, odrediti više mjera obezbjeđenja, ako je to potrebno.

Član 273.

Mjera obezbjeđenja može se predložiti prije pokretanja i tokom sudskog postupka te nakon završetka tog postupaka, sve dok izvršenje ne bude provedeno.

Prijedlog se podnosi u pismenoj formi. Ako je vezan za parnični postupak koji je u toku, prijedlog se može iznijeti i usmeno na ročištu.

U prijedlogu za određivanje mjere obezbjeđenja predlagatelj obezbjeđenja mora označiti potraživanje čije obezbjeđenje traži, odrediti kakvu mjeru traži, sredstva i predmet mjera obezbjeđenja. U prijedlogu se moraju navesti činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtjev, te predložiti dokazi kojima se ti navodi potkrepljuju. Predlagatelj obezbjeđenja dužan je dokaze, ako je to moguće, priložiti uz prijedlog.

Na usmeno podnoseni prijedlog za određivanje mjera obezbjeđenja shodno se primjenjuju odredbe stava 3. ovog člana.

Član 274.

Prijedlog za određivanje mjere obezbjeđenja sud zajedno sa priložima dostavlja protivniku obezbjeđenja uz obavjest da protivnik obezbjeđenja može podnijeti pismeni odgovor na prijedlog za određivanje mjere obezbjeđenja u roku od 8 dana.

Član 275.

Na prijedlog predlagatelja obezbjeđenja istaknut sa prijedlogom za određivanje mjere obezbjeđenja sud može odrediti privremenu mjeru obezbjeđenja bez prethodnog obavještavanja i saslušanja protivnika obezbjeđenja ako predlegač obezbjeđenja učini vjerovatnim da je mjera obezbjeđenja hitna i da bi se drugačijim postupanjem izgubila svrha mjere obezbjeđenja.

Sud dostavlja odluku iz stava 1. ovog člana protivniku obezbjeđenja odmah. Protivnik obezbjeđenja u roku od tri dana u svom odgovoru može osporiti razloge za određivanje privremene mjere obezbjeđenja, nakon čega sud mora zakazati ročište u naredna tri dana. Odgovor protivnika obezbjeđenja mora biti obrazložen.

Nakon održanog ročišta iz stava 2. ovog člana sud će posebnim rješenjem ukinuti rješenje o određivanju privremene mjere ili zamjeniti to rješenje novim rješenjem o određivanju mjere obezbjeđenja u skladu sa članom 276. ovog zakona. Protiv novog rješenja o određivanju mjere obezbjeđenja dozvoljena je žalba u skladu s članom 15. ovog zakona.

Član 276.

U rješenju o određivanju mjere obezbjeđenja sud će odrediti vrstu mjere, sredstva kojima će se ona prinudno ostvariti i predmet obezbjeđenja, uz odgovarajuću primjenu pravila sudskog izvršnog postupka. Sud će po službenoj dužnosti dostaviti rješenje o određivanju mjere obezbjeđenja nadležnom izvršnom sudu radi njenog prinudnog provođenja i odgovarajućim javnim registrima radi upisa.

Ako je radi ostvarenja naloga ili zabrane koji su izrečeni u rješenju o određivanju mjere obezbjeđenja potrebno izmjeniti sredstva ili predmete obezbjeđenja predlagatelj obezbjeđenja može predložiti tu izmjenu u istom postupku, na osnovu već izrečenih naloga ili zabrana.

Rješenje o određivanju mjere obezbjeđenja ima dejstvo rješenja o izvršenju iz Zakona o izvršnom postupku. Mjera obezbjeđenja obavezuje stranke u postupku kao i osobe koje su u vezi s njima, nakon što prime obavjest o izdavanju mjere obezbjeđenja.

Rješenja iz stavova 1. i 2. ovog člana moraju biti obrazložena.

U slučaju određivanja mjere obezbjeđenja po službenoj dužnosti sud će na odgovarajući način primijeniti odredbe ovog člana.

Član 277.

Kada je mjera obezbjeđenja određena prije podnošenja tužbe, odlukom o određivanju mjere obezbjeđenja odrediće se rok ne duži od 30 dana u kojemu predlagatelj obezbjeđenja mora podnijeti tužbu.

Predlagatelj obezbjeđenja podnosi sudu dokaz da je pokrenuo postupak u skladu sa stavom 1. ovog člana.

Član 278.

Izrečena mjera obezbjeđenja ostaje na snazi do naredne odluke suda o mjeri obezbjeđenja.

Ukoliko tužbeni zahtjev nije usvojen prvostepenom presudom, nadležni sud može mjeru obezbjeđenja ostaviti na snazi dok odluka o tužbenom zahtjevu ne postane pravosnažna.

Izrečena mjera obezbjeđenja ostaje na snazi najduže do isteka roka od 30 dana po nastupanju uslova za prinudno izvršenje.

Član 279.

Protiv prvostepenog rješenja o mjeri obezbjeđenja može se izjaviti žalba u roku od osam dana od dana dostavljanja rješenja.

O žalbi odlučuje drugostepeni sud u roku od osam dana od dana podnošenja žalbe.

Žalba se ne dostavlja na odgovor.

Žalba ne odlaže izvršenje rješenja iz stava 1. ovog člana.

Žalba na rješenje o određivanju mjere obezbjeđenja koju je u prvom stepenu izdao kantonalni sud ili Vrhovni sud Federacije nije dozvoljena.

Žalba protiv rješenja o privremenoj mjeri obezbjeđenja nije dopuštena.

Član 280.

Ako su izrečene mjere određene članom 268. stav 1. tač. 1. i 2. i članom 269. stav 1. tač. 1. i 2, sud će na prijedlog protivnika obezbjeđenja ili čuvara odrediti prodaju pokretnih stvari koje su podložne brzom kvarenju ili ako postoji opasnost od znatnog pada cijene tih stvari.

Prodaja stvari iz stava 1. ovog člana obaviće se po pravilima o izvršenju na pokretnim stvarima.

Ako je određena mjera obezbjeđenja iz člana 268. stav 1. tačka 3, sud može, na prijedlog predlagatelja obezbjeđenja ili protivnika obezbjeđenja, odrediti da se na predlagatelja obezbjeđenja prenese pravo na ispunjenje potraživanja, u slučaju u kojem postoji opasnost da se to potraživanje, zbog zakašnjenja u njegovu ostvarenju, neće moći realizovati ili da će se izgubiti pravo na regres prema trećim licima.

Iznos koji se dobije prodajom pokretnih stvari ili naplatom potraživanja čuvaće se u sudskom depozitu dok se ne obustavi mjera obezbjeđenja ili dok predlagatelj obezbjeđenja ne predloži izvršenje, a najduže trideset dana pošto potraživanje postane izvršno. Druge koristi dobivene ostvarenjem potraživanja položiće se u sudski depozit ako je to moguće, ili će se na koji drugi način odrediti njihovo čuvanje do obustave mjere obezbjeđenja, odnosno dok predlagatelj obezbjeđenja ne predloži izvršenje, ali najduže trideset dana pošto potraživanje postane izvršno.

Član 281.

Predlagatelj obezbjeđenja može u prijedlogu za određivanje mjere obezbjeđenja ili naknadno izjaviti da se, umjesto mjere obezbjeđenja, zadovoljava davanjem određenog jemstva od strane protivnika obezbjeđenja.

Davanje jemstva umjesto mjere obezbjeđenja može se odrediti i na prijedlog protivnika obezbjeđenja ukoliko se sa tim prijedlogom saglasi predlagatelj obezbjeđenja.

Član 282.

Ako predlagatelj obezbjeđenja u roku određenim rješenjem o određivanju mjere obezbjeđenja ne podnese dokaz iz člana 277. ovog zakona sud će obustaviti postupak i ukinuti sprovedene radnje.

Na prijedlog protivnika obezbjeđenja postupak će se obustaviti i ukinuti sprovedene radnje ako su se okolnosti zbog kojih je mjera određena kasnije promijenile tako da više nije potrebna.

Sud će na prijedlog protivnika obezbjeđenja obustaviti postupak i ukinuti sprovedene radnje i ako:

- 1) protivnik obezbjeđenja položi sudu dužni iznos potraživanja koje se obezbjeđuje, s kamatama i troškovima;
- 2) protivnik obezbjeđenja učini vjerovratnim da je potraživanje u vrijeme donošenja rješenja o određivanju mjere obezbjeđenja već bilo naplaćeno ili dovoljno obezbjeđeno;
- 3) je pravosnažno utvrđeno da potraživanje nije nastalo ili da je prestalo.

U slučajevima iz stava 1 i 3, tač. 2 i 3 ovog člana, troškove prouzrokovane određivanjem i sprovođenjem mjere obezbjeđenja predlagatelj obezbjeđenja dužan je nadoknaditi protivniku obezbjeđenja.

Član 283.

Troškove nastale u toku postupka obezbjeđenja prethodno snosi predlagatelj obezbjeđenja.

Ako je prijedlog za određivanje mjere obezbjeđenja podnesen tokom parničnog ili drugog sudskog postupka, sud nadležan za odlučivanje o tužbenom ili drugom zahtjevu će odlučiti ko snosi troškove izdavanja i provođenja mjera obezbjeđenja.

Član 284.

Predlagatelj obezbjeđenja ima po opštim pravilima imovinskog prava pravo na naknadu štete koja mu je nanesena nepostupanjem osoba koje su bile dužne postupiti po rješenju o određivanju mjere obezbjeđenja.

Član 285.

Protivnik obezbjeđenja ima po opštim pravilima imovinskog prava prema predlagatelju obezbjeđenja pravo na naknadu štete koja mu je nanesena mjerom obezbjeđenja za koju je utvrđeno da je bila neosnovana ili koju predlagatelj obezbjeđenja nije opravdao.

Član 286.

Potraživanja naknade štete iz člana 284. i 285. ovog zakona zastarjevaju u roku od godinu dana od prestanka važenja rješenja kojim je mjera obezbjeđenja izrečena.

Član 287.

Mjere obezbjeđenja provodi sud koji bi bio nadležan za provođenje izvršenja pravomoćne presude.

Dio četvrti
OPĆE ODREDBE

XI - STRANKE I NJIHOVI ZAKONSKI ZASTUPNICI

Član 288.

Stranka u postupku može biti svako fizičko i pravno lice.

Posebnim propisima određuje se ko može biti stranka u postupku osim fizičkih i pravnih lica.

Parnični sud može, izuzetno, s pravnim učinkom u određenoj parnici, priznati svojstvo stranke i onim oblicima udruživanja koji nemaju stranačku sposobnost prema odredbama st. 1. i 2. ovog člana, ako utvrdi da, s obzirom na predmet spora, u suštini udovoljavaju bitnim uslovima za sticanje stranačke sposobnosti, a osobito ako raspolažu imovinom na kojoj se može provesti izvršenje.

Protiv rješenja iz stava 3. ovog člana kojim se priznaje svojstvo stranke u parnici nije dopuštena posebna žalba.

Član 289.

Stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama obavljati radnje u postupku (parnična sposobnost).

Punoljetna osoba kojoj je djelimično ograničena poslovna sposobnost parnično je sposobna u granicama svoje poslovne sposobnosti.

Maloljetnik koji nije stekao potpunu poslovnu sposobnost parnično je sposoban u granicama u kojima mu se priznaje poslovna sposobnost.

Član 290.

Stranku koja nema parničnu sposobnost zastupa njen zakonski zastupnik.

Zakonski zastupnik određuje se zakonom ili aktom nadležnog državnog organa donesenim na osnovu zakona.

U toku cijelog postupka sud će, po službenoj dužnosti, paziti može li osoba koja se pojavljuje kao stranka u postupku biti stranka u postupku i je li parnično sposobna, zastupa li parnično nesposobnu stranku njen zakonski zastupnik i ima li zakonski zastupnik posebna ovlaštenja kad su ona potrebna.

Član 291.

Zakonski zastupnik može u ime stranke poduzimati sve radnje u postupku, ali ako je za podnošenje ili povlačenje tužbe, za priznanje odnosno za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje nagodbe ili za poduzimanje drugih radnji u postupku, u posebnim propisima određeno da zastupnik mora imati posebna ovlaštenja, on može te radnje poduzimati samo ako ima takva ovlaštenja.

Osoba koja se pojavljuje kao zakonski zastupnik dužna je na zahtjev suda dokazati da je zakonski zastupnik. Kad je za poduzimanje određenih radnji u postupku potrebno posebno ovlaštenje, zakonski zastupnik dužan je dokazati da ima takvo ovlaštenje.

Kad sud ustanovi da zakonski zastupnik osobe pod starateljstvom ne pokazuje potrebnu pažnju u zastupanju, obavijestit će o tome organ starateljstva. Ako bi zbog propuštanja zastupnika mogla nastati šteta za lice pod starateljstvom, sud će zastati s postupkom i predložiti da se odredi drugi zakonski zastupnik.

Član 292.

Kad sud utvrdi da osoba koja se pojavljuje kao stranka ne može biti stranka u postupku, a taj se nedostatak može otkloniti, pozvat će tužitelja da izvrši potrebne ispravke u tužbi ili će poduzeti druge mjere da bi se postupak mogao nastaviti s osobom koja može biti stranka u postupku.

Isto tako, kad sud utvrdi da stranka nema zakonskog zastupnika ili da zakonski zastupnik nema posebna ovlaštenja kad su ona potrebna, zatražit će da nadležni organ starateljstva postavi staratelja parnično nesposobnoj osobi, odnosno pozvat će zakonskog zastupnika da pribavi posebna ovlaštenja ili će poduzeti druge mjere koje su potrebne da bi parnično nesposobna strana bila pravilno zastupana.

Sud će odrediti stranci rok za otklanjanje nedostataka iz stava 1. i 2. ovog člana. Dok se ne otklone ti nedostaci, mogu se u postupku poduzimati samo one radnje zbog čije bi odgode mogle nastati štetne posljedice za stranku.

Ako se navedeni nedostaci ne mogu otkloniti ili ako određeni rok bezuspješno protekne, sud će rješenjem ukinuti radnje provedene u postupku ako su zahvaćene tim nedostacima i odbaciti tužbu ako su nedostaci takve prirode da sprečavaju daljnje vođenje parnice.

Protiv rješenja kojim se naređuju mjere za otklanjanje nedostataka nije dopuštena žalba.

Član 293.

Ako se tokom postupka pred prvostepenim sudom pokaže da bi redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženiku trajao dugo, tako da bi zbog toga za jednu ili obje stranke mogle nastati štetne posljedice, sud će tuženiku postaviti privremenog zastupnika.

Uz uslov iz stava 1. ovog člana, sud će postaviti tuženiku privremenog zastupnika osobito u slučajevima:

- 1) ako tuženik nije parnično sposoban, a nema zakonskog zastupnika,
- 2) ako postoje protivni interesi tuženika i njegovog zakonskog zastupnika,
- 3) ako obje stranke imaju istog zakonskog zastupnika
- 4) ako je boravište tuženika nepoznato, a tuženik nema punomoćnika
- 5) ako se tuženik ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju punomoćnika u Federaciji, nalaze u inostranstvu, a dostava se nije mogla obaviti

O postavljanju privremenog zastupnika sud će bez odgađanja obavijestiti organ starateljstva, a i stranke kad je to moguće.

Član 294.

Privremeni zastupnik ima u postupku za koji je postavljen sva prava i dužnosti zakonskog zastupnika.

Ta prava i dužnosti privremeni zastupnik obavlja sve dok se tuženik ili njegov punomoćnik ne pojavi pred sudom, odnosno dok organ starateljstva ne obavijesti sud da je postavio staratelja.

Član 295.

Ako je privremeni zastupnik postavljen tuženiku iz razloga navedenih u članu 267. stav 2. tač. 4. i 5. ovog zakona, sud će u roku od osam dana, izdati oglas koji će objaviti u “Službenim novinama Federacije BiH”, službenom glasilu kantona i na oglasnoj ploči suda.

Član 296.

Parnična sposobnost u Federaciji BiH procjenjuje se po zakonima Federacije BiH.

XII - PUNOMOĆNICI

Član 297.

Stranke mogu poduzimati radnje u postupku lično ili preko punomoćnika.

Stranka koju zastupa punomoćnik može uvijek doći pred sud i davati izjave pored svog punomoćnika, ali suprotnu stranu, svjedoke i vještake može ispitivati samo preko punomoćnika, ako je on prisutan na glavnoj raspravi.

Član 298.

Punomoćnik može biti advokat, advokatsko društvo i srodnik stranke po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stepena, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena zaključno, bračni odnosno vanbračni drug stranke ili srodnik po tazbini, odnosno srodnik vanbračnog druga do drugog stepena zaključno.

Ako se kao punomoćnik pojavi osoba koja se bavi nadriparstvom, sud će takvoj osobi uskratiti daljnje zastupanje i o tome odmah obavijestiti stranku i nadležno tužilaštvo.

Žalba protiv rješenja o uskraćivanju zastupanja ne zadržava izvršenje rješenja.

Ako sud utvrdi da punomoćnik koji je advokat ne obavlja svoju dužnost u skladu sa Zakonom o advokaturi, sud će o tome izvjestiti nadležnu advokatsku komoru.

Član 299.

Radnje u postupku što ih punomoćnik poduzima u granicama punomoći imaju isto pravno djelovanje kao da ih je poduzela sama stranka.

Član 300.

Stranka može izmijeniti ili opozvati izjavu svog punomoćnika na ročištu na kome je ta izjava data.

Ako je punomoćnik priznao koju činjenicu na ročištu na kojem stranka nije bila prisutna ili je koju činjenicu priznao u podnesku, a stranka to priznanje kasnije izmijeni ili opozove, sud će cijeliti obje izjave prema članu 122. stavu 2. ovog zakona.

Član 301.

Stranka može ovlastiti punomoćnika da poduzima samo određene radnje ili da poduzima sve radnje u postupku.

Član 302.

Ako je stranka izdala advokatu punomoć za vođenje parnice, a nije pobliže odredila ovlaštenja u punomoći, advokat je ovlašten na temelju takve punomoći:

- 1) obavljati sve radnje u postupku, a naročito podnijeti tužbu, povući je, dati odgovor na tužbu, priznati tužbeni zahtjev ili se odreći tužbenog zahtjeva, zaključiti nagodbu,

- podnijeti pravni lijek i odreći se ili odustati od njega, te zahtijevati izdavanje privremenih mjera osiguranja;
- 2) stavljati zahtjev za izvršenje ili osiguranje i poduzimati potrebne radnje u postupku, u povodu takvog zahtjeva;
 - 3) od protivne stranke primiti dosuđene troškove;
 - 4) pismeno ovlastiti drugog advokata na poduzimanje samo pojedinih radnji u postupku, osim zastupanja na glavnoj raspravi

Član 303.

Advokata kojem je stranka izdala punomoć može, uz izričito ovlaštenje stranke, zamjenjivati drugi advokat, a pred sudom prvog stepena i advokatski pripravnik koji je kod njega zaposlen.

Član 304.

Ako stranka u punomoći nije pobliže odredila ovlaštenja punomoćnika, punomoćnik koji nije advokat može, na osnovu takve punomoći, obavljati sve radnje u postupku, ali mu je uvijek potrebno izričito ovlaštenje za povlačenje tužbe, za priznanje ili za odricanje od tužbenog zahtjeva, za zaključenje nagodbe, za odricanje ili odustanak od pravnog lijeka i za prenošenje punomoći na drugu osobu, te za podnošenje vanrednih pravnih lijekova.

Član 305.

Stranka izdaje punomoć pismeno ili usmeno na raspravni zapisnik.

Stranka koja nije pismena ili nije u stanju potpisati se stavit će na pismenu punomoć umjesto potpisa otisak kažiprsta. Ako se u tom slučaju punomoć izdaje osobi koja nije advokat, potrebna je prisutnost dvojice svjedoka koji će se potpisati na punomoći.

Ako posumnja u istinitost pismene punomoći, sud može rješenjem odrediti da se podnese ovjerena punomoć. Protiv tog rješenja nije dopuštena žalba.

Član 306.

Punomoćnik je dužan pri prvoj radnji u postupku podnijeti punomoć.

Sud može dopustiti da radnje u postupku za stranku privremeno obavi lice koje nije podnijelo punomoć, ali će istovremeno narediti tom licu da naknadno u određenom roku podnese punomoć ili odobrenje stranke za obavljenje parnične radnje.

Dok ne protekne rok za podnošenje punomoći, sud će odgoditi donošenje odluke. Ako taj rok bezuspješno protekne, sud će nastaviti postupak, ne uzimajući u obzir radnje što ih je obavilo lice bez punomoći.

Sud je dužan tokom cijelog postupka paziti je li osoba koja se pojavljuje kao punomoćnik ovlaštena za zastupanje. Ako sud utvrdi da lice koje se pojavljuje kao punomoćnik nije ovlašteno za zastupanje, ukinut će parnične radnje što ih je ta osoba poduzela ako te radnje nije stranka naknadno odobrila.

Član 307.

Stranka može punomoć u svako vrijeme opozvati, a punomoćnik je može u svako vrijeme otkazati.

Opozivanje odnosno otkaz punomoći, mora se saopćiti sudu pred kojim se vodi postupak pismeno ili usmeno na zapisnik.

Opozivanje odnosno otkaz punomoći, važi za protivnu stranku od trenutka kad joj je saopćen.

Poslije otkaza punomoći, punomoćnik je dužan još 15 dana obavljati radnje za osobu koja mu je izdala punomoć ako je potrebno da ukloni kakvu štetu koja bi u to vrijeme mogla nastati.

Član 308.

Ako je punomoćniku dato ovlaštenje da može obavljati sve radnje u postupku, a stranka, odnosno njezin zakonski zastupnik umre ili postane poslovno nesposoban ili ako zakonski zastupnik bude razriješen dužnosti, punomoćnik je ovlašten i nadalje poduzimati radnje u postupku, ali nasljednik, odnosno novi zakonski zastupnik, može opozvati punomoć.

U slučajevima navedenim u stavu 1. ovog člana punomoćniku koji nije advokat uvijek prestaju ovlaštenja koja se u punomoći moraju izričito navesti (član 304.).

Član 309.

Prestankom pravnog lica prestaje i punomoć koju je ono izdalo.

U slučaju stečaja punomoć koju je izdao stečajni dužnik prestaje kad prema važećim propisima nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka.

Iznimno od odredaba st.1. i 2. ovog člana, punomoćnik je dužan još 15 dana obavljati radnje u postupku ako je potrebno da od stranke ukloni štetu.

XIII – JEZIK U POSTUPKU

Član 310.

Stranke i drugi sudionici u postupku imaju pravo pri sudjelovanju na ročištima i pri usmenom poduzimanju drugih procesnih radnji pred sudom upotrebljavati svoj jezik.

Ako jezik stranke, odnosno drugih sudionika u postupku, nije jedan od jezika iz člana 6. ovog zakona, sud je dužan osigurati usmeno prevođenje na njihov jezik onoga što se na ročištu iznosi, te usmeno prevođenje isprava koje se na ročištu koriste radi dokazivanja.

Stranke i drugi sudionici u postupku poučit će se o pravu da usmeni postupak pred sućem prate na svom jeziku uz pomoć tumača. One se mogu odreći prava na prevođenje, ako izjave da znaju jezik na kojem se vodi postupak. U zapisniku će se zabilježiti da im je data pouka, te unijeti izjave stranaka, odnosno sudionika u vezi s datom poukom.

Prevođenje obavljaju tumači.

Troškovi prevođenja padaju na teret sredstava suda.

Član 311.

Pozivi, odluke i druga sudska pismena upućuju se strankama i drugim sudionicima u postupku na jednom od jezika iz člana 6. ovog zakona.

Član 312.

Stranke i drugi sudionici u postupku upućuju sudu svoje tužbe, žalbe, i druge podneske na jednom od jezika iz člana 6. ovog zakona.

XIV - VRIJEDNOST SPORA

Član 313.

Tužitelj je dužan u tužbi označiti vrijednost predmeta spora, osim u slučajevima u kojima se vrijednost spora ne može izraziti u novcu.

Kao vrijednost predmeta spora uzima se u obzir samo vrijednost glavnog zahtjeva.

Kamate, ugovorna kazna i ostala sporedna traženja ne uzimaju se u obzir ako ne čine glavni zahtjev.

Član 314.

Ako se zahtjev odnosi na buduća davanja koja se ponavljaju, vrijednost predmeta spora računa se po njihovom zbroju, ali najviše do iznosa koji odgovara zbroju davanja za vrijeme od pet godina.

Član 315.

Ako jedna tužba protiv istog tuženika obuhvaća više zahtjeva koji se zasnivaju na istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi, vrijednost se određuje po zbroju vrijednosti svih zahtjeva.

Ako zahtjevi u tužbi proizilaze iz raznih osnova, ili su istaknuti protiv više tuženika, vrijednost se određuje prema vrijednosti svakoga pojedinog zahtjeva.

Član 316.

Kad se spor vodi o postojanju najamnog ili zakupnog odnosa, ili iz odnosa korištenja stana odnosno poslovnih prostorija, vrijednost se računa prema jednogodišnjoj najamnini, odnosno zakupnini, osim ako je riječ o najamnog ili zakupnog odnosu zaključenom na kraće vrijeme.

Član 317.

Ako se tužbom zahtjeva samo davanje osiguranja određeno potraživanje ili ustanovljenje založnog prava, vrijednost predmeta spora određuje se prema iznosu potraživanja koje treba osigurati, a ako predmet zaloga ima manju vrijednost od potraživanja koje treba osigurati, kao vrijednost predmeta spora uzet će se vrijednost predmeta zaloga.

Član 318.

Ako se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčanu svotu, ali tužitelj u tužbi navede da pristaje da umjesto udovoljenja tom zahtjevu primi određenu novčanu svotu, kao vrijednost predmeta spora uzet će se ta svota.

U drugim slučajevima, kad se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčanu svotu, mjerodavna je vrijednost predmeta spora koju je tužitelj u tužbi naznačio.

Ako je u slučaju iz stava 2. ovog člana tužitelj vrijednost predmeta spora suviše visoko ili suviše nisko naznačio, sud će najkasnije na pripremnom ročištu, a ako pripremno ročište nije održano, onda na glavnoj raspravi prije početka rasprave o glavnoj stvari, brzo i na prikladan način provjeriti tačnost naznačene vrijednosti, te rješenjem odrediti vrijednost predmeta spora.

Protiv rješenja iz prethodnog stava nije dopuštena posebna žalba.

Član 319.

Ako novčani iznos nije izražen u konvertibilnoj marki, već u drugoj valuti, vrijednost predmeta spora se utvrđuje u konvertibilnoj marki, po srednjem kursu odnosne valute koji je utvrdila nadležna financijska organizacija u vrijeme podnošenja tužbe.

XV – ROKOVI I ROČIŠTA

1. Rokovi

Član 320.

Ako rok nije određen zakonom, određuje ga sud s obzirom na okolnosti slučaja.

Rok koji sud odredi izuzetno se može produžiti na prijedlog zainteresovane osobe ako za to postoje opravdani razlozi.

Prijedlog za produženje roka se mora podnijeti prije proteka roka čije se produženje traži. Protiv rješenja o produženju roka nije dopuštena žalba.

Član 321.

Rok se računa na dane, mjesece i godine.

Ako je rok određen na dane, u rok se ne uračunava dan kad je dostava ili priopćenje obavljeno, odnosno dan u koji pada događaj otkad treba računati trajanje roka, već se za početak roka uzima prvi idući dan.

Rokovi određeni na mjesece odnosno na godine završavaju se protekom onog dana posljednjeg mjeseca, odnosno godine, koji po svom broju odgovara danu kad je rok otpočeo. Ako nema tog dana u posljednjem mjesecu, rok se završava posljednjeg dana tog mjeseca.

Ako posljednji dan roka pada na državni praznik ili u nedjelju ili u koji drugi dan kad sud ne radi, rok istječe protekom prvog idućeg radnog dana.

Član 322.

Kad je podnesak vezan za rok, smatra se da je podnesen u roku ako je prije nego što rok protekne predan nadležnom sudu.

Ako je podnesak upućen preko pošte preporučenom pošiljkom ili telegrafski, dan predaje pošti smatra se danom predaje sudu kojem je upućen.

Ako je podnesak upućen telegrafski, a ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, smatrat će se da je dan u roku ako uredan podnesak naknadno bude predat sudu ili bude upućen sudu preporučenom pošiljkom u roku od tri dana od dana predaje brzojava pošti.

Za osobe koje se nalaze na obveznoj vojnoj službi u vojsci Federacije dan predaje podneska vojnoj jedinici odnosno vojnoj ustanovi smatra se danom predaje sudu.

Odredba stava 4. ovog člana odnosi se i na ostale osobe koje se nalaze u službi u vojnim jedinicama odnosno vojnim ustanovama ili štabovima vojske Federacije u mjestima u kojima ne postoji redovna pošta.

Za osobe lišene slobode dan predaje podneska upravi zatvora odnosno ustanove i za izvršenje krivičnih i prekršajnih sankcija smatra se danom predaje sudu.

Ako je podnesak koji je vezan za rok predan ili upućen nenadležnom sudu prije proteka roka, a stigne nadležnom sudu nakon proteka roka, smatrat će se da je na vrijeme podnesen.

Odredbе st.1. do 7. ovog člana primjenjuju se i na rok u kojem se prema posebnim propisima mora podići tužba, te i na rok zastare potraživanja ili kakvog drugog prava.

2. Ročište

Član 323.

Ročište određuje sud kad je to zakonom propisano.

Sud će na ročište pozvati stranke i ostale osobe čija se prisutnost smatra potrebnom.

U pozivu sud će naznačiti mjesto, prostoriju i vrijeme održavanja ročišta, te navesti stranke i predmet spora.

Sud će u pozivu osobito upozoriti stranke i ostale sudionike u postupku na zakonske posljedice izostanka s ročišta.

Član 324.

Ročište se, u pravilu, održava u sudskoj zgradi.

Sud može odlučiti da se ročište održi izvan sudske zgrade kad ustanovi da je to nužno ili da će se na taj način uštedjeti u vremenu ili u troškovima postupka. Protiv takvog rješenja nije dopuštena žalba.

3. Povrat u prijašnje stanje

Član 325.

Ako stranka propusti ročište ili rok za poduzimanje kakve radnje u postupku i zbog toga izgubi pravo na poduzimanje te radnje, sud će toj stranci na njezin prijedlog dopustiti da naknadno obavi tu radnju (povrat u prijašnje stanje) ako ocijeni da je do propuštanja došlo usljed opravdanih razloga koji se nisu mogli predvidjeti niti izbjeći .

Kad se dopusti povrat u prijašnje stanje, parnica se vraća u ono stanje u kojem se nalazila prije propuštanja i ukidaju se sve odluke koje je sud zbog propuštanja donio.

Član 326.

Prijedlog za povrat u prijašnje stanje podnosi se sudu kod kojeg je trebalo obaviti propuštenu radnju.

Prijedlog se podnosi u roku od osam dana, računajući od dana kad je prestao razlog koji je uzrokovao propuštanje, a ako je stranka tek kasnije saznala za propuštanje – od dana kad je za to saznala.

Nakon proteka 60 dana od dana propuštanja ne može se tražiti povrat u prijašnje stanje.

Ako se povrat u prijašnje stanje predlaže zbog propuštanja roka, predlagatelj je dužan istodobno s podnošenjem prijedloga obaviti i propuštenu radnju.

Član 327.

Ne može se zahtijevati povrat u prijašnje stanje ako je propušten rok za stavljanje prijedloga da se dopusti povrat u prijašnje stanje, ili ako je propušteno ročište određeno u povodu prijedloga za povrat u prijašnje stanje.

Član 328.

Sud će odmah odlučiti o prijedlogu za povrat i nastaviti postupak.

Član 329.

Nepravodobne i nedopuštene prijedloge za povrat u prijašnje stanje odbacit će sudija rješenjem.

U vezi s prijedlogom za povrat u prijašnje stanje sud će zakazati ročište, osim ako su činjenice na kojima se prijedlog zasniv općepoznate.

Član 330.

Protiv rješenja kojim se prihvaća prijedlog za povrat u prijašnje stanje nije dopuštena posebna žalba.

Protiv rješenja kojim se odbija prijedlog za povrat u prijašnje stanje nije dopuštena posebna žalba, osim ukoliko je prijedlog podnesen zbog donošenja presude zbog propuštanja.

XVI – PODNESCI

Član 331.

Tužba, odgovor na tužbu, pravni lijekovi i druge izjave, prijedlozi i saopćenja koji se daju izvan rasprave podnose se pismeno (podnesci). Uvjet pismene forme ispunjavaju i podnesci upućeni brzojavom i telefaksom. Ovakvi podnesci se smatraju potpisanim, ako je u njima označen pošiljatelj.

Podnesci moraju biti razumljivi i moraju sadržavati sve ono što je potrebno da bi se u vezi s njima moglo postupiti. Naročito trebaju sadržavati: oznaku suda, ime i prezime odnosno naziv pravnog lica, prebivalište ili boravište, odnosno sjedište stranaka, njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika, ako ih imaju, predmet spora, sadržaj izjave i potpis podnositelja.

Ako izjava sadrži kakav zahtjev, stranka mora u podnesku navesti činjenice i dokaze na kojima zasniva svoj zahtjev.

Član 332.

Podnesci sa priložima koji se dostavljaju protivnoj stranci, predaju se sudu u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

Član 333.

Isprave koje se prilažu podnesku podnose se u izvorniku ili u prijepisu.

Ako stranka priloži ispravu u izvorniku, sud će takvu ispravu zadržati, a protivnoj stranci dopustiti da je razgleda. Kad prestane potreba da se takva isprava drži u spisima predmeta, vratit će se podnositelju na njegov zahtjev, ali sud može tražiti od podnositelja da spisima priloži prijepis isprave.

Ako je isprava priložena u prijepisu, sud će na zahtjev protivne stranke pozvati podnositelja da podnese sudu ispravu u izvorniku, a protivnoj stranci dopustiti da je pregleda. Sud će odrediti rok u kojem se isprava ima predati odnosno pregledati.

Protiv tih rješenja nije dopuštena žalba.

Član 334.

Ako je podnesak nerazumljiv ili ne sadrži sve što je potrebno da bi se po njemu moglo postupiti, sud će vratiti podnesak radi ispravke ili dopune i odredit će rok za ispravku ili dopunu podneska.

Ako podnesak vezan za rok bude ispravljen odnosno dopunjen i predan sudu u roku određenom za dopunu ili ispravak, smatrat će se da je podnesen sudu onog dana kad je prvi put bio podnesen.

Smatrat će se da je podnesak povučen ako ne bude vraćen sudu u određenom roku, a ako bude vraćen bez ispravka odnosno dopune, odbacit će se.

Ako podnesci ili prilozi nisu podneseni u dovoljnom broju primjeraka, sud će pozvati podnositelja da ih u određenom roku podnese. Ako podnositelj ne postupi po tom nalogu, sud će podnesak odbaciti.

XVII– DOSTAVA PISMENA

1. Način dostave pismena

Član 335.

Pismena se dostavljaju, u pravilu, preko pošte, a mogu se dostavljati preko ovlaštene službene osobe suda ili ovlaštenog pravnog lica registrovanog za obavljanje poslova dostavljanja ili neposredno u sudu.

Član 336.

Dostava državnim organima i pravnim osobama obavlja se predajom pismena osobi ovlaštenoj za primanje pismena ili radniku koji se zatekne u uredu odnosno poslovnoj prostoriji.

Dostava pravnoj osobi može se obaviti i putem njene poslovne jedinice, ako spor proizlazi iz pravnog odnosa te jedinice.

Dostava prema odredbama st. 1. i 2. ovog člana obavlja se i kad su stranke, navedene u tom stavu, za svog punomoćnika odredile osobu koja je njihov radnik.

Član 337.

Vojnim osobama, pripadnicima policije, pripadnicima kopnenog, riječnog, pomorskog i zračnog prometa poziv se dostavlja preko njihovog zapovjedništva, odnosno neposrednog starješine, a prema potrebi, mogu im se na taj način dostavljati i ostala pismena.

Član 338.

Kad dostavu treba obaviti osobama ili ustanovama u inostranstvu ili strancima koji uživaju pravo imuniteta, dostava će se obaviti diplomatskim putem, ako u međunarodnom ugovoru ili u ovom zakonu nije što drugo određeno.

Državljanima Bosne i Hercegovine u inostranstvu, dostava se obavlja putem pošte, a može i preko nadležnog konzularnog odnosno diplomatskog predstavništva Bosne i Hercegovine u toj državi.

Član 339.

Dostava pravnoj osobi koja ima sjedište u inostranstvu, može se obaviti i putem njenog zastupništva, odnosno predstavništva u Bosni i Hercegovini.

Član 340.

Osobama lišenim slobode dostava se obavlja preko uprave zatvora, odnosno uprave ustanove za izvršenje krivičnih i prekršajnih sankcija.

Član 341.

Kad stranku zastupa zakonski zastupnik odnosno punomoćnik, dostava se obavlja zakonskom zastupniku odnosno punomoćniku.

Ako stranka ima više zakonskih zastupnika, odnosno punomoćnika dovoljno je dostavu obaviti jednom od njih.

Član 342.

Dostava advokatu kao punomoćniku može se obaviti i predajom pismena licu koje je zaposleno u njegovoj advokatskoj kancelariji.

Član 343.

Dostava se obavlja svakim danom od 7 – 21 u stanu ili na radnom mjestu osobe kojoj se dostava ima obaviti ili u sudu kad se ta osoba tamo zatekne.

Ako se dostava ne može obaviti na adresi i u vrijeme iz prethodnog stava, može se obaviti u svako vrijeme i na svakom mjestu.

Član 344.

Ako se osoba kojoj se pismeno ima dostaviti ne zatekne u svom stanu, dostava se obavlja predajom pismena kome od njenih odraslih članova domaćinstva koji je dužan primiti pismeno, a ako se oni ne zateknu u stanu, pismeno će se predati kućepazitelju ili susjedu ako oni na to pristanu, čime se dostava smatra obavljenom.

Ako se dostava obavlja na radnom mjestu osobe kojoj se pismeno ima dostaviti, a ta osoba se tu ne zatekne, dostava se može obaviti osobi koja na istom mjestu radi ako ona pristane da primi pismeno.

Predaja pismena drugoj osobi nije dopuštena ako ona sudjeluje u parnici kao protivnik osobe kojoj se dostava ima obaviti.

Osobe kojima se prema odredbama prethodnih stavova dostava obavi umjesto osobi kojoj se pismeno ima dostaviti, dužne su pismeno predati toj osobi.

Član 345.

Tužba, odgovor na tužbu, pravni lijekovi, presuda i rješenje protiv kojeg je dopuštena posebna žalba dostavit će se osobno stranci, odnosno njenom zakonskom zastupniku, odnosno punomoćniku. Ostala pismena dostavit će se osobno kad je to ovim zakonom izričito određeno, ili kad sud smatra da je zbog priloženih isprava u izvorniku ili iz kojeg drugog razloga potrebna veća opreznost.

Ako se osoba kojoj se pismeno mora osobno dostaviti ne zatekne tamo gdje se dostavljanje ima obaviti, dostavljač će se obavijestiti kad bi i na kojem mjestu mogao tu osobu zateći i ostaviti joj kod jedne od osoba navedenih u članu 344. st. 1 i 2 ovog zakona pismenu obavijest da radi primanja pismena budu u određeni dan i sat u svom stanu, odnosno na svom radnom mjestu. Ako i poslije toga dostavljač ne zatekne osobu kojoj se pismeno ima dostaviti, postupit će se prema odredbama člana 344. ovog zakona i time se smatra da je dostava obavljena.

Ako pismeno iz stava 1. ovog člana treba dostaviti državnim organima i pravnim osobama, dostava se vrši prema odredbama člana 336. ovog zakona.

Član 346.

Ako se utvrdi da je osoba kojoj se pismeno ima dostaviti odsutna i da joj osobe navedene u članu 344. stav 1. i 2. ovog zakona ne mogu pismeno na vrijeme predati, vratit će se pismeno sudu uz naznaku gdje se odsutni nalazi.

2. Odbijanje prijema pismena

Član 347.

Kad osoba kojoj je pismeno upućeno, odnosno odrasli član njezina domaćinstva, odnosno ovlaštena osoba ili radnik državnog organa i pravne osobe bez zakonitog razloga odbije da primi pismeno, dostavljač će ga ostaviti u stanu ili u prostorijama gdje ta osoba radi ili će pismeno pribiti (nalijepiti) na vrata stana ili prostorije. Na dostavnici će zabilježiti dan, sat i razlog odbijanja primitka, a i mjesto gdje je pismeno ostavljeno, i time se smatra da je dostava obavljena.

3. Promjena adrese

Član 348.

Ako stranka ili njezin zastupnik u toku postupka ili prije isteka roka od šest mjeseci nakon pravomoćnog okončanja postupka promijene adresu na koju se dostava obavlja, dužni su o tome odmah obavijestiti sud.

Ako protiv pravomoćne odluke unutar roka iz stava 1. ovog člana bude izjavljena revizija, taj se rok produžava sve dok ne istekne šest mjeseci od dostave stranci odluke povodom revizije kojom se revizija odbacuje ili odbija ili pobijana odluka preinačuje.

Ako je protiv pravomoćne odluke unutar roka iz stava 1. ovog člana podnesen prijedlog za ponavljanje postupka, taj se rok produžava do isteka roka od šest mjeseci nakon pravomoćnosti prvostupanjske odluke u tom postupku protiv kojeg nije izjavljena žalba, odnosno do isteka roka od šest mjeseci od dostave stranci drugostupanjske odluke kojom se postupak za ponavljanje postupka pravomoćno završava.

Ako povodom vanrednog pravnog lijeka pravomoćna odluka bude ukinuta i predmet vraćen na ponovno suđenje, smatrat će se da rok iz stava 1. ovog člana nije ni počeo teći.

Ako stranka ili njen zastupnik ne obavijeste odmah sud o promjeni adrese, sud će odrediti da se daljnje dostave u parnici obavljaju stavljanjem pismena na oglasnu ploču suda, sve dok stranka ili njezin zastupnik ne obavijeste sud o svojoj novoj adresi.

Dostava iz stava 5. ovog člana smatra se obavljenom nakon proteka osam dana od dana stavljanja pismena na oglasnu ploču suda.

Kad punomoćnik za primanje pismena do isteka rokova iz stava 1. do 3. ovog člana promijeni svoju adresu, a o tome ne obavijesti sud, sud će stranci na njen trošak imenovati zastupnika za primanje pismena preko kojeg će obavljati sve dostave, dok ne primi obavijest stranke o postavljanju novog punomoćnika.

4. Punomoćnik i zastupnik za primanje pismena

Član 349.

Tužitelj ili njegov zastupnik koji se nalaze u inostranstvu, a nemaju punomoćnika u Bosni i Hercegovini, dužni su već prilikom podnošenja tužbe imenovati punomoćnika za primanje pismena u Bosni i Hercegovini. Ako oni tako ne postupe, sud će tužitelju imenovati na njegov trošak zastupnika za primanje pismena i preko toga zastupnika pozvati njega ili njegovog zastupnika da u određenom roku imenuju punomoćnika za primanje pismena. Ako tužitelj ili njegov zastupnik ne imenuju punomoćnika za primanje pismena u određenom roku, sud će tužbu odbaciti i rješenje o odbacivanju dostaviti tužitelju ili njegovom zastupniku preko postavljenog zastupnika za primanje pismena.

Tuženika ili njegovog zastupnika koji se nalaze u inostranstvu, a nemaju punomoćnika u Bosni i Hercegovini, sud će već prilikom dostave prvog pismena pozvati da u primjerenom roku postave punomoćnika za primanje pismena u Bosni i Hercegovini uz upozorenje da će u suprotnom sud tuženiku na njegov trošak postaviti zastupnika za primanje pismena i preko toga zastupnika obavijestiti tuženika odnosno njegovog zastupnika o tom postavljanju .

Stranci koja opozove punomoć punomoćniku za primanje pismena i istodobno ne postavi drugog takvog punomoćnika, sud će dostavu obavljati stavljanjem pismena na oglasnu ploču suda, sve dok ta stranka ne postavi drugog punomoćnika za primanje pismena.

Ako punomoćnik za primanje pismena otkáže punomoć, a stranka ne imenuje drugog takvog punomoćnika u roku od 30 dana od dana kada je sud obaviješten o otkazu punomoći, sud će stranci na njen trošak imenovati zastupnika za primanje pismena, te obavljati sve dostave preko imenovanoga zastupnika dok ne primi obavijest stranke o postavljanju novog punomoćnika .

Sredstva za pokriće troškova postavljenoga zastupnika tužitelja za primanje pismena predujmaju se iz sredstava suda.

Sredstva za pokriće troškova postavljenoga zastupnika tuženika za primanje pismena dužan je predujmiti tužitelj.

Član 350.

Ako više osoba zajednički tuže a nemaju zajedničkog zakonskog zastupnika odnosno punomoćnika, sud ih može pozvati da u određenom roku imenuju zajedničkog punomoćnika za primanje pismena. Istovremeno sud će obavijestiti tužitelje koga će od njih smatrati zajedničkim punomoćnikom za primanje pismena ako oni sami ne imenuju takvog punomoćnika.

Odredbe stava 1. ovog člana primjenjivat će se i kad je više osoba tuženo kao jedinstveni suparničari.

5. Dostavnica

Član 351.

Potvrdu o obavljenoj dostavi (dostavnicu) potpisuju primatelj i dostavljač. Primatelj će na dostavnici slovima čitko napisati dan prijema, ime i prezime i u kom svojstvu prima pismo.

Ako je primatelj nepismen ili nije u stanju potpisati se dostavljač će postupiti kao u prethodnom stavu ovog člana, te staviti napomenu zašto primatelj nije stavio svoj potpis.

Ako primatelj odbije potpisati dostavnicu dostavljač će to zabilježiti na dostavnici i ispisati slovima dan predaje i time se smatra da je dostava obavljena.

Ako je dostava obavljena prema odredbi člana 345. stav. 2. ovog zakona, na dostavnici će se pored potvrde o prijemu pismena označiti da je prethodila pismena obavijest.

Kad je prema odredbama ovog zakona pismeno predano drugoj osobi, a ne onoj kojoj se pismeno imalo dostaviti, na dostavnici će dostavljač naznačiti odnos tih dviju osoba.

Ako je na dostavnici netačno ili nečitko naznačen datum dostave ili je dostavnica nestala, dostava se može dokazivati i na drugi način.

6. Dostava od strane stranaka

Član 352.

Dostavu podneska protivnoj strani, osim tužbe, može uz saglasnost suda obaviti i sama stranka.

U slučaju iz stava 1. ovog člana, stranka će jedan primjerak dostaviti protivnoj stranci u skladu sa odredbama ovog zakona o dostavljanju, a jedan primjerak će predati sudu uz napomenu da je dostava drugoj strani već izvršena.

Dostava izvršena na način iz stava 2. ovog člana smatra se urednom dostavom.

XVIII – PREGLEDANJE I PREPISIVANJE SPISA

Član 353.

Stranke imaju pravo pregledati i prepisivati spise parnice u kojoj sudjeluju.

Ostalim osobama koje imaju opravdan interes može se dopustiti pregledanje i prepisivanje pojedinih spisa.

Kad je postupak u toku, dopuštenje za pregledanje i prepisivanje daje sudija, a kad je postupak završen – predsjednik suda, odnosno radnik u sudu koga odredi.

XIX - IZUZEĆE

Član 354.

Sudija ne može suditi:

- 1) ako je sam stranka, zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke, ako je sa strankom u odnosu suovlaštenika, suobveznika ili regresnog obveznika ili ako je u istom predmetu saslušan ili predložen kao svjedok ili vještak;
- 2) ako mu je stranka ili zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stepena, a u pobočnoj liniji do četvrtog stepena ili mu je bračni odnosno vanbračni drug ili srodnik po tazbini, odnosno srodnik vanbračnog druga do drugog stepena, bez obzira na to jesu li brak, odnosno vanbračna zajednica, prestali ili ne;
- 3) ako je staratelj, usvojitelj ili usvojenik stranke, njenog zakonskog zastupnika ili punomoćnika;
- 4) ako je u istom predmetu sudjelovao u donošenju odluke nižeg suda ili drugog organa;
- 5) ako postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristrasnost.

Odredba tačke 4. prethodnog stava ne primjenjuje se kada se o pravnom lijeku odlučuje u sjednici svih sudija.

Član 355.

Stranka podnosi zahtjev za izuzeće sudije čim sazna da postoji koji od razloga za izuzeće, a najkasnije do završetka rasprave, a ako nije bilo rasprave - do donošenja odluke.

Stranka može u pravnom lijeku ili u odgovoru na pravni lijek poimenično navesti sudiju koji ne bi mogao sudjelovati u donošenju odluke zbog razloga iz člana 354. stav 1.ovog zakona.

Stranka može tražiti izuzeće samo poimenično određenog sudije koji u predmetu postupca.

Stranka je dužna u zahtjevu navesti okolnosti zbog kojih smatra da postoji neki od zakonskih osnova za izuzeće.

Član 356.

O zahtjevu za izuzeće sudije odlučuje predsjednik suda.

Ako stranka traži izuzeće predsjednika suda, odluku o izuzeću donosi predsjednik neposredno višeg suda.

O zahtjevu stranaka za izuzeće predsjednika Vrhovnog suda Federacije, odlučuje opća sjednica tog suda.

Prije donošenja rješenja o izuzeću uzet će se izjava od sudije čije se izuzeće traži, a prema potrebi obaviti će se i drugi izviđaji.

Protiv rješenja kojim se zahtjev za izuzeće prihvata nije dopuštena žalba, a protiv rješenja kojim se zahtjev odbija nije dopuštena posebna žalba.

Član 357.

Kad sudija sazna da je stavljen zahtjev za njegovo izuzeće ili čim sazna da postoji neki od razloga za izuzeće iz člana 354. ovog zakona, dužan je odmah o tome obavijestiti predsjednika suda, a postupak nastaviti bez odlaganja do donošenja odluke o izuzeću. Ako se radi o izuzeću predsjednika suda, on će sebi odrediti zamjenika iz reda sudija tog suda, a ako to nije moguće, postupit će po članu 46. ovog zakona.

Član 358.

Odredbе ovog zakona o izuzeću sudija, primjenjivat će se na odgovarajući način i na zapisničare.

O izuzeću zapisničara odlučuje sudija.

XX – SUPARNIČARI

Član 359.

Više osoba mogu jednom tužbom tužiti, odnosno biti tuženi (suparničari):

- 1) ako su u pogledu predmeta spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava, odnosno obveze proističu iz iste činjenične i pravne osnove (materijalni suparničari);
- 2) ako su predmet spora zahtjevi, odnosno obaveze iste vrste koji se temelje na bitno istovrsnoj činjeničnoj i pravnoj osnovi, te ako postoji stvarna i mjesna nadležnost istog suda za svaki zahtjev iza svakog tuženika (formalni suparničari);
- 3) ako je to drugim zakonom određeno.

Do zaključenja pripremnog ročišta može, uz uvjete iz stava 1. ovog člana, uz tužitelja pristupiti novi tužitelj, ili tužba može biti proširena na novog tuženika s njegovim pristankom.

Osoba koja pristupa tužbi, odnosno na koju se tužba proširuje mora primiti parnicu u onom stanju u kojem se ona nalazi kad ona u nju stupa.

Član 360.

Tužitelj može tužbom obuhvatiti dva ili više tuženika i tako što će tražiti da tužbeni zahtjev bude prihvaćen prema slijedećem tuženiku u slučaju da bude odbijen prema onome koji je u tužbi naveden prije njega.

Na način predviđen u stavu 1. ovog člana može tužitelj tužbom obuhvatiti dva ili više tuženika samo ako prema svakom od njih ističe isti zahtjev ili ako prema pojedinom od njih ističe različite zahtjeve koji su u međusobnoj vezi, te ako je isti sud stvarno i mjesno nadležan za svaki od zahtjeva.

Član 361.

Osoba koja u cjelosti ili djelimično traži stvar ili pravo o kojem između drugih osoba već teče parnica, može pred sudom pred kojim ta parnica teče tužiti obje stranke jednom tužbom, sve dok se postupak pravomoćno ne završi.

Član 362.

Svaki je suparničar u parnici samostalna stranka i njegove radnje ili propuštanja niti koriste niti štete drugim suparničarima.

Član 363.

Ako se prema zakonu ili zbog prirode pravnog odnosa spor može riješiti samo na jednak način prema svim suparničarima (jedinствени suparničari) smatraju se oni kao jedna parnična stranka, tako da ako pojedini suparničari propuste koju parničnu radnju učinak parničnih radnji što su ih poduzeli drugi suparničari proteže i na one koji te radnje nisu poduzeli.

Član 364.

Ako rokovi za izvršenje određene parnične radnje za pojedine jedinstvene suparničare ističu u razno vrijeme, tu parničnu radnju može svaki suparničar poduzeti sve dok ma i za jednog od njih još teče rok za poduzimanje te radnje.

Član 365.

Svaki suparničar ima pravo podnositi prijedloge koji se tiču toka parnice.

XXI– SUDJELOVANJE UMJEŠAČA U PARNICI

Član 366.

Osoba koja ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim osobama jedna od stranaka uspije, može se pridružiti toj stranci.

Umješać može stupiti u parnicu u toku cijelog postupka sve do pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu, te u toku postupka nastavljenog podnošenjem vanrednog pravnog lijeka.

Izjavu o stupanju u parnicu umješać može dati na ročištu ili pismenim podneskom.

Podnesak umješaća dostavlja se objema parničnim strankama, a ako je izjava umješaća data na ročištu, prijepis tog dijela dostavit će se samo onoj stranci koja je s ročišta izostala.

Član 367.

Svaka stranka može osporiti umješaću pravo da sudjeluje u postupku i predložiti da se umješać odbije.

Do pravomoćnosti rješenja kojim se odbija sudjelovanje umješaća, umješać može sudjelovati u postupku i njegove parnične radnje ne mogu se isključiti.

Protiv odluke suda kojom se prihvća sudjelovanje umješaća nije dopuštena posebna žalba.

Član 368.

Umješać mora primiti parnicu u onom stanju u kakvom se nalazi u trenutku kad se umiješa u parnicu. U daljem toku parnice on je ovlašten stavljati prijedloge i poduzimati sve ostale parnične radnje u rokovima u kojima bi te radnje mogla poduzimati stranka kojoj se pridružio.

Ako je umješać stupio u parnicu do pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu, ovlašten je podnijeti i vanredni pravni lijek.

Ako umješać podnese pravni lijek, primjerak njegova podneska dostavit će se i stranci kojoj se pridružio.

Parnične radnje umješaća imaju za stranku kojoj se pridružio pravni učinak ako nisu u protivnosti s njezinim radnjama.

Nakon pristanka obiju parničnih stranaka umješać može stupiti u parnicu kao stranka umjesto stranke kojoj se pridružio.

XXII– ZAPISNICI

Član 369.

Zapisnik se sastavlja o radnjama poduzetim na ročištu.

Zapisnik se sastavlja i o važnijim izjavama ili saopćenjima koje stranke ili drugi sudionici daju izvan ročišta. O manje važnim izjavama ili saopćenjima neće se sastavljati zapisnik nego će se samo staviti službena bilješka u spis.

Zapisnik piše zapisničar.

Član 370.

U zapisnik se unosi: naziv suda, mjesto gdje se obavlja radnja, dan i sat kad se obavlja radnja, naznaka predmeta spora i imena prisutnih stranaka, odnosno trećih osoba, i njihovih zakonskih zastupnika odnosno punomoćnika.

Zapisnik treba da sadržava bitne podatke o sadržaju poduzete radnje. U zapisnik o glavnoj raspravi, osobito će se unijeti: je li rasprava bila javna ili je javnost bila isključena, sadržaj izjava stranaka, njihovi prijedlozi, dokazi koje su ponudile, dokazi koji su izvedeni, uz navođenje sadržaja iskaza svjedoka i vještaka, odluke suda donesene na ročištu, odnosno izvornik odluke nakon zaključenja glavne rasprave.

Član 371.

Zapisnik se mora voditi uredno, u njemu se ne smije ništa brisati, dodati ili mijenjati. Prekrižena mjesta moraju ostati čitljiva.

Član 372.

Zapisnik se sastavlja tako da sudija kazuje glasno zapisničaru što će se unijeti u zapisnik, a po ovlaštenju sudije, stranka ili njen punomoćnik glasno kazuju što će se unijeti u zapisnik.

Stranke imaju pravo pročitati zapisnik ili zahtijevati da im se pročita te staviti svoje prigovore na sadržaj zapisnika.

To pravo imaju i druge osobe čija je izjava unesena u zapisnik, ali samo u vezi s onim dijelom zapisnika koji sadrži njihovu izjavu.

Ispravci ili dodaci u pogledu sadržaja zapisnika koje treba provesti u povodu prigovora stranaka ili drugih osoba ili po službenoj dužnosti unijet će se na kraju zapisnika. Na zahtjev osoba unijet će se i prigovori koji nisu prihvaćeni.

Član 373.

Zapisnik potpisuju sudija, zapisničar, stranke odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici kao i tumači.

Svjedok i vještak potpisuju svoj iskaz na zapisniku kad se saslušavaju pred zamoljenim sucem.

Nepismena osoba ili osoba koja se ne može potpisati stavit će na zapisnik otisak kažiprsta, a zapisničar će ispod otiska upisati njezino ime i prezime.

Ako se koja stranka, njezin zakonski zastupnik ili punomoćnik, svjedok ili vještak udalji prije potpisivanja zapisnika ili ne želi potpisati zapisnik, zabilježit će se to u zapisnik i navesti razlog koji je iznesen.

Član 374.

Ako se odluka donosi u vijeću, o vijećanju i glasanju sastavlja se poseban zapisnik. Ako je kod višeg suda u postupku u vezi s pravim lijekom odluka donesena jednoglasno, neće se sastaviti zapisnik, nego će se u izvorniku odluke staviti bilješka o vijećanju i glasanju.

Zapisnik o vijećanju i glasanju sadrži tok glasanja i odluku koja je donesena.

Zapisnik potpisuju članovi vijeća i zapisničar. Zapisnik o vijećanju i glasanju zatvorit će se u poseban omot. Taj zapisnik može razgledati samo viši sud kad rješava o pravnom lijeku i u tom slučaju zapisnik će se ponovo zatvoriti u poseban omot i na omotu naznačiti da je zapisnik razgledan.

Bilješku o glasanju potpisuju svi članovi vijeća.

XXIII – PREKID POSTUPKA

Član 375.

Postupak se prekida:

- 1) kad stranka umre ili izgubi parničnu sposobnost, a nema punomoćnika u toj parnici;
- 2) kad zakonski zastupnik stranke umre ili prestane njegovo ovlaštenje za zastupanje, a stranka nema punomoćnika u toj parnici;
- 3) kad stranka koja je pravna osoba prestane postojati, odnosno kad nadležni organ pravomoćno odluči o zabrani rada;
- 4) kad nastupe pravne posljedice otvaranja stečajnog postupka;
- 5) kad zbog rata ili drugih uzroka prestane rad u sudu;
- 6) kad je to drugim zakonom određeno.

Član 376.

Osim slučajeva posebno predviđenih u ovom zakonu prekid postupka sud će odrediti:

1. ako je odlučio da sam ne rješava o prethodnom pitanju (član 12.)
2. ako se stranka nalazi na području koje je zbog izvanrednih događaja (poplava i sl.) odsječeno od suda.

Sud može odrediti prekid postupka ako odluka o tužbenom zahtjevu zavisi od toga je li učinjen privredni prijestup ili je učinjeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, ko je učinitelj i je li on odgovoran, a osobito kad se pojavi sumnja da je svjedok ili vještak dao lažan iskaz ili da li je isprava upotrebljena kao dokaz lažna.

Član 377.

Za vrijeme trajanja prekida postupka prestaju teći svi rokovi određeni za obavljanje parničnih radnji.

Za vrijeme trajanja prekida postupka sud ne može poduzimati nikakve radnje u postupku, ali ako je prekid nastupio poslije zaključenja glavne rasprave, sud može na osnovu te rasprave donijeti odluku.

Parnične radnje što ih je stranka poduzela dok traje prekid postupka nemaju prema drugoj stranci nikakav pravni učinak. Njihov učinak počinje tek nakon što postupak bude nastavljen.

Član 378.

Postupak koji je prekinut iz razloga navedenih u članu 375. tač. 1. do 4. ovog zakona nastaviti će se kad nasljednik ili staratelj ostavštine, novi zakonski zastupnik, stečajni upravitelj ili pravni sljedbenici pravne osobe preuzmu postupak ili kad ih sud na prijedlog protivne strane pozove da to učine.

Ako je sud prekinuo postupak iz razloga navedenih u članu 376. stav 1. i stav 2. ovog zakona, postupak će se nastaviti kad se pravomoćno završi postupak pred sudom ili drugim nadležnim organom ili kad sud ustanovi da više ne postoje razlozi da se čeka na njegov završetak.

U svim ostalim slučajevima prekinuti postupak nastaviti će se na prijedlog stranke čim prestanu razlozi prekida.

Rokovi koji su zbog prekida postupka prestali teći počinju za zainteresovanu stranku teći u cijelosti iznova od dana kada joj sud dostavi rješenje o nastavljanju postupka.

Stranci koja nije stavila prijedlog za nastavljanje postupka, rješenje o nastavljanju postupka dostavlja se prema odredbama člana 345. ovog zakona.

Član 379.

Žalba protiv rješenja kojim se utvrđuje ili određuje prekid postupka ne zadržava izvršenje rješenja.

Ako je sud na ročištu odbio prijedlog za prekid postupka i odlučio da se postupak odmah nastavi, protiv tog rješenja nije dopuštena posebna žalba.

XXIV – TROŠKOVI POSTUPKA

1. Parnični troškovi

Član 380.

Parnične troškove čine izdaci učinjeni u toku ili u povodu postupka.

Parnični troškovi obuhvaćaju i nagradu za rad advokata i drugih osoba kojima zakon priznaje pravo na nagradu.

Član 381.

Svaka stranka prethodno sama podmiruje troškove koje je prouzrokovala svojim radnjama.

Član 382.

Kad stranka predloži izvođenje dokaza, dužna je po nalogu suda unaprijed položiti iznos potreban za podmirenje troškova koji će nastati u povodu izvođenja dokaza.

Kad izvođenje dokaza predlože obje stranke, sud će odrediti da iznos potreban za podmirenje troškova polože obje stranke na jednake dijelove.

Sud će odustati od izvođenja dokaza ako iznos potreban za podmirenje troškova ne bude položen u roku što ga sud odredi.

Iznimno od odredbe stava 3. ovog člana, ako sud po službenoj dužnosti odredi izvođenje dokaza radi utvrđivanja činjenica u vezi s primjenom člana 3. stav 2. ovog zakona, a stranke ne polože određeni iznos, troškovi za izvođenje dokaza isplatit će se iz sredstava suda.

Član 383.

Stranka koja u cijelosti izgubi parnicu dužna je protivnoj stranci nadoknaditi troškove.

Ako tužitelj djelimično uspije u parnici, sud će odrediti da tuženik tužitelju naknadi dio troškova.

Sud može odlučiti da tuženik tužitelju naknadi sve troškove, ako tužitelj nije uspio samo u razmjerno neznatnom dijelu svog zahtjeva, a zbog toga dijela nisu nastali posebni troškovi.

Prema rezultatu dokazivanja sud će odlučiti hoće li troškove iz člana 382. stav 4. ovog zakona podmiriti jedna ili obadvije stranke ili će ti troškovi pasti na teret troškova suda.

Ako zahtjev predstavlja novčanu isplatu, a tužitelja zastupa advokat, troškovi za zastupanje odmjerit će se prema visini dosuđenog zahtjeva.

Član 384.

Pri odlučivanju koji će se troškovi stranci nadoknaditi sud će uzeti u obzir samo troškove koji su bili potrebni radi vođenja parnice. O tome koji su troškovi bili potrebni, te o visini troškova odlučuje sud ocjenjujući brižljivo sve okolnosti.

Ako je propisana tarifa za nagrade advokata ili za druge troškove, odmjerit će se takvi troškovi prema tarifi.

Član 385.

Stranka je dužna neovisno o ishodu parnice nadoknaditi protivnoj stranci troškove koje je prouzročila svojom krivnjom ili slučajem koji se njoj dogodio.

Član 386.

Ako tuženik nije dao povod za tužbu i ako je u odgovoru na tužbu odnosno na pripremnom ročištu priznao tužbeni zahtjev, tužitelj će nadoknaditi tuženiku parnične troškove.

Član 387.

Tužitelj koji povuče tužbu dužan je protivnoj stranci nadoknaditi parnične troškove, osim ako je povlačenje tužbe uslijedilo nakon udovoljenja zahtjevu od tuženika.

Stranka koja odustane od pravnog lijeka dužna je protivnoj stranci nadoknaditi troškove nastale u povodu pravnog lijeka.

Član 388.

Svaka stranka podmiruje svoje troškove ako je parnica završena sudskom nagodbom, a u nagodbi nije drugačije ugovoreno.

Troškovi nagodbe koja je pokušana, ali nije uspjela, ulaze u parnične troškove.

Član 389.

Ako u izlučnoj parnici bude prihvaćen tužbeni zahtjev za izlučenje stvari, a sud utvrdi da je tuženik kao vjerovnik u izvršnom postupku imao opravdanih razloga da smatra da ne postoje prava trećih osoba na tim stvarima, odredit će da svaka stranka podmiruje svoje troškove.

Član 390.

Suparničari podmiruju troškove na jednake dijelove.

Ako postoji znatna razlika u pogledu njihovog udjela u predmetu spora, sud će prema razmjeru tog udjela odrediti koliki će dio troškova nadoknaditi svaki od suparničara.

Suparničari koji su solidarno odgovorni u glavnoj stvari odgovaraju solidarno i za troškove dosuđene protivnoj strani.

Za troškove prouzrokovane posebnim parničnim radnjama pojedinih suparničara ostali suparničari ne odgovaraju.

Član 391.

Kad nadležni tužitelj odnosno ombudsman, sudjeluje u postupku kao stranka, on ima pravo na naknadu troškova prema odredbama ovog zakona, ali ne i pravo na nagradu.

Član 392.

Odredbе o troškovima primjenjuju se i na stranke što ih zastupa pravobranilaštvo. U tom slučaju troškovi postupka obuhvaćaju i iznos koji bi se stranci priznao na ime nagrade advokatu.

Član 393.

O naknadi troškova odlučuje sud na određen zahtjev stranke bez raspravljanja.

Stranka je dužna u zahtjevu određeno navesti troškove za koje traži naknadu. Zahtjev za naknadu troškova stranka je dužna staviti najkasnije do završetka raspravljanja koje prethodi odlučivanju o troškovima, a ako je riječ o donošenju odluke bez prethodnog raspravljanja, stranka je dužna zahtjev za naknadu troškova staviti u prijedlogu o kojem sud treba odlučiti.

O zahtjevu za naknadu troškova sud će odlučiti u presudi ili rješenju kojim se završava postupak pred tim sudom.

U toku postupka sud će posebnim rješenjem odlučiti o naknadi troškova samo kad pravo na naknadu troškova ne zavisi o odluci o glavnoj stvari.

U slučaju iz člana 387. ovog zakona, ako povlačenje tužbe ili odustanak od pravnog lijeka nisu obavljani na raspravi, zahtjev za naknadu troškova može se staviti u roku od 15 dana nakon prijema obavijesti o odustanku, odnosno povlačenju tužbe.

Član 394.

Kad sud odbaci ili odbije pravni lijek, odlučit će i o troškovima nastalim u postupku u povodu tog pravnog lijeka.

Kad sud preinači odluku protiv koje je podnesen pravni lijek ili ukine tu odluku i odbaci tužbu, odlučit će o troškovima cijelog postupka.

Kad se ukine odluka protiv koje je podnesen pravni lijek i predmet vrati na ponovno suđenje, ostavit će da se o troškovima postupka u povodu pravnog lijeka odluči u konačnoj odluci.

Sud može postupiti prema odredbi stava 3. ovog člana i kad odluku protiv koje je podnesen pravni lijek samo djelimično ukine.

Član 395.

Odluka o troškovima sadržana u presudi može se napadati samo žalbom na rješenje ako se istodobno ne napada i odluka o glavnoj stvari.

2. Troškovi u postupku za osiguranje dokaza

Član 396.

Troškove postupka za osiguranje dokaza podmiruje stranka koja je podnijela prijedlog za osiguranje dokaza. Ona je dužna nadoknaditi i troškove protivnoj stranci odnosno postavljenom privremenom zastupniku.

Te troškove stranka može naknadno ostvarivati kao dio parničnih troškova, prema uspjehu u parnici.

3. Oslobodenje od plaćanja troškova postupka

Član 397.

Sud će osloboditi plaćanja troškova postupka stranku koja prema svom općem imovnom stanju ne može podmiriti te troškove bez štete za nužno izdržavanje svoje i svoje porodice.

Oslobodenje od plaćanja troškova postupka obuhvaća oslobodenje od plaćanja taksa i oslobodenje od polaganja predujma za troškove svjedoka, vještaka, uviđaja i sudskih oglasa.

Sud može osloboditi stranku samo plaćanja taksa ako bi plaćanjem taksa bila znatno umanjena sredstva iz kojih se izdržava stranka i članovi njezine obitelji.

Pri donošenju odluke o oslobodenju od plaćanja troškova postupka sud će brižljivo ocijeniti sve okolnosti, a osobito će uzeti u obzir vrijednost predmeta spora, broj osoba koje stranka izdržava i prihode koje imaju stranka i članovi njene porodice.

Član 398.

Odluku o oslobodenju od plaćanja troškova postupka donosi prvostepeni sud na prijedlog stranke.

Stranka je dužna uz prijedlog podnijeti dokaze o imovnom stanju.

Kad je to potrebno, sud može po službenoj dužnosti pribaviti potrebne podatke i obavijesti o imovnom stanju stranke koja traži oslobodenje, a može o tome saslušati i protivnu stranku.

Protiv rješenja suda kojim se prihvaća prijedlog stranke za oslobodenje od plaćanja troškova postupka nije dopuštena žalba.

Član 399.

Kad je stranka potpuno oslobođena plaćanja troškova postupka (član 397. stav 2), prvostepeni sud će na njezin zahtjev odrediti da je zastupa punomoćnik, ako je to nužno radi zaštite prava stranke.

Stranka kojoj je postavljen punomoćnik oslobađa se plaćanja stvarnih izdataka i nagrade postavljenog punomoćnika.

Za punomoćnika postavlja se advokat kojeg određuje predsjednik prvostepenog suda.

Postavljeni punomoćnik može iz opravdanih razloga tražiti da bude razriješen. O tome odlučuje sud van glavne rasprave. Protiv odluke suda kojom se punomoćnik razrješava nije dopuštena žalba.

Protiv rješenja suda kojim se prihvaća zahtjev stranke o postavljenju punomoćnika nije dopuštena žalba.

Član 400.

Kad je stranka potpuno oslobođena plaćanja troškova postupka, iz sredstava suda isplatit će se predujam za troškove svjedoka, vještaka, uviđaja i izdavanja sudskog oglasa, te stvarni izdaci postavljenog punomoćnika.

Član 401.

Rješenje o oslobađanju od plaćanja troškova postupka i o postavljanju punomoćnika prvostepeni sud može tokom postupka ukinuti ako utvrdi da je stranka u stanju podmirivati troškove postupka. Tom prilikom sud će riješiti hoće li stranka potpuno ili djelimično nadoknaditi i one troškove i takse od kojih je prije bila djelimično oslobođena, te stvarne izdatke i nagradu postavljenog punomoćnika.

U prvom redu imaju se nadoknaditi iznosi isplaćeni iz sredstava suda.

Član 402.

Takse i troškovi isplaćeni iz sredstava suda, te stvarni izdaci i nagrada postavljenog punomoćnika čine dio parničnih troškova.

O naknadi tih troškova od strane protivnika stranke koja je oslobođena plaćanja troškova postupka sud će odlučiti prema odredbama o naknadi troškova.

Takse i troškove isplaćene iz sredstava suda naplaćuje, po službenoj dužnosti, prvostepeni sud od stranke koja je dužna nadoknaditi te troškove.

Ako je protivniku stranke koja je oslobođena plaćanja troškova postupka dosuđeno da nadoknadi parnične troškove, a utvrdi se da nije u stanju te troškove platiti, sud može naknadno odrediti da troškove iz stava 1. ovog člana plati u cijelosti ili djelimično stranka koja je oslobođena plaćanja troškova postupka iz onog što joj je dosuđeno. Time se ne dira u pravo te stranke da za ono što je platila traži naknadu od protivnika.

XXV – NEPOŠTIVANJE SUDA

Član 403.

Sud će u toku postupka kazniti novčanom kaznom od 100,00 do 1.000,00 konvertibilnih maraka stranku, zakonskog zastupnika, punomoćnika ili umješaka koji su svojim parničnim radnjama teže zloupotrijebili prava priznata ovim zakonom.

Član 404.

Novčanom kaznom od 100,00 do 1.000,00 konvertibilnih maraka sud će kazniti osobu koja u podnesku vrijeđa sud, stranku ili drugog sudionika u postupku.

Ako osoba koja sudjeluje u postupku ili osoba koja je kao slušatelj prisutna raspravi, vrijeđa sud ili druge sudionike u postupku, ometa rad ili se ne pokorava naredbama sudije za održavanje reda, sudija će je opomenuti. Ako opomena bude bezuspješna, sudija će opomenutu osobu udaljiti iz sudnice ili kazniti novčanom kaznom od 100,00 do 1.000,00 konvertibilnih maraka, a može je i udaljiti i kazniti novčanom kaznom.

Ako stranka bude udaljena iz sudnice, ročište će se održati i bez njenog prisustva.

Ako iz sudnice bude udaljen punomoćnik, sud će na zahtjev stranke odložiti ročište, a ako stranka nije prisutna na ročištu, sud će uvijek odložiti ročište i obavijestiti stranku da je njezin punomoćnik udaljen s ročišta zbog narušavanja reda.

Kad sud kazni novčanom kaznom ili udalji iz sudnice advokata ili advokatskog pripravnika kao punomoćnika, obavijestit će o tome advokatsku komoru.

Član 405.

Sud će novčanom kaznom od 100,00 do 1.000,00 konvertibilnih maraka kazniti punomoćnika za primanje pismena koji protivno odredbama člana 348. ovog zakona ne obavijesti sud o promjeni adrese.

Sud će na zahtjev stranke narediti punomoćniku za primanje pismena da nadoknadi troškove što ih je prouzrokovao neopravdanim nedostavljanjem obavijesti o promjeni adrese.

Član 406.

Osobu koja neosnovano odbije primiti pismeno, te osobu koja na koji drugi način ometa dostavu pismena, svjesno onemogućavajući ili otežavajući primjenu odredaba ovog zakona o dostavi, sud će kazniti novčanom kaznom od 100,00 do 1.000,00 konvertibilnih maraka.

Sud će na zahtjev stranke narediti osobi iz stava 1. ovog člana da naknadi troškove što ih je svojim ponašanjem opisanim u stavu 1. ovog člana prouzrokovala.

Član 407.

Ako svjedok koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda ili se bez odobrenja ili opravdanog razloga udalji s mjesta gdje treba da bude saslušan, sud će narediti da se prisilno dovede i podmiri troškove dovođenja i kazniti ga novčanom kaznom od 100,00 do 1.000,00 konvertibilnih maraka.

Ako svjedok dođe i nakon što je upozoren na posljedice uskrati svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje, a sud ocijeni da su razlozi uskraćivanja neopravdani, kaznit će ga novčano od 100,00 do 1.000,00 konvertibilnih maraka, a ako i poslije toga odbije da svjedoči, može ga zatvoriti. Zatvor traje sve dok svjedok ne pristane svjedočiti ili dok njegovo saslušanje ne postane nepotrebno, a najduže 15 dana.

Sud će na zahtjev stranke narediti svjedoku da nadoknadi troškove što ih je uzrokovao svojim neopravdanim izostankom odnosno neopravdanim odbijanjem da svjedoči.

Ako svjedok naknadno opravda svoj izostanak sud će opozvati svoje rješenje o kazni, a može svjedoka sasvim ili djelimično osloboditi naknade troškova. Sud može opozvati svoje rješenje o kazni i kad svjedok naknadno pristane svjedočiti.

Član 408.

Sud će novčanom kaznom od 100,00 do 1.000,00 konvertibilnih maraka kazniti vještaka koji ne dostavi svoj nalaz i mišljenje u ostavljenom roku ili ne dođe na ročište iako je uredno pozvan, a izostanak ne opravda.

Sud će novčanom kaznom iz stava 1. ovog člana kazniti i vještaka koji bez opravdanog razloga odbije vještačiti.

Sud će na zahtjev stranke narediti vještaku da nadoknadi troškove što ih je uzrokovao svojim neopravdanim nedostavljanjem nalaza i mišljenja, neopravdanim izostankom, odnosno neopravdanim odbijanjem da vještači.

Rješenje o kazni sud može opozvati uz uvjete iz člana 407. stav 4. ovoga zakona.

Odredbе ovog člana na odgovarajući se način primjenjuju i na tumače.

Član 409.

Ako osoba koja je novčano kažnjena po odredbama ovog zakona ne plati tu kaznu u određenom roku, ona će se zamijeniti kaznom zatvora, čije trajanje odmjerava sud srazmjerno visini izrečene kazne u skladu s odredbama krivičnog zakona, ali koje ne može biti duže od 15 dana.

Član 410.

Žalba protiv rješenja iz člana 403, 404, 405. st.1, 407. st. 1. i 408. st.1. ovog zakona ne odlaže izvršenje rješenja.

Žalba protiv rješenja iz člana 407. st.2. i 408. st.2. ne zadržava izvršenje rješenja, osim ako se u toj žalbi pobija i odluka suda kojom nisu prihvaćeni razlozi svjedoka za uskraćivanje svjedočenja ili odgovora na pojedino pitanje, odnosno razlozi vještaka za uskraćivanje vještačenja.

Član 411.

Sudovi u Federaciji dužni su u parničnom postupku pružati pravnu pomoć svim sudovima u Bosni i Hercegovini.

Ako zamoljeni sud nije nadležan da obavi radnju za koju je zamoljen, ustupit će molbu nadležnom sudu, odnosno drugome državnom organu i o tome obavijestiti sud od koga je primio molbu, a ako mu nadležni sud, odnosno državni organ nije poznat, vratit će molbu sudu koji je podnio molbu.

Ako u jednom mjestu postoji više sudova stvarno nadležnih za davanje pravne pomoći, molba za davanje pravne pomoći može se podnijeti bilo kojem od tih sudova.

Član 412.

Sudovi će ukazivati pravnu pomoć inostranim sudovima u slučajevima predviđenim međunarodnim ugovorom kad postoji uzajamnost u ukazivanju pravne pomoći. U slučaju sumnje o postojanju uzajamnosti objašnjenje daje Federalno ministarstvo pravde.

Sud će uskratiti pravnu pomoć inostranom sudu ako se traži izvršenje radnje koja je protivna javnom poretku Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije. U takvom će slučaju sud nadležan za davanje pravne pomoći po službenoj dužnosti dostaviti predmet Vrhovnom sudu Federacije radi donošenja konačne odluke.

Odredbе člana 411. st. 2. i 3. ovog zakona važe i za postupanje s molbom inostranog suda.

Član 413.

Sudovi ukazuju pravnu pomoć inostranim sudovima na način predviđen u domaćem zakonu. Radnja koja je predmet molbe inostranog suda može se obaviti i na način koji zahtijeva inostrani sud, ako takav postupak nije protivan javnom poretku Bosne i Hercegovine, odnosno Federacije.

Član 414.

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, sudovi će uzimati u postupak molbe za pravnu pomoć inostranih sudova samo ako su molba i prilozi sastavljeni na jeziku u službenoj upotrebi u Federaciji, ili ako je priložen ovjereni prijevod na tom jeziku.

Član 415.

Ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, molbe sudova iz Federacije za pravnu pomoć dostavljaju se inostranim sudovima diplomatskim putem preko organa uprave nadležnog za inostrane poslove Bosne i Hercegovine. Molbe i prilozi moraju biti sastavljeni na jeziku zamoljene države ili uz njih mora biti priložen njihov ovjereni prijevod na tom jeziku.

Dio peti
POSEBNI POSTUPCI

XXVII - POSTUPAK U PARNICAMA IZ RADNIH ODNOSA

Član 416.

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u parnicama iz radnih odnosa primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 417.

U postupku u parnicama iz radnih odnosa, a osobito pri određivanju rokova i ročišta, sud će uvijek obraćati osobitu pažnju na potrebu hitnog rješavanja radnih sporova.

Član 418.

Sud će u presudi kojom nalaze izvršenje kakve radnje odrediti rok od osam dana za njezino izvršenje.

Član 419.

Rok za podnošenje žalbe na presudu odnosno rješenje iz radnih odnosa je osam dana.

XXVIII - POSTUPAK U PARNICAMA ZBOG SMETANJA POSJEDA

Član 420.

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u parnicama zbog smetanja posjeda primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 421.

Pri određivanju rokova i ročišta po tužbama zbog smetanja posjeda sud će uvijek obraćati osobitu pažnju na potrebu hitnog rješavanja prema prirodi svakoga pojedinog slučaja.

Član 422.

Raspravljanje o tužbi zbog smetanja posjeda ograničit će se samo na raspravljanje i dokazivanje činjenica posljednjeg stanja posjeda i nastalog smetanja. Isključeno je raspravljanje o pravu na posjed, o pravnoj osnovi, savjesnosti ili nesavjesnosti posjeda ili o zahtjevima za naknadu štete.

Član 423.

Rok za udovoljenje dužnostima koje su naložene strankama sud će odrediti prema okolnostima pojedinog slučaja.

Rok za podnošenje žalbe jest osam dana.

Iz važnih razloga sud može odlučiti da žalba ne zadržava izvršenje rješenja.

Protiv rješenja donesenih u parnicama zbog smetanja posjeda revizija nije dopuštena.

Član 424.

Tužitelj gubi pravo da u izvršnom postupku zahtijeva izvršenje rješenja kojim se tuženiku po tužbi zbog smetanja posjeda nalaže izvršenje određene radnje, ako nije zahtijevao izvršenje u roku od 30 dana nakon proteka roka koji je rješenjem određen za izvršenje te radnje.

XXIX– POSTUPAK U SPOROVIMA MALE VRIJEDNOSTI

Član 425.

Ako u ovoj glavi ne postoje posebne odredbe, u postupku u sporovima male vrijednosti primjenjivat će se ostale odredbe ovog zakona.

Član 426.

Sporovi male vrijednosti, prema odredbama ove glave, jesu sporovi u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu koje ne prelazi svotu od 3,000 KM.

Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, a tužitelj je u tužbi naveo da pristaje da umjesto udovoljenja određenom zahtjevu primi određeni novčani iznos koji ne prelazi svotu iz stava 1. ovog člana.

Sporovima male vrijednosti smatraju se i sporovi u kojima predmet tužbenog zahtjeva nije novčana svota, već predaja pokretne stvari čija vrijednost, koju je tužitelj u tužbi naveo, ne prelazi svotu iz stava 1. ovog člana.

Član 427.

Ne smatraju se sporovima male vrijednosti, prema odredbama ove glave, sporovi o nekretninama, sporovi iz radnih odnosa i sporovi zbog smetanja posjeda.

Član 428.

U postupku u sporovima male vrijednosti dopuštena je posebna žalba samo protiv rješenja kojim se završava postupak.

Ostala rješenja protiv kojih je po ovom zakonu dopuštena žalba mogu se pobijati samo žalbom protiv odluke kojom se postupak završava.

Rješenja iz stava 2. ovog člana ne dostavljaju se strankama već se objavljuju na ročištu.

Član 429.

Ako tužitelj preinači tužbeni zahtjev tako da vrijednost predmeta spora prelazi svotu od 3,000 KM, postupak će se dovršiti prema odredbama ovog zakona o redovnom postupku.

Ako tužitelj do zaključenja glavne rasprave koja se vodi prema odredbama ovog zakona o redovnom postupku smanji tužbeni zahtjev tako da više ne prelazi svotu od 3,000 KM daljnji postupak provest će se prema odredbama ovog zakona o postupku u sporovima male vrijednosti.

Član 430.

Presuda ili rješenje kojim se završava spor male vrijednosti može se pobijati samo zbog povrede odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava.

U presudi odnosno rješenju iz stava 1. ovog člana sud je dužan navesti razloge iz kojih se može izjaviti žalba.

Protiv prvostepene presude odnosno rješenja iz stava 1. ovog člana, stranke mogu podnijeti žalbu u roku od osam dana.

U postupku u sporovima male vrijednosti, rok iz člana 176. stav 2. i člana 189. stav 1. ovog zakona je osam dana.

XXX – POSTUPAK PRED ARBITRAŽOM

Član 431.

Stranke se mogu sporazumjeti da rješavanje spora o pravima kojima slobodno raspolažu povjere arbitraži.

Član 432.

Ugovor o arbitraži može se sklopiti u pogledu određenog spora i u pogledu budućih sporova koji mogu proizaći iz određenog pravnog odnosa. Ugovor o arbitraži pravovaljan je samo ako je sklopljen u pismenom obliku.

Ugovor o arbitraži sklopljen je u pismenom obliku i kada je sklopljen razmjenom pisma, brzjava, telexa li drugih telekomunikacijskih sredstava koja omogućuju pisani dokaz o sklopljenom ugovoru.

Ugovor o arbitraži sklopljen je u pismenom obliku i kada je sklopljen razmjenom tužbe u kojoj tužitelj navodi postojanje ugovora i odgovora na tužbu u kojem tuženi to ne osporava.

Ugovor o arbitraži može se dokazivati samo ispravama.

Član 433.

Ugovor o arbitraži pravovaljano je sklopljen i kad je odredba o nadležnosti arbitraže sadržana u općim uvjetima za sklapanje pravnog posla.

Član 434.

Broj arbitara arbitraže mora biti neparan.

Ako ugovorom stranaka nije određen broj arbitara svaka stranka postavlja po jednog arbitra, a oni biraju predsjednika.

Član 435.

Ako su stranke za rješavanje određenog spora ugovorile nadležnost arbitraže, sud kojem je podnesena tužba u istom sporu i među istim strankama, na prigovor tuženika oglasit će se nenadležnim, ukinuti provedene radnje u postupku i odbaciti tužbu.

Prigovor iz stava 1. ovog člana tuženik može staviti najkasnije u odgovoru na tužbu .

Član 436.

Stranku koja na temelju ugovora o arbitraži treba da postavi arbitra može pozvati protivna stranka da u roku od 15 dana obavi to postavljanje i da je o tome obavijesti.

Poziv prema stavu 1. ovog člana, pravovaljan je samo ako je stranka koja ga upućuje postavila svog arbitra i o tome obavijestila protivnu stranku.

Kad na temelju ugovora o arbitraži postavljanje arbitra treba obaviti treća osoba, svaka stranka može uputiti poziv iz stava 2. ovog člana toj osobi.

Osoba koja je pozvana da postavi arbitra arbitraže vezana je za postavljanje koje je obavljeno čim je to postavljanje saopćeno protivniku, odnosno jednoj od stranaka.

Član 437.

Ako arbitar arbitraže ne bude na vrijeme postavljen, a iz ugovora ne proizilazi što drugo, arbitra će na prijedlog stranke postaviti sud.

Ako se arbitri ne mogu složiti o izboru predsjednika, a iz ugovora ne proizilazi što drugo, predsjednika će na prijedlog svakog arbitra ili stranke, postaviti sud.

Za postavljanje arbitra, odnosno predsjednika arbitraže, nadležan je sud koji bi za spor bio nadležan u prvom stupnju da nije sklopljen ugovor o arbitraži.

Protiv rješenja suda nije dopuštena žalba.

Stranka koja se ne želi koristiti ovlaštenjem iz stava 1. ili stava 2. ovog člana može tužbom zahtijevati da sud nadležan za postavljanje proglasi prestanak važenja ugovora o arbitraži.

Član 438.

Osim slučaja iz člana 437. ovog zakona svaka stranka može tužbom zahtijevati da sud proglasi prestanak važenja ugovora o arbitraži:

- 1) ako se stranke ne mogu složiti o izboru arbitara koje one zajednički trebaju postaviti;
- 2) ako osoba koja je u samom ugovoru o arbitraži postavljena za arbitra arbitraže neće ili ne može obavljati tu dužnost.

O zahtjevu odlučuje sud predviđen u članu 437. stav 3. ovog zakona.

Na ročište za raspravljanje po zahtjevu sud će pozvati stranke.

Član 439.

Arbitar arbitraže dužan je da se izuzme kad postoje razlozi za izuzeće iz člana 354. stav 1. i 2. ovog zakona. Iz istih razloga mogu stranke zahtijevati izuzeće arbitra arbitraže.

Stranka koja je sama ili zajedno s protivnom strankom postavila arbitra može zahtijevati njegovo izuzeće samo ako je razlog za izuzeće nastao ili je stranka za njega saznala nakon što je arbitar postavljen.

Ako se stranke nisu drugačije sporazumjele o izuzeću odlučuje sud predviđen u članu 437. stav 3. ovog zakona.

Član 440.

Ako se stranke nisu drugačije sporazumjele, arbitar će odrediti postupak pred arbitražom.

Član 441.

Prema svjedocima, strankama i drugim osobama koje sudjeluju u postupku, arbitraža ne može upotrijebiti prisilna sredstva niti izricati kazne.

Arbitraža može zatražiti od suda mjesno nadležnog za davanje pravne pomoći da izvede pojedine dokaze koje sama ne može izvesti.

Na postupak za izvođenje dokaza primjenjivat će se odredbe ovog zakona o izvođenju dokaza pred zamoljenim sudom.

Član 442.

Arbitraža može donijeti presudu po pravičnosti, samo ako su joj stranke dale takvu ovlast.

Član 443.

Kad se arbitraža sastoji od više od jednog arbitra, presuda se donosi većinom glasova, ako u ugovoru o arbitraži nije drugačije određeno.

Ako se ne može postići potrebna većina glasova, arbitraža je dužna o tome obavijestiti stranke.

Ako se za slučaj iz stava 2. ovog člana stranke nisu drugačije sporazumjele, svaka od stranaka može tužbom zahtijevati da sud predviđen u članu 437. stav 3. ovog zakona, izrekne prestanak važenja ugovora o arbitraži.

Član 444.

Presuda arbitraže mora biti obrazložena, ako stranke nisu što drugo ugovorile.

Izvornik presude i sve prijepise potpisuju svi arbitri. Presuda važi i kad koji arbitar uskrati da je potpiše, ako je presudu potpisala većina arbitara i na presudi utvrdila to uskraćivanje potpisa.

Strankama se dostavljaju prijepisi presude preko suda predviđenog u članu 437. stav 3. ovog zakona.

Član 445.

Izvornik presude i potvrde o obavljenoj dostavi čuvaju se kod suda predviđenog u članu 437. st. 3. ovog zakona.

Član 446.

Presuda arbitraže ima prema strankama snagu pravomoćne presude, ako ugovorom nije predviđena mogućnost pobijanja presude pred arbitražom višeg stupnja.

Na zahtjev stranke sud predviđen u članu 437. stav 3. ovog zakona, stavit će na prijepisu presude potvrdu o pravomoćnosti i izvršnosti.

Član 447.

Presuda arbitraže može se poništiti po tužbi stranke.

Za rješavanje o tužbi nadležan je sud predviđen u članu 437. stav 3. ovog zakona.

Član 448.

Poništaj presude arbitraže može se zahtijevati:

- 1) ako uopće nije sklopljen ugovor o arbitraži ili ako taj ugovor nije pravovaljan;
- 2) ako je u pogledu sastava arbitraže ili u vezi s odlučivanjem povrijeđena koja odredba ovog zakona ili ugovora o arbitraži;
- 3) ako presuda nije obrazložena prema članu 444. stav 1. ovog zakona ili ako izvornik i prijepisi presude nisu potpisani na način određen u članu 444. stav 2. ovog zakona;
- 4) ako je arbitraža prekoračila granicu svog zadatka;
- 5) ako je izreka presude nerazumljiva ili je sama sebi protivrječna;
- 6) ako je presuda arbitraže u protivnosti s Ustavom BiH i Ustavom Federacije BiH;
- 7) ako postoji koji od razloga za ponavljanje postupka iz člana 252. ovog zakona;

Član 449.

Tužba za poništaj presude arbitraže može se podnijeti nadležnom sudu u roku od 30 dana.

Ako se poništaj presude zahtijeva iz razloga navedenih u članu 448. tač. 1. do 6. ovog zakona, rok za tužbu se računa od dana kada je presuda dostavljena stranci, a ako je stranka za razlog saznala kasnije, rok se računa od dana saznanja.

U pogledu računanja roka kad se poništaj zahtijeva iz razloga navedenog u članu 448. tačka 7. ovog zakona, primjenjivat će se odgovarajuće odredbe člana 254. stav 1. i 2. ovog zakona.

Nakon proteka jedne godine od pravomoćnosti presude arbitraže ne može se zahtijevati poništaj presude.

Član 450.

Stranke se ne mogu sporazumno odreći primjene odredbe člana 439. stav 1. i 2, člana 444. stav 2. i 3. i člana 447. do 449. ovog zakona.

Dio šesti

XXXI - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 451.

Ako je prije dana primjene ovog zakona započet postupak pred prvostepenim sudom, daljnji postupak provest će se prema odredbama ovog zakona.

U predmetima iz stava 1. ovog člana u kojima je već zakazano pripremno ročište ili ročište za glavnu raspravu, ali rasprava još uvijek nije otvorena, sud će opozvati svoje rješenje o određivanju ročišta i o tome obavijestiti stranke, a tuženika pozvati da dostavi odgovor na tužbu u skladu s odredbama ovog zakona.

U predmetima iz stava 1. ovog člana u kojima je već otvorena glavna rasprava, sud je dužan na prvom slijedećem ročištu za glavnu raspravu provesti sve radnje koje bi prema odredbama ovog zakona bio dužan provesti na pripremnom ročištu. Održavanje tog ročišta imat će, u pogledu prava i obaveza stranaka, sve pravne posljedice koje, prema odredbama ovog zakona, ima održavanje pripremnog ročišta.

Sud će upozoriti stranke u postupku da nakon održavanja ročišta iz stava 3. ovog člana neće moći preduzimati radnje za koje je odredbama ovog zakona predviđeno da se mogu preduzeti najkasnije do zaključenja pripremnog ročišta.

Član 452.

Ako je prije dana primjene ovog zakona donesena prvostepena odluka kojom se postupak pred prvostepenim sudom završava, daljnji postupak provest će se prema dosadašnjim propisima.

Izuzetno od odredbe stava 1. ovog člana, u postupku po pravnim lijekovima u predmetima u kojima je donesena prvostepena odluka prije stupanja na snagu ovog zakona, umjesto odredbi članova 344. do 346, 351. do 355. i 377. do 379. Zakona o parničnom postupku (S.n. FBiH br. 42/98) primjenjivat će se odredbe čl. 214. do 217, 224. do 226, 246 do 248. ovog zakona.

Ako nakon početka primjene ovog zakona bude ukinuta prvostepena odluka iz stava 1. ovog člana, daljnji postupak provest će se prema ovom zakonu.

Član 453.

Do donošenja posebnog zakona sudovi će u parničnom postupku primjenjivati odredbe člana 46. do 68, člana 79. do 85. i 86. do 101. Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima (Službeni list SFRJ, br. 43/82 i 72/82) preuzetog Uredbom sa zakonskom snagom (Službeni list R BiH broj 2/92).

U odredbama članova navedenih u prethodnom stavu riječi: "Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija" zamjenjuju se riječima " Bosna i Hercegovina" u odgovarajućem padežu.

Član 454.

Danom primjene ovog zakona prestaju se primjenjivati odredbe propisa o parničnom postupku koji su se primjenjivali na teritoriji Federacije do dana početka primjene ovog zakona.

Član 455.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u “Službenim novinama Federacije BiH”, a primjenjuje se od 01.01.2003.godine.